TÜRK EĞİTİM-SEN

Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası
GENEL MERKEZİ

Ocak 2012
Sayı : 38

Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi adına Sahibi
İsmail KONCUK
Genel Başkan

Genel Yayın Yönetmeni
Sami ÖZDEMİR
Genel Dış İlişkiler ve Basın Sekreteri

Yayın Kurulu
Musa AKKAŞ
Seyit Ali KAPLAN
Talip GEYLAN
Cengiz KOCAKAPLAN
M. Yaşar ŞAHİNDOĞAN

Basın Danışmanı
Meltem YALÇINKAYA

Yönetim Yeri
Bayındır 2 Sokak No:46
Kızılay/ANKARA
Tel:0312 424 09 60
Faks:0312 424 09 68

Dergimiz yerel süreli ve ücretsizdir.

Üç ayda bir yayınlanır

Dergide bulunan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir
Basım Tarihi 07.01.2012

Grafik Tasarım ve Baskı

Altuğ Reklam Basın Yayın Ltd. Şti.
Menekşe Sokak 10/10 Kızılay/ANKARA
Tel ve Faks: 0.312 417 81 07
Basım Yeri : Dumat Ofset Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Bahçekapı Mah. 2477 Sokak No:6 Şaşmaz /ANKARA

TÜRK EĞİTİM-SEN, TÜRKİYE KAMU-SEN (Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu) Üyesidir.

İçindekiler

Önsöz	Yeni Anayasa'ya Doğru	02
Başkan'dan	Anayasa Milletimizin Hassasiyetlerini Yansıtmalıdır	03
Söyleşi	TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı ve Ak Parti İstanbul Milletvekili Prof. Dr. Burhan KUZU ile Söyleşi	05
Söyleşi	Anayasa Uzlaşma Komisyonu Üyesi ve CHP Eskişehir Milletvekili Prof. Dr. Süheyl BATUM ile Söyleşi	10
Söyleşi	MHP Genel Başkan Yardımcısı, Anayasa Uzlaşma Komisyonu Üyesi ve Konya Milletvekili Faruk BAL ile Söyleşi	15
Söyleşi	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hasan TUNÇ ile Söyleşi	22
Söyleşi	Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nadim MACİT ile Söyleşi	27
Söyleşi	Türk Hukuk Enstitüsü Genel Başkanı Prof. Dr. Ali AKYILDIZ ile Söyleşi	40
Söyleşi	Türk Dünyası Kadınları Dostluk ve Dayanışma Derneği (TÜRKAD) Genel Başkanı Dr. Şenol BAL ile Söyleşi	45
Söyleşi	Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İskender ÖKSÜZ ile Söyleşi	51
Haber	Türk Dayanışma Konseyi ANAYASA'DA TEMEL İLKELER ÇALIŞTAYI Düzenlendi	57
Haber	Anayasa Değişikliği ve Kamu Görevlilerine İlişkin Hükümlerde Yapılmasını İstediğimiz Değişiklikler	61

ÖNSÖZ

Sami ÖZDEMİR Genel Dış İlişkiler ve Basın Sekreteri
samiozdemir@turkegitimsen.org.tr

Yeni Anayasa'ya Doğru

Bu sayımızda 12 Haziran Milletvekili Seçimlerinin ana konusu haline gelen ve seçim meydanlarında propaganda malzemesi olan Anayasa değişikliği konusunu ele aldık.

12 Eylül 1980 Askeri darbesinin bir ürünü olarak ortaya çıkan 1982 Anayasa'sı toplumsal ihtiyaçlara cevap vermekten uzak olduğunu, demokratik beklentileri karşılayamadığı konusunda önemli eleştirilerin odağı haline gelmişti. Anayasalar, demokratik sistemlerin temel metinleri olmak bakımından büyük bir öneme sahiptirler.

Türkiye Cumhuriyeti'nin milli bütünlüğünü kuvvetlendirecek, demokratik haklar konusunda hassasiyetleri olan, kamu çalışanlarının taleplerini önemseyen bir anayasa en büyük beklentimizdir.

Toplumun her kesiminin benimsediği bir Anayasa değişikliği artık kaçınılmaz hale gelmiştir.

Siyasi partilerin üzerinde tartıştığı ve TBMM'nin sivil toplum örgütlerinden de görüş istediği bir süreçte bu konuya Türk Eğitim-Sen olarak duyarsız kalmamız mümkün değildi. 'Devlet Baba'nın 'Ana' gibi bir yasası olması için 70 sivil toplum kuruluşunun oluşturduğu Türk Dayanışma Konseyi titiz bir çalışma yapmıştır. Türk Dayanışma Konseyi "ANAYASADA TEMEL İLKELER ÇALIŞTAYI" düzenlemiş, konuyla ilgili hazırlanan rapor 26 Kasım 2011 Cumartesi günü Ankara'da TBMM Başkanı Sayın Cemil Çiçek, siyasi partilerin Anayasa Uzlaşma Komisyonu Üyeleri, milletvekilleri, akademisyen ve sanatçıların katılımıyla açıklanmıştır.

Türk Eğitim-Sen olarak; kamuoyu gündeminde olan Anayasa değişikliğini işin uzmanı olan siyasi ve akademisyenlerle görüşerek, siz değerli okurlarımızla paylaşmak istedik.

Bu süreçte katkılarını ve emeklerini bizden esirgemeyen Anayasa Komisyonu Başkanı ve Ak Parti Anayasa Uzlaşma Komisyonu Üyesi Prof. Dr. Burhan Kuzu'ya, Anayasa Uzlaşma Komisyonu Üyesi ve CHP Eskişehir Milletvekili Prf. Dr. Sayın Süheyl Batum'a, Anayasa Uzlaşma Komisyonu Üyesi ve MHP Genel Başkan Yardımcısı Faruk Bal'a, Türk Dayanışma Konseyi'nin düzenlediği Anayasada Temel İlkeler Çalıştayı'nın öncülerinden Türk Dünyası Kadınları Kültür ve Dayanışma Derneği Genel Başkanı Dr. Şenol Bal'a, Çalıştay'a katkı sağlayan Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hasan Tunç'a, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nadim Macit'e, Türk Hukuk Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Ali Akyıldız'a, Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prf. Dr. İskender Öksüz ile toplumsal duyarlılığı ve milli hassasiyetleri her zaman ön planda tutan Genel Başkanımız Sayın İsmail Koncuk'a teşekkür ve şükranlarımızı sunarız.

SAYGILARIMLA.

BAŞKAN'DAN

Anayasa Milletimizin Hassasiyetlerini Yansıtmalıdır (*)

Çok kıymetli Meclis Başkanım, Siyasi Partilerimizin ve sivil toplum kuruluşlarının çok değerli temsilcileri, değerli öğretim görevlisi arkadaşlar, saygıdeğer konuklar,

Hoş geldiniz, şeref verdiniz.

Anayasa, bir devletin temel kurumlarının işleyişini belirleyen, vatandaşlarının hak ve özgürlüklerini güvence altına alan, toplumun tüm kesimleri tarafından kabul gördüğüne inanılan yazılı ya da yazısız kurallar bütünüdür.

Bu noktada üzerinde önemle durulması gereken husus, Anayasanın bir metne bağlı olmasından çok; toplum tarafından kabul görmüş olması gerekliliğidir.

Devleti, toplumun ortak kararıyla vücuda getirilen bir kural ve kurumlar bütünü olarak tanımlayacak olursak; devletin işleyiş esaslarını ortaya koyan Anayasaların, vatandaşlar tarafından tam kabul görmesinin, devletin varlığı ve devamı açısından ne denli anlamlı olduğu daha belirgin şekilde ortaya çıkar.

Son yıllarda ülkemizde daha özgürlükçü, daha çağdaş bir Anayasaya konusunda toplumsal bir talep ortaya çıkmıştır. Ancak, Anayasada yapılacak değişikliklerin toplumun bir kesiminin değil tamamının onayı ile katılımcı bir anlayış içinde gerçekleşmesi de bir gerekliliktir.

Aksi taktirde yapılacak düzenlemelerin bir Anayasa metninden çok dayatma haline gelme tehlikesi bulunmaktadır.

Öncelikli olarak, bir anayasanın geniş bir katılım sonucu benimsenmesi ve kabul görmesi, demokratik bir yapılış biçiminin ortaya konulması gereklilik arz etmektedir.

Bunun için, açık bir tartışma ortamında anayasa metninin olgunlaştırılması ve hayata geçirilmesi amaç edinilmelidir.

Anayasa, toplumun tüm kesimlerinin taleplerini yansıtmalı, ayrı ayrı tamamının haklarını korumalıdır.

Anayasa, memurların, işçilerin, çiftçilerin, tarım kesiminde çalışanların, işsizlerin, sendikaların, sendikasız çalıştırılanların, emeklilerin, dul ve yetimlerin, işverenlerin, kadınların, çocukların, engellilerin, öğrencilerin, küçük esnafın, yargının, basın çalışanlarının, gazilerin ve bu ülke için canını vermiş şehit ailelerinin hassasiyetlerini yansıtmalıdır.

Bu, siyasi organlara düşen asli bir görev niteliğindedir.

Bu anlayıştan yola çıkarak, hazırlanacak yeni Anayasa'da hassasiyetlerimizi, taleplerimizi ve olmazsa olmazlarımızı ortaya koymak adına, 70 sivil toplum kuruluşunun oluşturduğu, iki milyona yaklaşan üyesi ile geniş bir toplum kesiminin sözcülüğünü yapan Türk Dayanışma Konseyi çatısı altında bir Anayasa Çalıştayı gerçekleştirdik.

Çoğunluğu akademisyenlerden oluşan komisyonlarımızın yaklaşık 2,5 ay süren titiz çalışmaları sonucunda hazırladıkları raporları paylaşmak, tartışmak ve son şeklini vermek üzere buradayız.

Türk Dayanışma Konseyi; Anayasanın başlangıcında yer alan değiştirilemez maddelerine, Atatürk İlke ve İnkılâplarına ve Evrensel İnsan Haklarına bağlı bulunan sivil Toplum Kuruluşlarınca oluşturulmuş olup, Türkiye ve Türk Dünyasını ilgilendiren her türlü milli ve insani konularda Türk ve dünya kamuoyunu bilgilendirmek, gerektiğinde milli, insani, demokratik, sivil tavırları ortaya koymak amacını gütmektedir.

Milyonlarca vatandaşımızın temsilcisi konumundaki Türk Dayanışma Konseyi olarak, Anayasa değişikliği hakkında görüş bildirmeyi asli görevimiz olarak addediyoruz.

Burada son şeklini alacak olan rapor, bizler için son derece önem taşıyor ancak, anayasa değişikliği-

Anayasa, memurların, işçilerin, çiftçilerin, tarım kesiminde çalışanların, işsizlerin, sendikaların, sendikasız çalıştırılanların, emeklilerin, dul ve yetimlerin, işverenlerin, kadınların, çocukların, engellilerin, öğrencilerin, küçük esnafın, yargının, basın çalışanlarının, gazilerin ve bu ülke için canını vermiş şehit ailelerinin hassasiyetlerini yansıtmalıdır.

nin şekilleneceği yer olan TBMM üyeleri açısından çok daha büyük önem taşımak zorundadır.

Hükümetin seçim öncesinde dile getirdiği yeni Anayasa kapsamında gerçekleştirilen çalışmalarda, daha demokratik, insan haklarını ön plana çıkaran, özgürlükçü, çevreci, milli ve manevi değerlerimizi gözeten ve toplumun tüm kesimlerince kabul gören bir Anayasa hazırlanması için temel ölçütler ortaya konuldu.

Ülkemizin seçkin üniversitelerinden, konularında uzman 30'un üzerinde akademisyen, memur, işçi, ev hanımı, emekli gibi sosyal kesimlerin temsilcilerinden oluşan çalışma ekibi, kurulan komisyonlar aracılığıyla Anayasa Çalıştayı'na katkıda bulundu.

Çalıştay çerçevesinde 3 ayrı komisyon oluşturuldu.

Her komisyonda uzmanların, hukukun değişik dallarından akademisyenlerin ve sosyal kesim temsilcilerinin yer almasına özen gösterildi.

Bu çalıştayda emeği geçen, komisyonlarımızda değerli görüşleriyle bizlere katkıda bulunan tüm katılımcılara ve öğretim görevlilerine Türk Dayanışma Konseyi adına teşekkürü bir borç biliyorum.

Anayasa değişikliğinin toplum kesimlerinin talepleri ile belirlenmesi için bu tür çalışmaları son derece faydalı ve gerekli görüyoruz.

Anayasa değişiklik sürecinde, her kesimin kendisine göre farklı talepleri olacaktır. Yetkililere düşen görev, bu istekleri bir potada eritmek ve herkesin kabul edebileceği bir metin ortaya koymaktır.

Ancak hazırlanacak anayasada özellikle bulunmasını zorunlu gördüğümüz konular da mevcuttur. Bu hususlar raporlarda, kamuoyu ile paylaşılacak.

Ancak bir Konfederasyon Genel Başkanı olarak, hazırlanacak anayasa değişiklik metninde emeklilere de sendika hakkı tanınması, kamu görevlilerine grev hakkı tanınması, toplu sözleşmeyi kısıtlayıcı düzenlemelerin kaldırılması, devletin asli ve sürekli görevlerinin yalnızca kadrolu kamu görevlileri eliyle gördürülmesinin sağlanması, herkesin kendisi ve ailesine yetecek bir ücret alma hakkına kavuşturulması, örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırılması, sosyal devlet ilkesine özel vurgu yapılması, hukuk devleti niteliğinin güçlendirilmesi, özgürlüklerin çoğaltılması ve yasakların azaltılması için gerekli düzenlemelerin yapılmasının zorunlu olduğunu düşünüyorum.

Kıymetli hazirun,

1982 anayasasının düzenlendiği tarihten bu tarafa ülke gerçeklerinde bazı değişimlerin olduğu, bu değişimlerin toplumsal gereksinimleri ortaya koyduğu bir gerçektir.

Kuşkusuz ki anayasalar değişmez metinler değildir.

Ancak bu toplumsal gereksinimlerin anayasal düzlemde ne ölçüde karşılanıp karşılanamayacağı konusu, çözüm açısından belirleyici rol oynayacaktır.

Umudumuz, başta iktidar partisi olmak üzere tüm siyasi partilerin, toplumun tüm kesimlerinden gelecek, bu tür çalışmaları dikkate almaları ve burada ortaya konulacak ilkeler doğrultusunda bir değişiklik yapılması için mesai harcamalarıdır.

Bu noktadan hareketle Çalıştayımızın hayırlara vesile olmasını diliyor, bir kez daha bizleri şereflendiren siz değerli konuklarımıza hoş geldiniz diyor; hepinize saygılar sunuyorum. ■

(*) Genel Başkan'ın "Anayasa'da Temel İlkeler Çalıştayı" açış konuşmasıdır.

SÖYLEŞİ

TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı ve Ak Parti İstanbul Milletvekili **Prof. Dr. Burhan KUZU:**

"Memur Tanımı Yeniden Yapılmak Kaydıyla Grev Hakkı Verilebilir"

Röportaj Meltem YALÇINKAYA

Yeni Anayasa ile ilgili kurulan Uzlaşma Komisyonu çalışmalarına başladı. TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı olarak çalışmalar hakkında bizi bilgilendirir misiniz? Komisyonun uyum içinde çalışması mümkün olacak mı?

Bilindiği gibi Anayasa ile ilgili bir Uzlaşma Komisyonu kuruldu. Bu komisyon Türkiye'de ilk defa kurulmuyor. Bu komisyon, 2001 Yılı öncesinde 17 yıl içerisinde çalıştı, Anayasa değişikliği yaptı. Yeni bir Anayasa değişikliği değil tabi. Bu alt komisyonun böyle bir zorluğu var. Ancak bu komisyonun yasal bir dayanağı yok. Anayasada bir hükmü yok, herhangi bir karşılığı yok; ama bunun olmaması bu komisyona bir eksiklik getirmez, bu komisyonun gücünü de azaltmaz. Sonuç olarak dört siyasi partinin, dördü de 'evet' demişse; o sorun aşılır.

Tabi hukukta her zaman yazılı metin şart değil. Teamül dediğimiz bir şekille, uygulamadan gelen yollar da mümkündür. Çünkü bu komisyon zaman zaman eleştiri alıyor. Komisyon 12 kişiden oluşuyor. Her bir partiyi 3 kişi temsil ediyor. Ayrıca üç tane de alt komisyon kuruldu. Alt komisyonların biri dernekler, vakıflar, sendikalarla; diğeri üniversiteler ve TBMM dışında kalan siyasi partilerle; üçüncüsü ise vatandaş ile temasa geçecek. Ayrıca Anayasa ile ilgili vatandaşın görüşü internet üzerinden 30 Nisan tarihine kadar alınacak. Siyasi parti, meslek örgütü ve sivil toplum kuruluşlarının da 31 Aralık 2011'e kadar yazılı görüşlerini TBMM Başkanlığı'na bildirmesi gerekiyor. Dolayısıyla şu anda bekleme sürecindeyiz. Bildiğim kadarıyla 20 binden fazla vatandaş görüşünü belirtmiş, 165 üniversiteye yazı gönderilmiş, dernek, vakıf, sendikalar ve meslek kuruluşlarının görüşleri istenmiştir.

Anayasa Uzlaşma Komisyonu, 15 maddelik çalışma esas ve usullerini tespit etti. Burada birkaç madde

Vatandaşlık tanımı Türkiye'de doğru algılanmıyor. Mevcut metin farklı yorumlanıyor. O zaman yorumlanmayacak bir hale getirmek lâzım. Vatandaşlık bağı aslında bir hukuki bağdır. Etnik, dini tanım yerine; genel bir tanım koymak lâzım. Türkiye Cumhuriyeti bir devletse buna bağı ifade eden bir şey koymak lâzım.

üzerinde durulabilir. Bunlardan birisi toplantı için her siyasi partiden bir üyenin katılması yeterli sayılır. Çünkü her partiden üç üye var. Sonuç olarak oyu verecek olan partidir. Genel Kurul'da siyasi parti oy verirken, üç üye olarak değil, parti milletvekilleri olarak oy verecekler. Şayet üç üyeden hiçbirisi gelmezse toplantı yapılamıyor. 'Kararlar oybirliği ile alınsın' dedik. Bu da eleştiri aldı. Geçen gün bir gazete 'Anayasa bu şekliyle çıkmaz' diye manşetten veriyor. Bu eleştiri, ilk etapta doğru gibi gözüküyor. Oybirliği olur mu? Şimdi biz, bunun adına Uzlaşma Komisyonu demişsek oybirliğinden başka çaremiz yok. O zaman ne olur? Üç parti bir konuda biraraya gelir, iki parti başka bir konuda bir araya gelir, hükümleri koyar. Yarısı genel hükümleri kabul etmiş olur. Bu sefer de Genel Kurul'dan geçiremeyiz. Biz oraya oybirliği şartı koymasaydık, 'oy çokluğuyla karar verilir' deseydik bile, mecburen, uygulamada oybirliğini arama yöntemine gidecektik. Aynı zamanda da müzakere yöntemini benimseyecektik. Çünkü dediğim gibi birkaç partinin bir araya gelip de oyalama yaparak yol alması, diğer partinin bir süre sonra 'ben gidiyorum' demesine yol açardı. Dolayısıyla bunu doğru bulmadık. Müzakere esaslı yaptık. Hatta Ak Parti olarak, siyasi partilerle görüşmemiz olmuştu. Benim içinde bulunduğum 5 kişilik bir komisyon, siyasi partileri ziyaret etmiştik. O zaman da bunları söyledik. Dedik ki; siyasi parti Genel Başkanları arasında zaman zaman sertleşmeler olabilir Bunları komisyona taşımayalım, kulaklarımıza pamuk tıkayalım. Mesela; bir siyasi parti "şu teklife ne diyorsunuz?" diye sordu. Bununla ilgili karar oy birliği ile çıktı. Ertesi gün siyasi partinin biri, "biz bu maddeyi geçirdik ama partimiz kıyameti koparıyor" dedi. Bu durumda yeniden müzakere edilmeli, gerekirse tekrar değiştirilmeli. Çünkü mühim olan Anayasayı beraber yapmaktır.

Komisyonda uzlaşma sağlanamaması durumunda ne olacak? Çünkü, bir takım görüşleri itibariyle anlaşmaları mümkün olmayan partiler aynı komisyonda yer alıyor. Ve bildiğimiz kadarıyla uzlaşma olmadığı durumda komisyon kararları geçerli olmayacak. Bu durum, zaten akıbeti belli olan bir süreci göstermiyor mu? Ufukta referandum görünüyor mu?

Referandum en son çaredir. Bugünün konusu değildir. Öncelikle şunu görmek gerekir ki, şu an seçmen iradesinin TBMM'de temsil oranı yüzde 95; seçime katılım %87, 2002 yılında ise oyların sade-

ce yüzde 46'sı TBMM'de temsil edilmişti. Şu anda TBMM'de halk iradesini içine almış bir temsil var. Bu durumda "Referanduma ne gerek var?" denilebilir. Bu bir görüştür. Ancak, denebilir ki "Madem yeni Anayasa gelecek kuşakların Anayasası olacaksa, millete de soralım" denilebilir. Bu da bir görüştür. Komisyon'da uzlaşma sağlanamaması durumunda oturup yeni bir durum değerlendirmesi yapılır.

Öncelikle Anayasa'nın temel ilkeleri neler olmalıdır? Nasıl bir Anayasa toplumun tüm kesimleri tarafından kabul görür? Anayasa'da toplumsal ve siyasi mutabakatın sağlanması için neler gereklidir?

Zor bir soru. Çünkü dört siyasi partinin eğilimine baktığınız zaman, hepsinin mutabık kalacağı noktaları bulmak çok kolay değil. Ama ana konular vardır ki; - 'demokrasi ön planda olsun, hukuk, sosyal, laik devlet ilkeleri korunsun' gibi- bunlara karşı çıkacak insan sayısı binde biri bulmaz. Anayasa mümkün olduğu kadar kısa olsun, hantal olmasın. Bu da ortak nokta olabilir. Şu anki Anayasa çok ağır yazılmıştır ve herşeyi kapsamaktadır, "Yeni Anayasa daha kısa olsun" denilebilir. Bunda da problem çıkmayabilir. Şu anda en çok Anayasanın değiştirilemez maddeleri tartışılıyor. Ben bunun komisyonda sorun olacağını sanmıyorum. Türkiye'de zaten sorun laik, sosyal, hukuk ve demokratik devlet ilkelerinin kendisinden kaynaklanmıyor. Sorun bunların uygulamasından kaynaklanıyor. Diyelim ki; başörtü ile ilgili "Başörtüsüyle üniversiteye girememek laikliğin gereğidir" derseniz, Ak Parti buna karşı çıkar. Çünkü bu laikliğin gereği değildir. Dolayısıyla bunlar yanlış yorumlanırsa sıkıntı buradan kaynaklanır. Yıllardır üniversitelerde hep başörtüsü sorun olurdu bugün böyle bir sorun ortadan kalktı. YÖK bir uygulama başlattı, diğer siyasi partilerimiz de buna itiraz etmedi. Sonunda ne oldu, peki? Türkiye Cumhuriyeti Devleti mi yıkıldı? Aksine barış ortamı sağlandı.

Bu bakımdan bizim yaklaşımımız, saydığım dört ilkenin insan hakları açısından insanı nasıl mutlu ederiz? Bunun için konulmuş ilkeler olarak kabul ediyoruz. Çünkü kurallar, kanunlar aklınıza her ne geliyorsa hepsi araçtır. Asıl amaç, insanın mutluluğudur. İnsanlar kendilerini mutlu etmeyecek bir kuralı ne yapacak?

Asker-sivil dengesi de önemlidir. Asker-sivil dengesi son yapılan 26 maddelik paketle belli bir noktaya geldi. Ceza yasalarıyla ilgili olan bölümde de düzenlemeler yaptık. Tabi bu maddeler tekrar gündeme gelmez mi? Elbette yeni bir Anayasa yapılıyor. Bunlar tekrar gündeme gelir. Biz bunları daha ileriye götürmek adına konuşabiliriz.

Anayasa değişikliği sürecinde; Anayasanın değiştirilemez ilk üç maddesi, vatandaşlık tanımı yapan 66. maddesi ve eğitim dilini belirleyen 42. maddesine yönelik tartışmalar yoğunluk kazanmış durumda. Bu gibi konularda partinizin görüşü ne yönde olacaktır? Hükümet olarak Anayasa değişikliği üzerine kırmızı çizgileriniz var mı?

Bu konuda partimizin görüşünü söylersem doğru olmaz. Çünkü Anayasa ile ilgili kurulmuş bir komisyon var. Biz hep şunu söyledik: Birtakım ön metinlerle, önyargılarla gelmeyelim. Beyaz bir sayfa açılsın istedik. Dolayısıyla da benim bu konuda ne söylediğim çok önemli değil. Ancak Başbakanımızın daha önce söylediği hususlar var. Mesela; resmi dilin, eğitim dilinin Türkçe olma konusu. Bu oldukça hassas bir konudur. Sayın Başbakan yine birçok defa "tek devlet, tek millet, tek ülke, tek bayrak" dedi. Bunlar aslında kırmızı çizgidir. Bunun altı doldurulurken elbette ki ufak tefek rötuşlar olabilir. Mesela vatandaşlık tanımı konusu. Vatandaşlık tanımı Türkiye'de doğru algılanmıyor. Mevcut metin farklı yorumlanıyor. O zaman yorumlanmayacak bir hale getirmek lâzım. Vatandaşlık bağı aslında bir hukuki bağdır. Mesela ben, Alman ya da İngiliz vatandaşı olamaz mıyım? Olurum. Ben bu şekilde ne Türklüğümden, ne de Müslümanlığımdan vazgeçmiş olurum. Bugün Almanya'da binlerce Türk var. Şu anda Türk vatandaşı değiller. Ama biz Alman geldi demiyoruz, Türk kardeşim olarak görüyoruz. Bunu değiştiremezsiniz. Yani onun bağı oradaki kanunlara uyacak. İşlerini de ona göre yapacak. Dolayısıyla vatandaşlık tanımında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne vatandaşlığa bağlı olan herkes Türk'tür dediğin zaman Türk mü oluyor? Ermeni, Türk mü oluyor? Rum, Türk mü oldu? Yahudi, Türk mü oluyor? Demek ki bu manada doğru bir tanım değil. Anayasadaki 66. maddenin anlamına baktığınız zaman, esasen ırkçılık anlamında değildir. Ancak madem böyle yorumlanıyor, o zaman oraya daha yumuşak bir ifade konulabilir. Bu konuda bir formül bulunur. Ancak Türk'ün yanına 'Kürt' koyalım derseniz, o zaman Çerkez de 'beni niye koymuyorsun' der ve işte orada huzursuzluk çıkar. Bu nedenle genel bir tanım olması lazım. Etnik, dini tanım yerine; genel bir tanım koymak lâzım. Türkiye Cumhuriyeti bir devletse buna bağı ifade eden bir şey koymak lâzım.

Türkiye'de her şeye rağmen bir merkezi yönetim ağırlığı var. Bazı düzenlemelere rağmen hala yerel yönetimler zayıf. Yerel yönetimlerin yetkisi artırılmalıdır. Ama Diyarbakır'da neyse İzmir'de de o olmalı. O bölgeye has olamaz. Çünkü bu bölünmeye yol açar.

Grev hakkı memurun doğal bir hakkıdır; ama memur kim? Asıl sorun o zaten. Senin milyonlara ulaşan memurun var. Ama Avrupa'da memur sayısı 50 bin ile 100 bin arasında. Dolayısıyla biz grev hakkını memur tanımını yeniden yapmak suretiyle verilmeli dedik. Memur sayısı azalırsa, grev hakkı vermenin fazla bir zararı olmaz.

Çalışanlar, büyük bir heyecanla yeni Anayasa'da beklentilerinin karşılanması, sendikal örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırılmasını; bu bağlamda memurlara da grev hakkının tanınmasını beklemektedir. Yeni Anayasa'da bu hak tanınacak mı?

Bu çok konuşulan bir konu. Biz 2007 yılında yeni Anayasa metni hazırladığımızda grev hakkıyla ilgili bir hükmün konulması gerektiğini söyledik. Grev hakkı memurun doğal bir hakkıdır; ama memur kim? Asıl sorun o zaten. Senin milyonlara ulaşan memurun var. Ama Avrupa'da memur sayısı 50 bin ile 100 bin arasında. Dolayısıyla biz grev hakkını memur tanımını yeniden yapmak suretiyle verilmeli dedik. Memur sayısı azalırsa, grev hakkı vermenin fazla bir zararı olmaz. Ancak memur sayısı bu kadar fazlayken grev hakkı verirsek, bu kadar devasa bir kesimin grev hakkını kullandığı bir durumda devlet işlerinin sıkıntıya girmesi gündeme gelebilir. Memur tanımı yeniden yapılmak kaydıyla grev hakkı tanınabilir.

Memur tanımının değişmesi ya da memur sayısının azaltılmasına ilişkin bir çalışma olacak mı?

Eğer memura grev hakkı tanınacaksa, bu yönde bir çalışma olmalı. Bu anlamda bir çalışma var mı, yok mu bilmiyorum; ama Avrupa'da memur dediğiniz kesim çok az sayıdadır.

'Anayasa kısa, öz, anlaşılır olması lazım' diyorsunuz. Yeni Anayasa'da bu mümkün olacak mı? Ya da mevcut Anayasamızda fazla gördüğünüz hususlar nelerdir?

Kısa, öz, madde sayısı az olan bir Anayasa idealdir. Ancak 61 ve 82 Anayasaları uzundur. Çünkü darbe Anayasaları tepkiyle geldiği için, bu Anayasaya yansıyor ve güvensizlik esasına göre yazılıyor. Evvela hükmü koyuyor, arkasından 'ama' diye başlıyor ve devam ediyor. Bu durum ise Anayasayı kördüğüme dönüştürtüyor. Özgürlüğü veriyor, sonra 'özgürlük şöyle kullanılsa mı acaba' diyor. 'Böyle kullanılsa acaba ne olur' diyor. Genel yaklaşım budur. Evvela rahat bir ortamda Anayasayı yazmak lâzım. Yani Anayasa yazarken kısa, öz olmasını arzu ediyorsanız, önce güvenin tesis edilmesi lazım. Birtakım şüphelerle yazılırsa, Anayasa geniş olur. Dünyada kısa Anayasa var, uzun Anayasa var. Bazı Avrupa ülkelerinin Anayasaları daha kısa yazılmıştır. Mesela Hindistan Anayasası 436 maddelik idi. O Anayasa Hindistan'a başarı getirmedi. Hindistan dana sonra yeni bir Anayasa yaptı. Yugoslavya Anayasası 406 maddelik idi. Yugoslavya parça parça oldu. Dünyada 7 maddelik Amerika Anayasası var. 280 milyonluk ülkeyi yönetiyor. İngiltere'nin yazılı Anayasası yok. Onlar gelenek-göreneklerle işlerini yürütüyor. Fransa mesela 11 kere Anayasa değiştirmiş. Biz 5 yeni Anayasa yapmışız; çok sayıda değişiklik gerçekleştirmişiz.

Benim gözlemim şu: Eğer Bir ülke gelişmişse Anayasasını kısa yazıyor, gelişmemişse uzun yazıyor. "Anayasayı biz de kısa yazalım, gelişelim" diyemezsiniz. Çünkü geliştiğiniz zaman kısa yazıyorsunuz. Bu bir birikim meselesidir. Ben yıllardır kısa Anayasayı savundum, Ancak siyasete girdikten sonra gördüm ki Türkiye şartları kısa bir Anayasayı kaldırmıyor. Hatta Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim

Kılıç bir panelde konuşmasında "Anayasamızın en az 400 madde olması lâzım" diyor. Bunu elbette ki istediğinden değil ortada bir sistem var. Niye? Çünkü Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde 367 şartı karşımıza çıkarıldı. Anayasa Mahkemesi maalesef buna "evet" dedi. Benim sabahlara kadar düşünsem aklıma gelmeyecek olan bir formül bu. Ancak yine de mümkün olduğu kadar Anayasaları kısa yazmanın yollarını aramamız gerekir. Anayasaya girmeyen Anayasa konusu olmayan şeyler yok mu? Var. Kooperatifçiliğin korunması, çiftçinin korunması, zanaatkârın korunması, gençliğin korunması gibi. Bunlar aslında çok önemli konular. Peki bunlar Anayasaya yazılmadan korunamaz mı? Bunları Anayasaya yazdık da, gerçekten koruyabildik mi? Hayır. Mesela İsviçre Anayasası'nda, kasaplık hayvanların kesim usulü yazıyor. Demek ki İsviçre'de bu konuyla ilgili sıkıntılar var. Mesela Amerika Anayasası'nın 7. Maddesinde içki kaçakçılığın önlenmesi var. Demek ki bununla ilgili bir sorun olmuş, Anayasa'da yer bulmuş. Ama tabi yasama, yürütme, yargı temel konulardır. Bunları mümkün olduğu kadar daraltarak ve çoğunluğunu yasalara bırakarak yazmanın yollarını aramamız lâzım.

TBMM Başkanlığı tarafından sivil toplum örgütlerinden görüş istendi. Bu kapsamda çalıştaylar yapılıyor. Bu Çalıştay sonuçları nasıl bir yöntemle değerlendirme kapsamına alınacak?

Meclis Başkanlığı'nda oluşturulan bir birim gelen talepler doğrultusunda harmanlama yapıyor ve internet ortamında bunları sınıflandırıyor. Örneğin; en çok hangi konular üzerinde görüş bildirilmiş, hangi noktalarda uzlaşma var. Bunlar belirlenip, komisyona sunulacak. Bunun benzerini Güney Afrika

Başbakanın öngördüğü 1 yıllık süre normaldir. Zaten Komisyon da bu süreyi benimsemiş görünüyor. Bildiğiniz gibi TBMM Başkanımız 2012 yılının sonunda Anayasa çalışmalarının bitmesi gerektiğini söylüyor.

Anayasası yapılırken görmüştük. On binlerce belge ve görüş toplandı. Sonra sayı azaltıldı ve bunlar Anayasa yapımında kullanıldı. Faklı kuruluşlardan herhangi bir konu ile ilgili aynı talepler geldiğinde bunu değerlendiriyoruz.

Anayasa çalışmaları ne zaman biter? Başbakan Erdoğan Anayasa çalışmaları için, "2012 ortalarında bu çalışma biter" demişti. Bu mümkün görünüyor mu? Anayasa gibi önemli bir metin için biraz kısa bir süre değil mi?

Anayasa çalışması, metin çalışmasıdır. Bunun için maç gibi bir süre vermek çok doğru olmaz. Yani 90 dakika bitti, maç da bitti. Bu doğru olmaz; ama elbette ki göreceli sürede olması lazım. Aksi halde Anayasa çalışmaları bitmez. Bu konuda dünya Anayasalarına baktığımız zaman, Fransız İhtilali'nden bu yana 804 Anayasa yapılmış. 804 Anayasanın içerisinde 16 günde yapılan Japon Anayasası var. 17 yılda bitirilemeyen Anayasalar var. Bunun ortalamasını aldığımızda 3 yıl ile 1.5 yıl arasında bir zaman dilimini kapsadığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla Başbakanın öngördüğü 1 yıllık süre normaldir. Zaten Komisyon da bu süreyi benimsemiş görünüyor. Bildiğiniz gibi TBMM Başkanımız 2012 yılının sonunda Anayasa çalışmalarının bitmesi gerektiğini söylüyor. Bu durumda önümüzdeki aylarda artık görüş toplama işleminin tamamlanması gerekiyor. Anayasa'nın yazılmasına Mayıs ayında başlanırsa, aşağı yukarı şekillenir.

Başkanlık sistemi ile ilgili açıklamalarınız var. "Ben başkanlık sisteminin daha uygun olduğunu düşünüyorum" diyorsunuz. Yeni Anayasa çalışmalarında başkanlık sistemi gündeme gelecek mi? Partiniz içerisinde bu konu tartışıldı mı, bir mutabakat var mı?

Ah nerede o günler, ah… Bu konu elbette ki gündeme gelir, ama kabul göreceğini sanmıyorum. Ama mutlaka gündeme gelmelidir. Çünkü bu komisyonun çalışma tüzüğüne baktığınız zaman; mevcut Anayasayı bir kenara bırakarak, yeni bir Anayasa metni yazmak istiyor. Mevcut Anayasayı bir kenara bıraktığına göre, demek ki yeni biçimiyle bir Anayasa yazacaksın demektir. O zaman soracaklar, 'sen bu Anayasayı yazarken yarı Başkanlık mı, Başkanlık mı, parlamenter rejim mi? Hangisini tercih edeceksin?' diye. Çünkü kumaşı ona göre keseceksin. Dolayısıyla önce bu konu konuşulmalıdır. Başkanlık sisteminin kabul edilsin, edilmesin bu konunun kayıtlara geçmesi gerekmektedir. Bu konu gündeme gelecektir; ama ben kabul göreceğini sanmıyorum. Çünkü Türkiye'de Başkanlık modeli genelde bilinmiyor. Bilinmediği için de bu konu karambole gidiyor.

SÖYLEŞİ

Anayasa Uzlaşma Komisyonu Üyesi ve CHP Eskişehir Milletvekili **Prof. Dr. Süheyl BATUM:**

"Biz, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kurucu Felsefesinin Değişmesini İstemiyoruz. Türkiye'de ana dilde eğitime de karşıyız."

Röportaj Meltem YALÇINKAYA

Cumhuriyet Halk Partisi olarak nasıl bir Anayasa istiyorsunuz, bu anlamda ne gibi çalışmalar otaya koyuyorsunuz? Yeni Anayasa hazırlama süreciyle ile ilgili kaygılarınız nelerdir?

Cumhuriyet Halk Partisi olarak; demokratik, çağdaş, insan haklarına dayalı, bireyi ön plana alan, yargı bağımsızlığını sağlayan, kadın-erkek, genç-yaşlı, Türk-Kürt, Alevi-Sünni, Çerkez, her etnik kökenden, dinden, mezhepten, cinsiyetten, eğitim düzeyinden tüm insanlara güvenceli haklar veren, onları hukuksal olarak koruyan, güvence altına alan bir Anayasa yapmak istiyoruz. Bunu çok önemli görüyoruz.

Eski Atina'nın Anayasasını ve yasalarını yapan ünlü bilgin Solon'a sormuşlar: "En iyi Anayasa hangisidir?" Solon demiş ki: "Bana ilk önce hangi toplum ve hangi dönem için olduğunu söyleyin." Şimdi yapmak istediğimiz de Türkiye Cumhuriyeti'nin bugünkü durumu için bir Anayasadır. Bugünkü toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel yapı üzerine bir Anayasa inşa edeceğiz.

Çok tehlikeli bir gidiş de var şu anda. Çünkü birtakım genel geçer basmakalıp ifadelerle Anayasa içeriksizleştirilmek, anlamsızlaştırılmak isteniyor. Genel geçer kalıplar nedir? Örneğin Anayasa kısa olsun, sivil Anayasa olsun, çerçeve olsun, gibi ifadeler kullanılıyor ve maalesef anayasa bu tür genel geçer ifadelerin üzerine inşa edilmek isteniyor. Bunları söyleyenler eğer bilgisiz ve cahil değilse kötü niyetlidir. Çünkü Solon'un da bundan 2500 yıl önce söylediği gibi, böyle basmakalıp ifadelerle Anayasa yapılamaz.

Neden mi? Çünkü, her ülkenin toplumsal yapısı farklıdır. Bir ülkede bir hakkın anayasada sadece adının yazılması bile yeterlidir, başka bir ülkede ise o hakkı ayrıntılı olarak düzenlemek, hukuksal güvence altına almak gerekebilir. Bir ülkede 'basın özgürdür' dersin, anlarlar. Başka bir ülkede bunun ayrıntılarını belirtmek gerekir. Örneğin 'Yazmadığı bir kitaptan dolayı suçlanamaz" ya da 'Yanında haber için bulundurduğu için suçlanamaz' şeklinde yazmak gerekir.

Bizim istediğimiz insanlara güvencelerini veren, yargı bağımsızlığının mutlaka sağlandığı, hukuk devleti olabilmek için bütün çağdaş kurum ve kurallara yer veren bir Anayasadır. CHP olarak bunun için ne gibi çalışmalar yaptık? CHP olarak seçimlerden önce bir Anayasa vizyonu hazırladık. Anayasa, vatandaşlarına güvenceler vermeli, hukuksal güvenceleri yazmalıdır. Hukuksal güvenceleri yazmadığı takdirde Türkiye bugün kendisinden çok daha düşük seviyedeki toplumlar düzeyine düşebilir. Bugün Mısır'ı görüyorsunuz. Hüsnü Mübarek neden 5 sene önce yüzde 88,6 oy aldı da, bugün demir kafes karşısında yargıya çıkıyor. Mısır halkı çok mu kötü? Hayır. O ülkede insanların hiçbir güvenceleri yoktu, tek güvenceleri iktidardı. İşte iktidar değiştiğinde de 5 yıl önce yüzde 88,6 oy alan birisi, 5 yıl sonra demir kafeste yargıç önüne çıkarılabilir. Libya'da da benzer şey olmadı mı? CHP olarak bizler bunu bilen, gerçek anlamda haklar, hukuksal güvenceler getiren bir Anayasa vizyonu hazırlamaya çalıştık.

Yeni Anayasa hazırlama süreciyle ilgili iki kaygımız var: Birincisi, bu Anayasayı AKP ile yapıyor olmamızdır. Neden? Çünkü Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan daha bir yıl önce "Ben size demokratik Anayasa yapıyorum. Memurlara toplu sözleşme hakkı veriyorum. 12 Eylül ile hesaplaşıyorum. Eşitlik getiriyorum" diyerek bir Anayasa değişikliği yaptırdı. Şimdi ise "o zaman yapmadık, doğruyu da söylemedik, tekrar yapalım bu Anayasayı" deniyor. Dolayısıyla ben, bundan dolayı bir endişe duyuyorum. Çünkü AKP'nin kafasındaki esas olan bir Anayasa hazırlamak değil. Sistemi kendine göre biçimlendirmek, sistemin üst hukuksal yapısını kurmaktır.

İkinci kaygımız da şudur: Dünyada son 30-35 yılda yapılan bütün Anayasalara baktığınızda; öncesinde Anayasaların yapılacağı güvenli atmosferin ve ortamın hazırlandığını görüyoruz. Biz de dedik ki: "Şu anda Türkiye'yi son derece antidemokratik bir hale getirdiniz. Gazeteci, yazı yazamıyor, haber toplayamıyor. İnsanların tutukluluk sürelerini on yıla uzatan bir yasa getirdiniz. Bu uygulama dünyanın hiçbir ülkesinde yok. O halde pankart asan genci terörle mücadeleden yargılamayalım. Tutukluluk sürelerini makul hale getirelim. Güvenceler getirelim. İşte tüm bunların ardından Anayasayı yapalım. Bu önerimizi kabul etme-

Bu ülkenin federasyon olması konusunda Amerika Birleşik Devletleri baskı uygulayabilir; "Ben sizi bu noktaya getirdim, destekledim, gereğinde Wikileaks'i ortaya attım, sizi korkuttum. Şimdi de sizden Kuzey Irak'la federasyon kurmanızı istiyorum, bu yönde Anayasanızı değiştirmenizi istiyorum" diyebilir. Türkiye için ise federasyon diye bir şey söz konusu olamaz. Bu nedenle Anayasanın ilk dört maddesinin değiştirilemeyeceğini söylüyoruz.

diler. En azından bir demokratik ortam sağlamamız lazım. İspanyollar, Macarlar, Polonyalılar, Güney Afrikalılar, anayasalarını yaparken ilk önce demokratik bir ortam sağladılar. Siz, şimdi gazetecilere diyorsunuz ki " Merak etmeyin sizi özgür bırakacağım; ama şimdilik içeriye atayım." Ya da 300 bin öğretmenin atamasını yapmıyorsunuz, onlara "bekle" diyorsunuz. Tutuklulara "4 yıl cezaevinde kalın" diyorsunuz. Ama Deniz Feneri davasını hemen sonuca bağlıyorsunuz. Hâkimler aynı ülkenin hâkimleri. Ancak birinden biri yanlış yapıyor. Hâkimlerin hukuku istediği gibi uygulama, yasayı keyfine göre uygulama imkânı var mı? O zaman soruşturma aç birinden biri hakkında. İşte bu değişiklikleri yapmadan, insanların birbirlerine güvenebilecekleri bir ortam sağlamadan, anayasa yapmak zor bir iştir.

Anayasa değişikliği sürecinde; Anayasanın değiştirilemez ilk üç maddesi, milli kimlik tanımına vurgu yapan 66. maddesi ve eğitim dilini belirleyen 42. maddesine yönelik tartışmalar yoğunluk kazanmış durumda. Bu gibi konularda partinizin görüşü ne yönde olacaktır? CHP olarak Anayasa değişikliği üzerine kırmızı çizgileriniz var mı? Örneğin Ana dilde eğitim konusunda CHP ne düşünüyor? Ayrıca Türkiye'nin yeni bir kimlik tanımına ihtiyacı var mı, Atatürk'ün ortaya koyduğu milli kimlik ölçütü ülkemizin ihtiyaçlarını karşılamakta yeterli gelmiyor mu?

Biz, "Hiçbir konuda sizin görüşünüzü dinlemeyiz" demedik. AKP'ye katılmıyoruz, ama onları da dinleyeceğiz. Öncelikle biz bu ülkenin federasyon olmasını istemiyoruz. Bu ülkenin federasyon olması konusunda Amerika Birleşik Devletleri baskı uygulayabilir; "Ben sizi bu noktaya getirdim, destekledim, gereğinde Wikileaks'i ortaya attım, sizi korkuttum. Şimdi de sizden Kuzey Irak'la federasyon kurmanızı istiyorum, bu yönde Anayasanızı değiştirmenizi istiyorum" diyebilir. Türkiye için ise federasyon diye bir

Ana dil bir hak olarak öğrenilsin. Devlet bunun takipçisi olsun. Ama dili öğretmek, dili geliştirmek, kültürünü öğrenmek ayrı meseledir, ana dilde eğitim tamamen ayrı bir meseledir. Bu noktada ana dilde eğitimi kabul etmiyoruz.

Saçma sapan kavramlar yaratıyorlar. Türkiyelilik ya da Anayasal vatandaşlık gibi. Bizim söylediğimiz bu değil; fakat 9 senedir AKP'den ve BDP'den bu konuda bir şey duymadık. Anayasa Komisyonu'nun çalışmaları sırasında bekleyeceğiz. Biz, Atatürk'ün o tanımına ve Atatürk'ün aydınlanma devriminin Türk Devleti'ne getirdiği Türk milleti ve vatandaşlık kavramlarının içeriğini boşaltmadan yapılacak her türlü şeyi tartışmaya hazırız.

şey söz konusu olamaz. Bu nedenle Anayasanın ilk dört maddesinin değiştirilemeyeceğini söylüyoruz.

Peki bir Anayasada nelerin değişmesi gerekir, ne yönde değişiklikler yapmak gerekir? Bunu belirlemek için çok basit bir işlem yapılabilir. Son 3 yılda, 5 yılda, 10 yılda neler tartışılmış, bakarsınız, tek tek yazarsınız. Her tabaka, kesim, grup, siyasal parti neleri tartıştığını, nelerden sıkıntı çektiğini anlatır. Örneğin eğitimci söylesin, ayrıca işçi söylesin, işveren söylesin, memur söylesin, öğrenci söylesin, tarım kesimi söylesin. İşte bunlara göre bir Anayasa yaparsın. Örneğin eşitlik yoktur, katılım eksikliği vardır, yargı bağımsızlığı sorunu vardır; bunlara göre yeni Anayasayı ya da Anayasa değişikliğini yaparsın.

Ama ben "ilk dört maddeden dolayı sıkıntı çekiyorum" diyen kesim çok azdır. Dolayısıyla bunun değiştirilmesi neredeyse bir efsane halini almıştır. Birileri, "ilk dört maddeye dokunulmayacaksa o zaman bu Anayasayı niye yapıyoruz?" diyor. İlk dört maddeden dolayı sıkıntı çektiğini söyleyenler, yalan söylüyor. Dolayısıyla biz ilk dört maddenin değişmesini istemiyoruz. **Biz, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucu felsefenin değişmesini istemiyoruz.**

Türkiye'de ana dilde eğitime de karşıyız. Ana dilde eğitime iki açıdan karşıyız. Şöyle düşünün: Ankara'da iki tane Bahçelievler Lisesi var diyelim. Biri Kürtçe eğitim yapıyor, diğeri Türkçe eğitim yapıyor. Bir tane daha lise var. O Çerkezce eğitim yapıyor. Bir lise de Gürcüce eğitim yapıyor. Böyle bir şey olur mu? Birbirini anlamayan insanların sonunda bir millet olamayacağını ve bunun bölünmeye yol açacağını düşünüyoruz. Bu nedenle ana dil bir hak olarak öğrenilsin. Devlet bunun takipçisi olsun. Ama dili öğretmek, dili geliştirmek, kültürünü öğrenmek ayrı meseledir, ana dilde eğitim tamamen ayrı bir meseledir. Bu noktada ana dilde eğitimi kabul

etmiyoruz. Bu noktada, ayrıca şu da yapılamaz; 'Kürtçe eğitim almak isteyenler Güneydoğu'ya, Gürcüce eğitim almak isteyenler şu tarafa gitsinler'. Böyle bir saçmalık da yapılamaz. Türkiye'yi etnik kökenine göre ayırma imkânımız var mı? O zaman nasıl yapacağız bunu? Ben Kürtçe eğitim almak istiyorum. Türkçeyi de öğrenmek istiyorum. Söyle nasıl yapacağım bunu?

Vatandaşlık tanımı ile ilgili olarak da, Türk milleti kavramını çok önemsiyoruz. Millet, Türk aydınlanma döneminin getirdiği en önemli kavramlardan biridir. Türk devriminin üzerine inşa edilmiş olan en temel iki kavramının Türk milleti ve vatandaş kavramı olduğuna inanıyoruz. Osmanlı İmparatorluğu'nun kalıntısı üzerinde, farklı etnik kökenlerden, farklı cinsiyetlerden, farklı mezheplerden Türk milleti oluşturduk. Bunun önemine inanıyoruz. Bunun yanı sıra sadece padişahın iki dudağının arasına bakan bireyler yerine, vatandaş bireyi yarattık. Bu iki kavramın da yanlış algılanmasına karşıyız. Atatürk'ün Afet İnan'ın kitabına yazdığı, "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk milleti" denir ibaresi çok önemlidir. Bu çerçevede vatandaşlık tanımını bir kesim yanlış anlıyorsa; cinsiyet, dil, din, ırk, etnik köken, mezhep ayrımı yapılmaksızın herkesin eşit haklara sahip olduğunun vurgulanması gerektiğini düşünüyoruz. Ancak buna rağmen yine bir takım saçma sapan kavramlar yaratıyorlar. Türkiyelilik ya da Anayasal vatandaşlık gibi. Bizim söylediğimiz bu değil; fakat 9 senedir AKP'den ve BDP'den bu konuda bir şey duymadık. Anayasa Komisyonu'nun çalışmaları sırasında bekleyeceğiz. Biz, Atatürk'ün o tanımına ve Atatürk'ün aydınlanma devriminin Türk Devleti'ne getirdiği Türk milleti ve vatandaşlık kavramlarının içeriğini boşaltmadan yapılacak her türlü şeyi tartışmaya hazırız.

İktidarın da talebi üzerine TBMM Başkanlığı tarafından Anayasa Uzlaşma Komisyonu oluşturuldu. Siz de parti olarak komisyona üye verdiniz. Partiler arasında ciddi görüş farklılıkları varken komisyonun tam bir uzlaşı içerisinde çalışacağını düşünüyor musunuz? Size göre Anayasa'da siyasi ve toplumsal bir mutabakat sağlanabilmesi için neler gereklidir?

2002 Yılından sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin dayatmasıyla Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın uzmanları vasıtasıyla sistemle oynandı. Memurların hiçbir güvencesi kalmadı. Memurların büyük çoğunluğu Ak sendika'ya üye oldu. Hiç kimse kusura bakmasın. Memurlar farklı istihdam modellerine ayrıldı. Memurlukta 4/B, 4/C gibi kategoriler olmaz. Genel geçer statü aslidir, süreklidir.

Uzlaşma Komisyonu'nun uyum içinde çalışıp, çalışmadığını göreceğiz. İktidarı kullanan kişinin iki dudağının arasında tutabileceğini düşündüğü bir siyasi parti veya bir anlayışın Anayasayı tek başına yapmasındansa; hep beraber oturup, Anayasa yapmamızın çok daha önemli olduğunu düşünüyoruz. Çünkü bir kişi Anayasa yaptığında birçok yanlış da beraberinde gelir. Anayasalar hafızalı belgelerdir. Anayasa, çatışmaları hatırlar. Yeni bir Anayasa yapıldığında bu çatışmaları ortadan kaldırmak ister. Anayasalar dünyanın her yerinde böyledir. Hukuk kuralları da böyledir. Toplum olarak hepimizin farklı sosyal görevleri, sosyal statüleri var. Kimisi öğretmen, kimisi öğrenci, kimisi memur, kimisi çiftçi, kimisi sanatçı. Anayasayı bu kesimlerden biri yaparsa, herkes kendi sıkıntısına yönelik çözüm ister. Anayasayı bugünkü egemen güçler yaptı. Doğru mu? Peki AKP ne yaptı? O da kendi istediklerini yaptı. Ve hiçbir zaman tek başına bir kesimin yaptığı anayasalar, Türkiye'nin sorunlarına çözüm üretemedi.

Türkiye şu anda da çok çatışma, çok kavga yaşıyor. Hepimiz biliyoruz. Dolayısıyla önemli olan hepimizin uzlaşacağı maddeleri Anayasaya koymaktır. O zaman hepimizin sorunlarına çözüm üretilecektir. İşte bu yüzden uzlaşmanın, Tayyip Erdoğan'ın tek yetkili olduğu bir AKP çoğunluğunun yapacağı bir Anayasadan çok daha önemli olduğunu düşünüyoruz. Kaldı ki Başbakan Erdoğan ve AKP iktidarı, Anayasa yapabilecek bir konumda olmadığını da çok net göstermiştir. İktidar, kafasında bir demokrasi fikri olmadığını göstermiştir. Dolayısıyla bu kişinin denetimindeki bir partinin yapacağı Anayasa kesinlikle demokratik olamaz. Bu yüzden biz Anayasa yapılırken anlaşalım istedik. Hepimiz orada uzlaşmaya çalışalım, gerekirse münakaşa edelim ama nihayetinde herkesi dinleyelim.

Çalışanlar büyük bir heyecanla yeni Anayasa'da beklentilerinin karşılanması, sendikal örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırılmasını bu bağlamda memurlara da grev hakkının tanınmasını beklemektedir. CHP olarak demokratik sendikal hakların iyileştirilmesi için ne gibi önerileri gündeme getireceksiniz?

İnsanlara 'hak tanıyoruz' demek hiçbir anlam ifade etmez. Ülkemizde memurların hakları var söylemi yalan. Memurların bütün haklarını elinden aldınız. 1980 Yılında me-

Anayasalar aynı zamanda toplumsal yapıyı değiştirmek için de kullanılır. Dolayısıyla Başkanlık sistemi, bu toplumsal yapının ABD gibi olmadığı ülkelerde diktatörlüklere dönüşmüştür ya da büyük kavgalara neden olmuştur. Bu nedenle CHP Başkanlık sistemine karşıdır. Nasıl Anayasanın ilk dört maddesinin değiştirilmesini, Türkçe dışında başka bir dilin eğitim dili olmasını kabul etmiyorsak, Başkanlık sistemini de kabul etmiyoruz. Bu sistem Türkiye'yi felakete götürür.

mur olduğunuz zaman güvencemiz vardı. Memurluk sürekli bir görevdi. Hiç kimse hırsızlık, namussuzluk yapmadıkça görevden atılamazdı. 2002 Yılından sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin dayatmasıyla Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın uzmanları vasıtasıyla sistemle oynandı. Memurların hiçbir güvencesi kalmadı. Memurların büyük çoğunluğu Ak sendika'ya üye oldu. Hiç kimse kusura bakmasın. Memurlar farklı istihdam modellerine ayrıldı.

İşçilerin de güvenceleri kalmadı. CHP olarak işçinin ve memurun güvencesinin olması gerektiğini, bunu sadece yazı olarak belirtmenin yeterli olmayacağını düşünüyoruz. Memurlukta 4/B, 4/C gibi kategoriler olmaz. Genel geçer statü aslidir, süreklidir. Yüz kızartıcı suç işleyenleri işten atarsınız, bunun denetimini yaparsınız. Ama memuriyetin iş güvencesi olmalıdır. Öte yandan sendikalarla yapılan pazarlık; sadece toplu görüşme yapıp, toplu görüşmenin sonucunu Bakana bağlı bürokratlara bırakıldığı bir sistem değildir. Burada önemli olan memurlara toplu sözleşmenin yanı sıra grev hakkının da tanınmasıdır. Grevli toplu sözleşme hakkı olmayan bir sendikal hareketten ve güvenceli istihdamdan söz edilmez. Bu nedenle CHP olarak sendikasız, grevsiz, farklı modellerde istihdam edilen bir memurluk olamaz diyoruz

Anayasa çalışmalarında Başkanlık sistemi gündeme gelirse, CHP'nin tavrı ne yönde olur?

CHP olarak Başkanlık sistemine kesinlikle karşıyız. Başkanlık sistemi, Amerika Birleşik Devletleri dışında hiçbir yerde uygulanamamıştır. ABD, rahat sömürmek istediği bazı ülkelere bu sistemi ihraç etmiştir. Ama hiçbir ülkede bu sistem yürümemiştir. Neden? Çünkü bir ülkedeki sosyal, kültürel yapı; adalet anlayışı, kadın-erkek ilişkileri, gelenek-görenekler Anayasayı biçimlendirir. Anayasalar aynı zamanda toplumsal yapıyı değiştirmek için de kullanılır. Dolayısıyla Başkanlık sistemi, bu toplumsal yapının ABD gibi olmadığı ülkelerde diktatörlüklere dönüşmüştür ya da büyük kavgalara neden olmuştur. Bu nedenle CHP Başkanlık sistemine karşıdır. Ama bir Anayasa Profesörü ve siyasetçi olarak şuna inanıyorum ki; Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı Başkanlık sistemine ikna ettiler. Neden? Çünkü Erdoğan, "bu ülkeyi tek başımıza yönetiriz" diye düşünüyor. Yani Padişahın modern versiyonu. Ancak bugünkü sistem ne olursa olsun Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın padişah olmasına bazı engel çıkarıyor. Mesela Turgut Özal, en güçlü zamanında Cumhurbaşkanı oldu, ancak partisinin çözülmesini engelleyemedi. Demirel partisinin tartışmasız lideriydi. Demirel gidince parti dağıldı. Başbakan Erdoğan bunları biliyor. Diyor ki; "Benim padişah olabilmem için bugünkü statü yeterli değil. Belki Cumhurbaşkanı olacağım ama parti güç kaybedecek. O yüzden benim bütün sistemi elime geçirmem lazım." Bu sırada ABD de, Başbakana Başkanlık sistemini önerdi. "Suudi Arabistan Kralı gibi olursun" dediler. Başbakan Tayyip Erdoğan bunu çok istiyor; fakat CHP olarak bu sisteme kesinlikle karşıyız. Nasıl Anayasanın ilk dört maddesinin değiştirilmesini, Türkçe dışında başka bir dilin eğitim dili olmasını kabul etmiyorsak, Başkanlık sistemini de kabul etmiyoruz. Bu sistem Türkiye'yi felakete götürür.

SÖYLEŞİ

MHP Genel Başkan Yardımcısı, Anayasa Uzlaşma Komisyonu Üyesi ve Konya Milletvekili **Faruk BAL**:

"Anayasa yapımına katkıda bulunacak herkes, ödenen büyük bedellerin paydaşı olarak, tarihin tekerrür etmemesi için ortak bir şuurla hareket etmelidir."

Röportaj Meltem YALÇINKAYA

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde MHP'nin yıllardır ifade ettiği, 2007 yılında fiilen teklif ettiği Uzlaşma Komisyonu nihayet kurulmuştur. Uzlaşma Komisyonu'na dört siyasi parti üye vermiştir, MHP de üye vermiştir.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak nasıl bir Anayasa istiyorsunuz, bu anlamda ne gibi çalışmalar ortaya koyuyorsunuz? Yeni Anayasa hazırlama süreciyle ile ilgili kaygılarınız nelerdir? Yeni Anayasa'da kırmızı çizgileriniz nelerdir?

Türkiye, darbe mantığı ile, temel hak ve hürriyetleri aşırı sınırlandıran ve çok güçlü iktidar yapısını ön gören bir Anayasaya sahip. Bu Anayasa hemen hemen toplumun tüm kesimleri tarafından da ağır bir şekilde eleştirilmekte ve yeni Anayasa beklentisini ortaya koymaktadır.

Siyasi partiler de Anayasanın değiştirilmesine ilişkin görüşlerini genel seçimlerden önce ifade etmiş, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yeni bir Anayasanın yapımına veya 1982 Anayasasında köklü bir değişikliğe ilişkin ortak bir görüş hâkim olmuştur.

Milliyetçi Hareket Partisi 12 Eylül darbesinde en ağır sıkıntıları yaşamış bir parti olarak, 12 Eylül Anayasası'nda bir değişiklik yapılması gerektiği konusundaki görüşlerini l993 yılından itibaren ifade etmektedir.

MHP, nasıl bir Anayasa değişikliği yapılması gerektiğini ve bu değişikliğin hangi usulde yapılması gerektiğini diğer partilerden farklı olarak açıkça ve ayrıntılı bir şekilde 12 Haziran seçimlerinden önce ilan etmiştir.

Buna göre, seçimden önce kurulacak bir uzlaşma komisyonu marifetiyle siyasi partilerin anayasa değişikliğinde uzlaştıkları konuları tespit ederek kamuoyuna demokratik sözleşme adı altında ilan edilmelerini, uzlaşamadığı konuları ise; seçim kampanyası sürecinde halka anlatmalarını ve böylece seçmenin anayasa değişikliği tartışmalarını dikkate alarak oyunu kullanmasına imkan sağlanmasını talep etmiştir. Türkiye MHP'nin bu önerisini benimseyerek seçimleri yapmış olsaydı bugün oluşan TBMM'nin anayasa değişikliğinde yetkisi tartışılmamış olacaktı.

Diğer partiler, MHP'nin bu düşüncesine itibar etmemişler ve Anayasada nasıl bir değişiklik yapılmasına dair görüşlerini açıklamamışlar ve Meclisin anayasa değişikliği konusunda yetkisini tartışmaya açık bırakmışlardır. Bu çok önemli bir hususdur ve dolayısıyla bu önemli hususu bugün yaşayacağımız süreçte önemli soru işaretlerinden birisi olarak göreceğiz.

Milliyetçi Hareket Partisi eskiden beri var olan hazırlıklarına 12 Haziran seçimlerinden hemen sonra şu başlıklar altında yenilerini eklemiştir.

1. Diğer ülkelerdeki anayasa çalışmalarının değerlendirilmesi;

Dünyadaki son 20-30 yıl içerisindeki bütün Anayasa değişiklikleri mukayeseli olarak incelenmiştir. Kuzey Kutbundaki Finlandiya'dan, Güney Kutbu'ndaki Güney Afrika Cumhuriyeti'ne kadar hangi ülkede Anayasa nasıl değiştirilmiş? Bu değişiklikler hangi usul ile gerçekleştirilmiştir? MHP'nin görüşleri oluşturulur iken bu sorulara verilen cevaplardan yaralanılmıştır.

2. Türkiye'nin Anayasa yapımının tarihi süreci;

MHP bir yandan uluslara arası anayasa çalışmalarını incelerken diğer yandan kendi anayasa tecrübelerimizi değerlendirmiştir.

Türkiye, bugüne kadar beş tane Anayasa yapmıştır. İşte bu beş Anayasayı da hangi şartlarda, hangi sebeplerle yaptık, bu beş anayasada daha sonra hangi değişiklikler yapıldı, bu beş anayasa yapılırken veya değiştirilirken devlet, millet ve fert olarak ne gibi bir bedel ödedik, nasıl bir tecrübe edindik? Bütün bunları mukayeseli olarak inceledik.

3. Anayasa yapımı ile ilgili teklif ve taslakların değerlendirilmesi;

Farklı sivil toplum örgütlerinin ortaya koyduğu bütün Anayasa değişiklik teklif ve taslaklarını oluşturduğumuz akademik ve siyasi kadro ile mukayeseli olarak inceledik.

MHP anayasa değişikliği hakkındaki görüşlerini bu inceleme ve

değerlendirmelerin sonunda şekillendirmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde MHP'nin yıllardır ifade ettiği, 2007 yılında fiilen teklif ettiği Uzlaşma Komisyonu nihayet kurulmuştur. Uzlaşma Komisyonu'na dört siyasi parti üye vermiştir, MHP de üye vermiştir.

Uzlaşma Komisyonu'nun nasıl bir yöntem izleyeceğine dair toplantıları sonuçlanmıştır. Oybirliği ile karara göre; üç tane teknik komisyon kurulmuştur. Bu üç teknik komisyonun üzerinde siyasi partinin üyelerinden oluşan üç alt komisyon kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır.

Şimdiye kadar usulle ilgili gelişmeleri ifade etmek gerekirse; Anayasa Uzlaşma Komisyonu üstlendiği toplumsal mutabakatı temsil etmeye yönelik misyonunun gereği olarak usul ile ilgili işlemlerde uzlaşmayı sağlamıştır.

Artık helvayı yapma noktasına gelinmiştir. Bundan sonra Anayasanın esasını görüşeceğiz.

Şimdi de anayasanın esası ile ilgili görüşlerimizin anlatmak istiyorum: Esasla ilgili görüşlerimizin daha iyi anlaşılabilmesi açısından şu hususları sizlerle paylaşmam gerekiyor: Dünyada yapılış şekli itibari ile üç tür Anayasa vardır. Bunlardan biri dikte ettirilen Anayasalar, ikincisi dayatılan Anayasalar, üçüncüsü de millet iradesiyle oluşturulan Anayasalardır.

Dikte ettirilen Anayasalara örnek; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya'nın Amerikalılar tarafından işgalinden sonra ortaya koydukları Anayasa, Almanya'nın işgalinden sonra Almanya'ya dikte ettirilen Anayasa, keza, Irak'a dikte ettirilen ya da Libya'ya, Tunus'a dikta ettirilecek olan Anayasalar.

Türkiye böyle bir tehlike ile karşı karşıya bulunmadığı için bu ihtimal değerlendirme dışında tutulmuştur.

Milliyetçi Hareket Partisi, evrensel insanlık değerlerinin anayasamıza yansıtılmasında ne kadar ısrarcı ise, millet iradesi dışında ortaya çıkacak iç ve dış odakların dayatmalarına da o kadar karşı olacaktır. Bu iki hususu anayasanın millet iradesine dayalı olarak yapılması gereğini açıklığa kavuşturmak için ifade ettim.

Dayatılan Anayasa ise ya uluslararası kurum, kuruluş veya küresel bir gücün veya ilişkili yerli güç odaklarının dayatmasıdır. Buna örnek olarak; 1961 ve 1982 İhtilal Anayasalarını gösterebiliriz. Bunun dışında Avrupa Birliğinin bazı ülkelere ve bu arada Türkiye'ye de dayatmalarını misal olarak verebiliriz.

Milliyetçi Hareket Partisi, evrensel insanlık değerlerinin anayasamıza yansıtılmasında ne kadar ısrarcı ise, millet iradesi dışında ortaya çıkacak iç ve dış odakların dayatmalarına da o kadar karşı olacaktır. Bu iki hususu anayasanın millet iradesine dayalı olarak yapılması gereğini açıklığa kavuşturmak için ifade ettim.

Anayasa yapımı çok ciddi bir yasama faaliyetidir.

Yeni Anayasa devleti yeniden şekillendirilecektir, devletin organlarını teşkil edecektir. Millet adına yetki kullanacakları belirleyecektir. Her bir vatandaşının gündelik hayattaki temel haklarının ve özgürlüklerinin genişliğini, sınırını ve sınırlamanın da sınır ile bunların usulünü belirleyecektirler.

Bu bakımdan Anayasanın hazır konfeksiyon bir elbise değil, bizim bedenimize, devlet ve millet olarak özelliklerimize uygun bir elbise olarak yapılması gerekmektedir.

Bunu temin edebilmemiz için de geçmişteki anayasa tecrübelerimizi, şu andaki anayasa tartışmalarını ve gelecekte nasıl bir anayasa inşa etmemiz gerektiğini birlikte değerlendirmeliyiz.

Konfüçyüs: "Temel konularda gelecek nesillerin refahı veya çilesi bugünkü neslin alacağı kararlar ile belirlenir" diyor. Bir başka ifadeyle 'gelecek neslin kaderini bugünkü nesil belirler' diyor. Churchill de "Ne kadar ileriyi görmek isterseniz o kadar geriye bakmanız gerekir" diyor.

Geçmiş, hal ve gelecek üçlüsü sosyal olayların iyi değerlendirilmesinde ve doğru tespitler yapılarak doğru kararların alınmasında temel ölçüdür.

Buradan hareketle; Anayasa konusunda, Türkiye'nin geçmişte, ödediği bedelleri ve elde ettiği tecrübeleri incelememiz gerekmektedir.

Türkiye, dünyanın en fazla Anayasa yapan ülkesidir. Beş tane Anayasa yapmışız. Türkiye, yaptığı bu Anayasaları en fazla değiştiren ülkesidir.

Türkiye bu beş Anayasa'yı yapar-

ken ve değiştirirken dünyanın en ağır bedellerini ödemiş ve en ciddi tecrübeleri edinmiş ülkesidir.

Şimdi bu bedeller ve tecrübeler nelerdir, onlara bakalım, anayasa yapımında göz önünde tutmamız gereken ilkeleri buna göre belirleyelim.

Sened-i İttifakı bir kenara bırakacak olursak; Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk Anayasa tecrübesi 1876 Kanuni Esasi'dir. Kanuni Esasi, 1856 Paris Antlaşması'nın dayatması ile yapılmış bir Anayasadır. Osmanlı İmparatorluğu o dönemde çöküş içerisine girdiği için çözüm arayor. Çözüm tektir aslında: Çalışmak, üretmek, güçlenmek. Bu çok basit ama bir o kadar da zor yol dur.

Osmanlı İmparatorluğu'nun karar mercileri 'biz bir Avrupa devleti olursak ve Avrupa devletleri bizim sınırlarımızı korursa İmparatorluk toprak kaybetmez, çözülmez ve çökmez" düşüncesine kapılırlar ve netice itibari ile de bütün enerjilerini Avrupa ülkesi olmaya harcarlar. Avrupa'nın ileri devletleri o tarihlerde Osmanlıyı tehdit eden Rusya'nın karşısında blok oluşturan İngiltere, Fransa ve İtalya'dır. Bu ülkeler bir süre Osmanlı'yı oyaladıktan sonra ıslahat yapmak kaydı ile Paris Antlaşmasıyla Avrupa devleti olarak kabul ederler ve Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü Avrupa devletleri olarak garanti ederler.

İşte bu Antlaşma Osmanlı İmparatorluğu'nun hayatta kalmak için başardığı bir diplomatik hamle olarak değerlendirilse de, o Avrupa ülkeleri zihinlerinin gerisinde bulunan Balkanlarda, Kuzey Afrika'da, Arap Yarımadası'nda Osmanlı'yı bölmek için hazırladıkları planlarını hızlandırırlar. Bu arada o zaman 'ıslahat' adı altında, 1876 Anayasası kabul edilmiş olur.

1876 Anayasası'nın ilk temel sorunu Her gayrimüslim milletvekili bulunduğu bölgenin Osmanlı nezdindeki temsilcisi olmak yerine, o bölgeyi nasıl Osmanlıdan koparır, bağımsız ya da özerk bir devlet haline getiririm, çalışmasının içerisine girer. Bu amaçla ilk dile getirdikleri sorun Meclis-i Mebusan'da kendi dilleri ile konuşmakdır.

19. yüzyılın fotoğrafı ile 21. yüzyılın fotoğrafında büyük benzerlikler bulunmaktadır. Türkiye'de de ciddi ekonomik ve siyasi sorunlar vardır, terör ve bölücülük sorunu vardır. Türkiye'de de tek hedef Avrupa Birliği'ne üye olmaktır. Anadil tartışmaları siyasi gündemdedir. Tıpkı Kanuni Esasinin arifesinde ve akabinde olduğu gibi.

O zamanın şartları içerisinde Balkanlar'da, Anadolu'da bölücü yıkıcı komitacılar çeteler vardı, bu komitacılarının hamisi Osmanlının toprak bütünlüğünü taahhüt eden Avrupa devletleriydi. Bugün de dağda PKK var, bu günde PKK'yı örtülü olarak destekleyen Avrupa devletleri var.

O tarih itibari ile Osmanlı'nın haritasına bakın. Osmanlı'nın haritasında Yunanistan dışında bugünkü Bulgaristan'ın batısı ve güneyi dâhil olmak üzere, Makedonya, Arnavutluk Osmanlı toprağı idi. Kuzey Afrika Osmanlı toprağı idi. Arap Yarımadası Osmanlı toprağı idi. Kafkaslar, tamamı Osmanlı toprağı idi.

Bu tarihi bedeli ödemiş bir millet olarak tekrar Türkiyelilik, mozaikçilik gibi laflarla Osmanlı'nın millet bütünlüğünü böldüren, parçalatan güçlere bir de Türk milletinin bütünlüğünü bozdurtmak, parçalattırmak istemiyoruz. MHP'nin millet bütünlüğü kavramında ısrarla üzerinde durmasının sebeplerinden bir tanesi budur.

Şimdi tarihi hızla ileri alın. 1876'dan 1920 yılına gelin. Aradan geçen süreç 44 yıldır. 44 yıl sonra Osmanlı'nın haline beraber bakalım. Başkenti İstanbul dâhil olmak üzere toprakları işgal edilmiştir.

İşgalciler kimdir? Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü taahhüt eden, Paris Antlaşması'nda imzası bulunan İngiltere, İtalya, Fransa.

Kuzey Afrika işgal edilmiştir. İşgalciler kimdir? Paris Antlaş-ması'nda imzası bulunan Fransa, İtalya.

Mısır, Arabistan paylaşılmış, cephelerle subayların çizdiği sınırlar ile devletler kurulmuş. Kim bunlar? İngilizler, Fransızlar.

Balkanlar elimizden çıkmış. Balkanlardaki milliyetçilik akımlarını, stratejik hedefleri doğrultusunda destekleyen ülkeler kim? Paris Antlaşmasında imzası olan ülkeler.

Diğer taraftan Paris Antlaşması'ndaki bloğun karşısında bulunan Rusya'da boş durmamış. Osmanlı Rusya'ya karşı İngiltere, Fransa ve İtalya'yı kendine yandaş olarak seçip, toprağını savunacaktı. Müttefiki durumundaki bu ülkeler Osmanlıyı parçalarken, Ruslar'da Slav ve Ortodoks kökenli toplulukları organize ederek Osmanlı'yı Balkanlarda sıkıştırmaya başlamış, diğer taraftan da Ermenilerin öncülüğünde Van'a kadar girmişlerdir.

İsyanlar, Rum ve Ermeni çetelerinin tahribatı ile İngiliz, İtalyan Fransız ve Yunan kuvvetlerinin Anadolu'yu işgallerini kolaylaştırmıştır.

Millet olarak, 1921 Anayasasıyla kurulan millî devletin bedelini Kurtuluş Savaşıyla ödedik. Bu devlet üniter bir devlettir, millî bir devlettir. Kurtuluş Savaşı ile bedeli ödenen Türkiye Devletinin kuruluş felsefesinin yeni anayasada yerini aynen alması ve üniter ve milli devlet olma özelliklerinin aynen korunması gerektiğini düşünüyoruz.

Elde avuçta ne kalmıştır? Sadece orta Anadolu'nun Ankara merkezli ortası.

İşte; 1876 Anayasasıyla ödediğimiz bedel bu.

Biz bir daha Anayasa yaparken, dayatma Anayasa olmayacak derken, konfeksiyon Anayasa olmayacak derken bu tarihi hadiseden ders almamız gerektiğini söylüyorum. Bu tarihi bedeli ödemiş bir millet olarak tekrar Türkiyelilik, mozaikçilik gibi laflarla Osmanlı'nın millet bütünlüğünü böldüren, parçalatan güçlere bir de Türk milletinin bütünlüğünü bozdurtmak, parçalattırmak istemiyoruz.

MHP'nin millet bütünlüğü kavramında ısrarla üzerinde durmasının sebeplerinden bir tanesi budur.

1920 yılına geldiğimiz zaman bu vaziyette olan ülkemizde 5 milyon insan sırf Balkanlar'dan Anadolu'ya gelmiştir. Bu insanlar uçakla, trenle, vapurla değil; yürüyerek gelmiş, öküz kağnılarıyla gelmiş. Kış şartları altında hayatlarını kaybetmişler ya da komitacıların taarruzuna uğramışlar. Milyonlarca insanımızı kaybetmişiz. Sırf İstanbul'a 250 bin insan gelmiş. Anadolu'nun her tarafı bugün Balkanlardan gelen insanlarla doludur. Kafkasya'dan gelmişler, Arap Yarımadası'ndan gelmişler.

Bu vahim tabloya rağmen misakı milli hedefini ortaya koyan Türk Milleti mandacılığı, himayeciliği, esareti ret etmiş, kurtuluş için savaşa karar vermiştir. Amasya, Havza, Erzurum, Sivas kongrelerinin neticesinde Türkiye Büyük Millet Meclisini kurmuştur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulduğunda Türkiye Devleti yoktu. Bu ağır bedeli ödeyen millet; payitahtı işgal edilmiş Osmanlı'nın hiçbir şey yapamayacağını, Sevr Antlaşmasıyla, Mondros Mütarekesiyle elinin kolunun bağlandığını anlamış ve kendi kaderini tayin etmek üzere bir kurtuluş mücadelesi başlatmıştır. Bu kurtuluş mücadelesine Türkiye Büyük Millet Meclisi karar vermiş, başarmış, kazanmış ve arkasından 1921 Anayasasıyla da bu devleti kurmuştur.

Millet olarak, 1921 Anayasasıyla kurulan millî devletin bedelini Kurtuluş Savaşıyla ödedik. Bu devlet üniter bir devlettir, millî bir devlettir. Kurtuluş Savaşı ile bedeli ödenen Türkiye Devletinin kuruluş felsefesinin yeni anayasada yerini aynen alması ve üniter ve milli devlet olma özelliklerinin aynen korunması gerektiğini düşünüyoruz.

Yeni üniter ve millî Türkiye Devleti'nin siyasi yapısı, 1924 Anayasasıyla Cumhuriyet olarak belirlenmiştir. Osmanlı'nın imparatorluk düzeninden vazgeçilerek, parlamenter demokrasiyi esas alan Cumhuriyet düzeni tercih edilmiştir. Bu düzende; vatandaş reaya ve tebaa statüsünden çıkmış; yerine eşit haklara sahip vatandaş statüsüne gelmiştir.

1924 yılının şartlarına bakıldığında dünya Komünist veya faşist diktatörlüklerle mücadele ederken ve bu ülkelerde vatandaşların mal ve can hürriyeti dahi yokken; Türkiye, cumhuriyet rejiminde vatandaşlarına din, dil, ırk, zümre ve siyasi inanç farkı gözetilmeksizin eşitlik ilkesini benimsemiş, seçme ve seçilme hakkını vermiştir. Bu siyasi düzen; çok hukuklu, kul, tebaa düzenine dayalı imparatorluk kurallarından; üniter devlet ve millet bütünlüğüne dayalı, tek hukuklu, parlamenter demokrasiye geçiş demektir. Dolayısıyla MHP, 1924

Anayasası'nda elde ettiğimiz Cumhuriyetin temel niteliklerinden vazgeçemez.

Cumhuriyet sürecinde Türkiye, iki ihtilal yaşamıştır. İki ihtilalin akabinde iki dayatma anayasa ile tanışmıştır.

İşte 1961 Anayasası millet iradesini ortadan kaldıran ve o dönemde darbeciler DP kitlesini yok sayarak, CHP eğilimini Anayasa'ya yansıtarak muhtemel bir sağ hükümet geldiğinde onun elini kolunu bağlayacak yeni organlar yaratmıştır. Dolayısıyla 1961 Anayasası darbe ürünü olduğu kadar toplumun bir kesimini dışlayan yapısı itibariyle meşruiyetten yoksundu. Türkiye'yi yönetilemez bir ülke haline getirdi. Herkes tarafında Türkiye'ye bol geldi şeklinde eleştirildi.

Türkiye 20 yıl çalkalandıktan sonra 1980 ihtilali oldu ve bugünkü 1982 Anayasası ortaya çıktı. 1982 Anayasası da dayatma bir Anayasa'dır, ihtilal ürünüdür. 1982 Anayasası, 1961 Anayasası'nın tersine devletin organlarını güçlü kılan, bunun karşılığında ise temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran ve genel olarak tanımlandığında da Türkiye'ye dar gelen bir Anayasa olmuştur.

Hülasa; ülkemiz beş Anayasa yaparken birinci Anayasasıyla bir imparatorluk kaybetmiş, ikinci Anayasasıyla Kurtuluş Savaşı'ndan sonra yeni bir devlet kurmuş, üçüncü Anayasasıyla imparatorluktan Cumhuriyete geçmiş, son iki Anayasasıyla da darbe görmüş bir ülkedir.

Bunların yanı sıra Türkiye üç tane askeri muhtıraya tanık olmuştur; 1971 Muhtırası, 28 Şubat Muhtırası, 27 Nisan Muhtırası; Anayasa değişiklikleri ağırlıklı olarak bu askeri muhtıralardan sonra gerçekleşmiştir.

Anayasa yapma sürecinde dünyada bir imparatorluk kaybeden, Kurtuluş Savaşı veren, Cumhuriyet rejimi inşa eden, iki darbe, üç muhtıra gören başka bir ülke var mı? Yok.

O zaman bizim başkasından alacak akla da ihtiyacımız yok. Biz, herkese Anayasa dersi verebilecek kadar ağır bedel ödemiş, güçlü tecrübeler edinmiş bir tecrübeye sahibiz.

Milliyetçi Hareket Partisi'nin Anayasa konusunda ifade ettiği kırmızı çizgiler diye tanımlanan çizgileri bunlardır.

Bunlar, sadece Milliyetçi Hareket Partisi'nin kırmızı çizgileri değildir. Yıkılan Osmanlı Devleti sadece Milliyetçi Hareket Partililerin devleti değildi, hepimizin devletiydi. Dolayısıyla Anayasa yapımına katkıda bulunacak herkes ödenen bu büyük bedelin paydaşı olarak tarihin tekerrür etmemesi için ortak şuurla hareket etmelidir.

Anayasa yapma sürecinde dünyada bir imparatorluk kaybeden, Kurtuluş Savaşı veren, Cumhuriyet rejimi inşa eden, iki darbe, üç muhtıra gören başka bir ülke var mı? Yok. O zaman bizim başkasından alacak akla da ihtiyacımız yok. Biz, herkese Anayasa dersi verebilecek kadar ağır bedel ödemiş güçlü bir tecrübeye sahibiz.

MHP elbette ki, Kurtuluş Savaşı'nda Kuva-yi Milliye duygusunu en güçlü biçimde yansıtan partidir; ama Kurtuluş Savaşı'nı veren MHP değildir. Hepimiz Kurtuluş Savaşını verdik. Dolayısıyla bunlar sadece MHP'nin kırmızı çizgisi değil, herkesin kırmızı çizgisi olmalıdır. Tarihin tekerrür etmemesi içini herkesin millet hakimiyetine, üniter ve milli devlet yapısına ve Devletin kurucu felsefesine sahip çıkması lazım.

Cumhuriyeti MHP kurmamıştır. Cumhuriyeti o dönemde imparatorluk olarak yaşamak mümkün olmadığından yeni ve modern bir yönetim sistemine geçmek ve millet hâkimiyetini tesis etmek, eşit vatandaşlık sistemine geçmek gerektiğine inanan insanlar kurmuştur. Bu, hepimizin değeridir. Tarihin tekerrür etmemesi içini herkesin Cumhuriyetin temel niteliklerini ve parlamenter demokrasi ilkelerine sahip çıkması lazım.

Darbeler ve Muhtıralar da MHP'ye karşı yapılmış değildir. Evet, MHP bunların sonucunda ağır bir şekilde bedel ödemiştir. Ancak bu sadece MHP'nin şikâyet edeceği husus değildir. Herkesin iki ihtilal ve üç muhtıra ile ödenmiş bu bedellerin paydaşı olarak yeni Anayasada millet iradesinin üstünlüğü, demokrasi, hak ve özgürlükler, yargı bağımsızlığı v e tarafsızlığı ilkelerini dikkate alması gerekmektedir.

MHP sadece Anayasa tarihi ile mi ilgileniyor?

Hayır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ortaya çıkmadan; bizim yarattığımız medeniyetlerde ve kültür değerlerinde, kurduğumuz devletlerde insanlar dil, din, ırk,

soy ayrımı gözetmeksizin vatandaşların hepsine eşit muamele yapılıyordu. Hepsinin dini inanç hürriyeti vardı. Hepsinin mal ve can emniyeti teminat altındaydı.

Devlet, ve Millet olarak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde belirtilen, bireysel hak ve özgürlüklerin oluşmasına önemli katkılarda bulunduk. Dolayısıyla bugün bizim vatandaşlarımızın bu hak ve hürriyetlerden en geniş ölçüde yararlanması tabiidir.

Biz, diğer partilerden daha özgürlükçü, diğer partilere göre insanlarımızın özgürlük alanlarına daha genişletici bir bakış içerisindeyiz; ancak bu bireysel haklar, etnik temele dayalı ya da inanç temeline dayalı kolektif hak olarak kullanılamaz. Çünkü bu suni azınlık yaratmak demektir. Tarihi perspektif açısından baktığımızda, bu, millet bütünlüğünün tehlike altına sokulması anlamına gelmektedir. Temel hak ve hürriyetler açısından baktığımızda ise insanların ulaşmış olduğu en yüce değer eşitlik kavramıdır. Kolektif manada kullanılacak haklar etnisite ve inanç bakımından bu eşitliği bozan en temel rahatsızlık noktasını oluşturacaktır. Dolayısıyla artık azınlık kavramını eşitlik boyutunda dahi gündemden çıkarmaya çalışan evrensel perspektife baktığımızda, geriye dönüşü sağlayarak İmparatorluk gibi çok hukuklu, çok kültürlü bir bakış açısını ortaya koyabilecek yeni azınlıkların, yeni ayrışmaların, yeni eşitsizliklerin doğumuna karşı olacağız.

İktidarın da talebi üzerine TBMM Başkanlığı tarafından Anayasa Uzlaşma Komisyonu oluşturuldu. Siz de parti olarak komisyona üye verdiniz. Partiler arasında ciddi görüş farklılıkları varken komisyonun tam bir uzlaşı içerisinde çalışacağını düşünüyor musunuz? Size göre Anayasa'da siyasi ve toplumsal bir mutabakat sağlanabilmesi için neler gereklidir?

Bu Anayasa yapımındaki uzlaşma ortamına nasıl baktığınıza bağlı. Biz samimiyiz, inançlıyız, iyi niyetliyiz, halis bir düşünce ve berrak bir ruh haliyle o masada oturuyoruz. Bizim zihnimizin gerisinde hiçbir şey yok. Biz ne söylüyorsak, ona inanıyoruz. Dolayısıyla diğer partilerin de böyle olması gerektiğini varsayıyoruz. Anlaşmanın mümkün olabileceğini temenni ediyoruz.

Çalışanlar büyük bir heyecanla yeni Anayasa'da beklentilerinin karşılanması, sendikal örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırılmasını bu bağlamda memurlara da grev hakkının tanınmasını beklemektedir. MHP olarak demokratik sendikal hakların iyileştirilmesi için ne gibi önerileri gündeme getireceksiniz?

Milliyetçi Hareket Partisi evrensel hakların yeni Anayasa'ya yansıtılması gerektiğine inanmaktadır. Sendikal haklar İLO sözleşmelerinde yer almıştır. Buna uygun protokollerde ek sözleşmeler ortaya çıkmıştır. Herkes bunun edebiyatını yaparken, Milliyetçi Hareket Partisi kamu çalışanlarının sendikal haklara kavuşturulması konusunda çok büyük bir gayret göstermiştir. Sendikal bakımdan kamu çalışanlarının elde etmiş olduğu o döneme göre iyi olarak kabul edilen hakları Milliyetçi Hareket Partisi'nin önemli bir eseri olarak değerlendirebiliriz. Dolayısıyla bunun geliştirilmesi ve evrensel standartlara ulaştırılması noktasında Milliyetçi Hareket Partisi bütün çabayı gösterecektir. Hükümetin tayin ettiği memurların iradesiyle bir sendikal mücadelenin sonucu bağlanamaz. Sendikal açıdan uluslararası ve evrensel değerlerde ne noktaya gelinmişse, bunun Anayasaya yansıtılması gerektiğini düşünüyorum.

Başbakan Erdoğan Anayasa çalışmaları için, "2012 ortalarında bu çalışma biter" demişti. Size göre yeni Anayasa bu kadar kısa sürede hazırlanabilir mi? Ya da Anayasa gibi çok önemli bir metnin süre sınırlaması getirerek adeta bir dayatmayla hazırlanacak olması doğru mudur?

Finlandiya Anayasası, altı yıl tartışıldıktan sonra kabul edilmiştir. Portekiz ve İspanya Anayasaları 8-9 yıl tartışıldıktan sonra kabul edilmiştir. Güney Afrika Anayasası daha uzun bir süre tartışılmıştır. Türkiye'de de Anayasa uzun zamandan beri tartışılmaktadır; fakat tartışılan bu Anayasa'ya belirli bir süre içerisinde yapılması şeklinde takvim öngörmek yanlıştır. Başbakanın o söylemi talihsiz olmuştur. Konfeksiyon bir Anayasa yapmıyoruz. Uzlaşma Komisyonu, Sayın Başbakan'ın söyleminin gölgesinde çalışamaz.

Nitekim Sayın Başbakan '2012 ortalarında bu iş biter' demesine rağmen komisyon çalışmalarını 2012 yılının sonuna kadar bitirmeyi hedeflemiştir. 31 Aralık 2012 geldi. Çalışma bitmedi. Bu durumda 'yaptıklarımızı çöpe atalım. Herkes yoluna yürüsün' mü denilecektir? Böyle bir şey olması mümkün değil. Dolayısıyla bir zaman sınırlaması yanlıştır. Toplumun böyle bir beklentiye sokulması da yanlıştır. Bu neye benzer? Bir yemek yapacağız. Bahçeden pırasayı, patatesi, domatesi, biberi toplayın gelin. Kazanın içerisine atın. Altını da yakın. Kısa sürede de bu yemek pişsin. Pişen o yemeğin tadı olur mu? Bunun ayıklanması, temizlenmesi, doğranması gerekir. İçine lezzet veren farklı ürünlerin katılması gerekir. Yemeğin belirli bir kısık ateşte pişirilmesi gerekir. Dolayısıyla böyle bir acelecilik özellikle Anayasa yapımında olmaz ve kabul edilemez.

SÖYLEŞİ

Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Hasan TUNÇ:**

"Yeni Anayasayı Yaparken; Rejim ya da Devlet Değiştirmeyle, Anayasa Değiştirme Arasındaki Farkı Gözden Kaçırmamalıyız"

Röportaj Meltem YALÇINKAYA

Türkiye'deki Anayasa çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bildiğiniz gibi sivil ve demokratik bir Anayasa diye yola çıkıldı. Şu andaki mevcut Anayasa sivil ve demokratik değil mi ve bir Anayasanın sivil ve demokratik olması için nelere ihtiyaç vardır?

Anayasa hukuku literatüründe 'sivil Anayasa' diye bir kavram yoktur. Sivil Anayasa-Askeri Anayasa ayrımı ilmi bir yaklaşım değil; tamamen Türk siyasetinin ürettiği ve adeta anlamı olmayan bir kavramdır. Dolayısıyla 'sivil Anayasa' kavramını kullanmayalım, 'Demokratik Anayasa' diyelim. Çünkü Anayasa yapmak, süresi ve muhtevası itibari ile demokratiktir veya anti-demokratiktir. Dolayısıyla bu anlamda Türk Anayasasına baktığınızda bir kere mevcut 1982 Anayasası'nın yapım süreci, 1961 Anayasası'na benzer bir şekilde, özellikle toplumun belli bir kesimi dışlanarak yapılmıştır. Bu dışlamanın ötesinde bir de Anayasa yapım sürecine o günün iktidarını kullananların tam hâkimiyeti vardır. Yani askeri darbeyi yapmış olan Milli Güvenlik Konseyi adı altındaki generaller, tam ve kesin etkili olmuşlardır. Hem son sözü söyleyen, hem de sürecin işleyişini belirleyen temel iş ve işlemlerde en nihai söz sahibi olma yetkisi o konsey üyelerine ait olmuştur Dolayısıyla toplumsal katılımdaki bu eksiklik o Anayasada demokratik olup olmama tartışmalarını beraberinde getirmiştir. İşte Darbe Anayasası söylemi, Diktatörlük Dönemi Anayasası söylemi gibi…

1982 Anayasasının yapım sürecinde, toplumun katkısı pek sağlanmamış ve tüm siyasiler sürecin dışında bırakılmıştır. Danışma Meclisi'ne seçilen insanların belirlenmesinde dahi Konseyin tam yetkili ve etkili olduğu bir süreç yaşanmıştır. 82 Anayasası bu anlamda demokratik olmayan bir süreçte

1982 Anayasası'nda, Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği 10. ve 42. maddelerindeki değişiklikleri ayrı tutarsak, 17'ye yakın değişiklik ve 110 civarı maddesinde tadilat yapıldı. Anayasayı, 1982 yılında halk oylamasına sunulan biçimi ve bugünkü haliyle karşılaştırdığımızda birbiriyle alakası olmayan metin haline geldiğini görürüz.

ortaya çıktığı için bu suçlamalara muhatap olmaya başlamıştır.

Bu çerçevede 1982 Anayasası'nda, Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği 10. ve 42. maddelerindeki değişiklikleri ayrı tutarsak, 17'ye yakın değişiklik ve 110 civarı maddesinde tadilat yapıldı. Anayasayı, 1982 yılında halk oylamasına sunulan biçimi ve bugünkü haliyle karşılaştırdığımızda birbiriyle alakası olmayan metin haline geldiğini görürüz. Mesela, 2001 yılı döneminde yapılan insan haklarıyla alakalı değişikliklere baktığımızda, 1982 Anayasası'nın insan hakları rejimi açısından belki de dünyanın en ileri anlayışını ortaya koyan bir Anayasal düzen haline getirdiğini söyleyebiliriz.

Anılan değişiklikle, Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetlere ilişkin 13. maddedeki genel sınırlama sebepleri kaldırılmış, sadece özel sınırlama sebepleriyle temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Genel sınırlama nedenlerine son verilerek, bazı sınırlama nedenleri ilgili maddelerde özel sınırlama nedeni kabul edilmiştir, kamu yararı, kamu düzeni, milli güvenlik gibi. 1982 Anayasası'ndaki bu değişim insan hakları rejimi açısından en ideal standardı ortaya koymuş bulunmaktadır.

Demokratik mi, demokratik değil mi tartışması ilk yapıldığı günün psikolojisi nedeniyle varlığını sürdürmektedir. Anayasadaki revizyon süreci de Anayasanın iç dengesini bozmuştur. Öyle ki, mesela maddeler arasında zaman zaman birbiriyle çelişen hükümler ortaya çıkabilmiştir. Yine kavram bütünlüğü ortadan kalkmış ve Anayasa'nın genel felsefesi müdahaleler ölçüsünde farklılaşmıştır. Anayasa; iç dengesi ve kavram birliği bozulmuş bir metin haline gelmiştir. Bu sebeple şahsi kanaatim; Türkiye Cumhuriyeti'nin en azından bu tartışmaları sona erdirmek adına yeni bir Anayasa'ya ihtiyacı vardır. Kelimemi seçerek kullanıyorum: 'Türkiye Cumhuriyeti'nin' diyorum. Çünkü malum, Anayasa değiştirmek farklı bir şeydir; devlet değiştirmek, rejim değiştirmek farklı bir şeydir. Dolayısıyla demokratik Anayasa yapım sürecini yaşamak adına veya yeni bir Anayasa yapmak adına Türkiye Cumhuriyeti'nin temel değerlerinden taviz verilmemelidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin temel değerleri nelerdir? Anayasanın birinci maddesindeki devletin şeklidir, ikinci maddesindeki Cumhuriyetin niteliklerini belirleyen düzenlemelerdir. Bu düzenlemeler içerisinde, özellikle devletin demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti ve insan haklarına saygılı bir devlet olduğu ilkesinin mutlaka korunması gerekir. Bu ilkelere

ilaveten mutlaka Cumhuriyetin temel nitelikleri arasına üniter devlet, milli devlet prensiplerinin eklenmesi gerekir. Yani mevcudu muhafaza ederek geliştiren bir bakışla bu temel niteliklerin düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Dolayısıyla ikinci maddenin 'insan haklarına dayanan, milli, üniter, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti' şekline büründürülmesi gerekir. Türkiye Cumhuriyeti'nin dili, bayrağı, İstiklal Marşı gibi sembolik varlıklarına dokunulması da söz konusu edilemez. Çünkü bunlar devletin adeta birer simgesidir. Bu ilkelere sadık kalmak kaydıyla, yeniden bir Anayasanın yapma sürecine girilmesi mümkündür.

İşte bu süreçte, Anayasa'nın demokratik olabilmesi için toplumun belirli kesimlerini dışlayan bir bakış ile değil; toplumun tümünü kucaklayacak şekilde yazılması gerekir. Anayasa, 'sosyal mutabakat metnidir' dediğimiz esasa uygun olarak, en geniş kesimlerin katkısını sağlayacak şekilde yazılması gerekir ki, işte o zaman demokratik bir usulle, demokratik muhtevalı bir Anayasa ortaya konulabilsin. Bu sağlanamazsa, ne sürecin demokratikliği, ne de içeriğin demokratik olması pek mümkün olamaz.

Bu noktada, 'Anayasayı kim yapacak?' sorusu karşımıza çıkmaktadır. Mevcut yasama organının sıfırdan yeni bir Anayasa yapamayacağı gibi teorik bir takım yaklaşımlar ortaya konuluyor. Bundan önceki Anayasa çalışmaları kapsamındaki görüşlerimizi beyan ederken, o günkü yasama organının, Anayasa yapmak üzere bu toplumdan vekâlet almadığını söylemek mümkündü. Ama bugün malumunuz, 12 Haziran seçiminde bütün siyasi partiler propagandalarını veya seçim çalışmalarını yeni Anayasa çalışmaları üzerine oturttular. Anayasa ile ilgili projelerini topluma sundular ve bu projeleriyle toplumdan vekâlet aldılar. Bu açıdan baktığımızda; millet, 12 Haziran seçimlerinde yasama organına, yeni Anayasa yapacak organ olarak da oy verdi diyebiliriz. Bütün bunları bir araya getirdiğimizde, milletimiz TBMM'ye Anayasa yapma yönünde yetkiyi vermiştir. Demokratik sistemlerde asıl yetki sahibi millet olduğu için, milletin Meclise yetki vermesi nedeniyle, Meclisin sıfırdan yeni bir Anayasa yapması mümkün olabilir. Ancak yeni Anayasa yaparken; rejim veya devlet değiştirmeyle, Anayasa değiştirme arasındaki farkın mutlaka gözetilme mecburiyeti vardır. Türkiye Cumhuriyeti var olduğu sürece – ki var olmak zorundadır - bu temel değerleri ihtiva etmeyen bir Anayasa, bu devletin Anayasası olamaz. Ancak başka bir devletin Anayasası olur. Bu devlet var olduğu sürece, Cumhuriyetin temel niteliklerini, devletin yönetim şeklinin Cumhuriyet olduğunu, devletimizin insan haklarına dayanan milli, üniter, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olduğunu, dilinin Türkçe olduğunu, bayrağının ay yıldızlı al bayrak olduğunu ve İstiklal Marşı'nın milli marş olduğunu kimse göz ardı edemez.

Anayasa yapım sürecini yaşamak adına veya yeni bir Anayasa yapmak adına Türkiye Cumhuriyeti'nin temel değerlerinden taviz verilmemelidir. Anayasanın birinci maddesindeki devletin şeklidir, ikinci maddesindeki Cumhuriyetin niteliklerini belirleyen düzenlemelerdir. Bu ilkelere ilaveten mutlaka Cumhuriyetin temel nitelikleri arasına üniter devlet, milli devlet prensiplerinin eklenmesi gerekir. Yani mevcudu muhafaza ederek geliştiren bir bakışla bu temel niteliklerin düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin dili, bayrağı, İstiklal Marşı gibi sembolik varlıklarına dokunulması da söz konusu edilemez. Çünkü bunlar devletin adeta birer simgesidir.

Bir Anayasa hukukçusu olarak; yeni Anayasa yapma sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz? Anayasa yapma teamülü ve tekniği açısından izlenen yöntemi doğru buluyor musunuz? Uzlaşma Komisyonu kurulması, "yıl ortasında bitecek" dayatmaları ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Bu süreçle ilgili ilk adım Sayın TBMM Başkanı'nın da içerisinde bulunduğu 24 öğretim üyesiyle yapılan bir toplantı ile atıldı. Bu toplantıda 'süreç nasıl olmalıdır?' sorusunun cevabı arandı. Şahsi düşünceme göre, sürecin TBMM'de başlaması gerekir ve yasama organında temsil yetkisine sahip veya temsil edebilme imkânına kavuşmuş tüm siyasi partilerinin temsilcilerinden oluşan -adı 'Uzlaşma Komisyonu' ya da 'Anayasa Hazırlama Komisyonu olabilir- bir komisyonun kurulması ve eşit temsile dayanan bir komisyon şeklinde

Uzlaşılamayan noktalarda halka alternatifli tercih hakkı verilebilir. Metin mutlaka halkoyuna sunularak yürürlülüğe girmelidir. Uzlaşılanlar ayrı bir paket olarak, uzlaşılmayanlar ayrı ayrı maddeler halinde halkoyuna sunulur. Halk, o maddelerdeki tercih oyunu kullanarak, istediğini Anayasa metni haline getirir. Bu anlamda, milletin iradesiyle nihai metin ortaya çıkacağı için herkes buna saygı duyar.

bu sürecin sürdürülmesi önemlidir. Zaten bu durum siyasi partiler tarafından da kabul görmüştür ve süreç bu yönde devam etmektedir. Burada özellikle komisyonun işleyiş kuralları ve işleyiş standartlarıyla alakalı bir ön protokol veya ön bir anlaşma şeklinde bir metin hazırlanması, çalışma yöntemlerini o metine yazmaları gerektiği ifade edilmiştir ki, bu şekilde de yapılmıştır. Ancak o metinle ilgili komisyon üyelerinin her konuda oy birliği şartı getirilmiştir. İşte belirli bir süreçte katılmama halinde komisyonun kendisini fesih etmiş sayılacağı, iki kez üst üste yapılan toplantıya siyasi partilerin birinin temsilcisinin gelmemesi durumunda siyasi partinin komisyondan çekilmiş sayılacağı, dolayısıyla biri çekilince, komisyonun kendisini feshedeceği gibi bir takım kurallar da eklenmiştir. Özellikle karar mekanizmasındaki oy birliği şartı bu süreç açısından çok sıkıntılıdır. Çünkü tüm siyasi partilerin her konuda oy birliğiyle mutabık kalmaları mümkün değildir. Ancak buna rağmen süreç, şu anda iyi niyetli bir şekilde işliyor gibi gözüküyor. Oy birliği, özellikle komisyonun çalışma standardı çerçevesinde uzlaşılacak konuları ele alır. Yani öncelikle Anayasa'da tarafların hemfikir olduğu, tartışma götürmeyen, herkesin kabul ettiği -mesela insan haklarıyla ilgili, temel hak ve hürriyetler ilgili düzenlemeler gibi- konular ele alınır. Anayasal düzenlemelerin, birtakım ayrıntılardan uzak, daha özlü, daha anlaşılır kılacak, kavram birliği sağlayacak, adeta bir redaksiyon veya revizyon diyebileceğimiz bir bakışla yeniden yazılması mümkündür. Bu konuda kimsenin zaten farklı fikir beyan etmesi söz konusu olmayacaktır. Kadın hakları, gençlik hakları, çocukların korunması, ailenin korunması gibi böyle bir takım konularda hiç kimsenin farklı bir görüş beyan etmesi mümkün değildir. Dolayısıyla fikir birliğine varılacak konularda çalışma sürdürülür, uzlaşılamayacak konular daha sonraya ötelenir.

Bilindiği gibi, Uzlaşma Komisyonu üç ayrı birim halinde alt komisyonlar oluşturdu. Komisyonlar, Meclis dışı siyasi partilerin, sivil toplum örgütlerinin, kamu kurum ve kuruluşlarının, vatandaşların görüş ve düşüncelerini derleyecek, gerekirse bunları dinleyecek ve bunlardan edindiği bilgilerle bir rapor hazırlayacak ve bunu komisyona sunacak. Şimdi bu süreçte tarafların yeni bilgiler edinmeleri ve bu bilgilerle yeni bakış açılarına sahip olmaları söz konusu olabileceği için, öncelikle uzlaşılan konuların ele alınması sürecin daha hızlı işlemesini sağlayacaktır.

Uzlaşılamayan noktalarda da; parti genel başkanlarının nezdinde veya başka komisyonlar kurularak yeni uzlaşma arayışları yapılabilir. Bunlardan da sonuç alınamıyorsa, halka alternatifli tercih hakkı verilebilir. Metin mutlaka halkoyuna sunularak yürürlülüğe girmelidir. Mesela vatandaşlığın tanımı. Milliyetçi Hareket Partisi, "mevcut vatandaşlık tanımını korumak istiyorum. Türkiye Cumhuriyetine vatandaşlık bağıyla bağlanan herkes Türk'tür. Bu, Anayasa'da, devletle vatandaş arasındaki hukuki ve siyasi bağı belirleyen temel bir algıdır. Irkçı bir tanım değildir" dedi. CHP başka bir şey söyledi, AKP başka bir şey söyledi. Bu maddeler, ayrı ayrı açık olarak yazılır. Uzlaşılanlar ayrı bir paket olarak, uzlaşılmayanlar ayrı ayrı maddeler halinde halkoyuna sunulur. Halk, o maddelerdeki tercih oyunu kullanarak, istediğini Anayasa metni haline getirir. Bunların hepsi süreçte belirlenecek yöntemlerdir. Bu anlamda, milletin iradesiyle nihai metin ortaya çıkacağı için herkes buna saygı duyar. Demokratik Anayasa da bu şekilde ortaya çıkar ve bu anlamda kimse bu Anayasayı kendinin dışlandığı bir Anayasa olarak görmez, kendine aykırı bir metin olarak kabul etmez. Herkes Anayasayı benimser.

Sayın Başbakan 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referandumla değiştirilen 26 maddeye kesinlikle dokunulmayacağını; bunların halk oyu ile tescil edildiğini söyledi. Halk oyu almış

Yeni Anayasa yapım sürecinde uzlaşılan konularda oybirliği, uzlaşılamayan konularda halk hakemliğine, milletin oyuna başvurma yöntemi kabul edilirse, o zaman bu çözüm sağlayan bir uygulama olabilir.

olması bu maddelerin yeniden tetkik edilmemesi için yeter sebep midir? Diğer taraftan 12 Eylül ihtilalinden sonra yapılan Anayasanın da yüzde 92 oranında halk oyuyla kabul edildiğini biliyoruz.

Anayasa kısa bir sürede bitmeli midir, bitmemeli midir? Sayın Başbakan'ın o sözü de tartışma konusu olmuştu hatırlarsanız. Kanaatimce, Anayasa yapım süreci, Türkiye'de 2013'e kadar bitmek zorundadır. Niçin? Çünkü 2013 yılında Mahalli Seçimler var, sonrasında Cumhurbaşkanlığı seçimi var. 2013'te yaşanacak seçim atmosferine kadar bu Anayasa çalışmaları bitmezse, sonuçlanması mümkün olamaz. Sayın Meclis Başkanımız da zaten periyodu belirledi. Sayın Başbakan'ın özellikle referandum dediği 24 maddelik Anayasa değişikliği kapsamında ileri sürdüğü 'halkoyuyla bunun kabul edilmiş olması bu maddelere dokunulmaması gerektiğini ifade eder' sözünün Anayasal olarak hiçbir önemi, hiçbir geçerliliği olamaz. Ancak bu siyasi bir temenni, siyasi bir beklenti olabilir. Siyaset adamı olarak Sayın Başbakan, 'Halkoyuyla kabul edildiği için bunlara dokunulmasını arzu etmiyorum' diyebilir. Ama 'bunlara dokunulamaz. Zaten halk kabul etti' denemez. Böyle bir yaklaşım iyi niyetli olmaz. O zaman mevcut Anayasa da halkoyuyla kabul edildi. Darbeci, katı, anti-demokratik dediğimiz Anayasa, Türkiye'de yüzde 91.3'lük çoğunlukla kabul edildi. O zaman buna da dokunmayalım. Yani böyle bir yaklaşımın Anayasa hukuku ilkeleri açısından kabulü mümkün değildir. Gerekli görülüyorsa, o maddelere de dokunulur. Gerek Anayasa Mahkemesi'nin yapısı, gerek Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulunun üye popülâsyonu yani üye seçimleriyle ilgili konular mutlaka ve mutlaka yeniden aklı selim düşünülüp, tartışılmalıdır. Mevcut da tercih edilebilir; ama başka bir şey de ortaya konulabilir. Bunun önünü kesmek demokratik Anayasa süreci açısından bana göre çok da tercih edilen doğru bir yaklaşım olmaz.

Size göre Anayasa'da siyasi ve toplumsal bir mutabakat sağlanabilmesi için neler gereklidir? Yeni Anayasa sürecine vatandaşın katılımı nasıl sağlanabilir? Yeni Anayasa için tam bir uzlaşma ve mutabakat gerekli midir?

Hiçbir demokratik ülkede siyasi konularda tam uzlaşma olamaz. Bir siyaset bilimci; 'yüzde 80'den fazla bir mutabakat varsa, o fikir birliğinin gerisinde mutlaka farklı müdahalelerin varlığı aranmalıdır' der. Dolayısıyla Anayasa yapım süreci açısından da mutlaka yüzde 100 fikir birliği, yüzde 100 oybirliği gibi bir yaklaşım söz konusu olamaz. Ancak nitelikli bir çoğunluk öngörülebilir. Biraz önce ifade etmeye çalıştım, Anayasa'nın halkoyuyla kabulü konusunda denilebilir ki; yüzde 50+1 böyle önemli bir konuda çok da kabul edilebilir bir çoğunluk değil. Şu anda diyelim mi, 44 milyon seçmenimiz var. Mesela denilir ki, 'Anayasa halkoylamasında en az yüzde 60 oy almalı ki kabul edilsin'. İlk oylamada yüzde 60 sağlanamazsa, ikinci oylamaya gidilir. 'İkinci oylamada zorunlu olarak salt çoğunluğa, bu manada geçerli çoğunluk kabul edilir' şeklinde bir yaklaşım ortaya konulabilir. Böyle bir uygulama mümkündür. Yani nitelikli çoğunluk öngörülmesi mümkündür. Bu, toplumun geniş kesimlerinin kabul ettiği bir metin olmasını sağlamak adına önemlidir. Ama oybirliği fiilen mümkün değildir. Böyle bir arayış veya böyle bir şart, süreci başından hiç başlamadan sona erdirme anlamına gelir. Zaten şu anda yasama organında her siyasi partiden üç milletvekilinden oluşan Uzlaşma Komisyonu'nun kararlarında oybirliği şartının getirilmiş olmasını eleştiriyoruz. Burada 'nitelikli çoğunluk olmalıydı' diyoruz. Ama iyi niyetli bakılırsa; biraz önce söylediğim perspektifte, yani uzlaşılan konularda oybirliği, uzlaşılamayan konularda halk hakemliğine, milletin oyuna başvurma yöntemi kabul edilirse, o zaman bu çözüm sağlayan bir uygulama olabilir.

SÖYLEŞİ

Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Nadim MACİT:**

"Anayasanın 66. Maddesinde ifade edilen Milli Kimlik tanımı; her türlü etnik ve dini ayrıştırmayı bertaraf eden hukuki bir tanımdır."

Röportaj Meltem YALÇINKAYA

Yeni Anayasa yapma sürecinde en çok tartışılan konuların başında millî kimlik tanımı gelmekte. Bilindiği üzere mevcut Anayasanın 66. maddesi bunu belirlemiş durumda. Siz bu süreçte kimlik konusunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Size göre ülkemizin yeni bir millî kimlik tanımına ihtiyacı var mı?

Yönelttiğiniz sorunun bizzat kendisi, "zihni kargaşanın ve çatallanmanın" varlığını açığa çıkartmaktadır. "Anayasa yapma" sürecinde en çok tartışılan konunun başında millî kimliğin gelmesi açık bir çelişkidir. İkisi arasında, yani **Anayasa yapımı** ile **millî kimlik** arasında normalde bir çelişki olamaz. Eğer varsa, Anayasa yapma iradesinin kültürel aklın dışına düşen etkilerle şekillendiği sonucu çıkar. Belki "Anayasa'nın yenilenmesi" ifadesinin değil de "Yeni Anayasa yapma" ifadesinin kullanılması, işaret ettiğimiz çelişkiyi açıklayabilir. Çünkü ifadede yer alan "yeni" kelimesi Anayasa yapmanın tarihine, sosyolojik süreçlere, Türk Milleti'nin kültürel mirasına ve Anayasa yapma ruhuna aykırıdır. Beşerî aklın ve iradenin inşa ettiği dünyada yeni olan hiçbir şey yoktur. Geleneğin yenilenmesi söz konusudur. Sosyal bilimlerde, "Gelenek asıl, tecdit / yenilenme amaçtır." Bilimsel bilgi modelleri bile geleneğe dayanır, geleneğin izlerini taşır. Türkiye Cumhuriyeti farklı bir devlet ve toplum düzenini inşa ettiği hâlde Osmanlı Devleti'nin yapmış olduğu anayasalardan yararlanmıştır. 1924 Anayasası'nda bunun izlerini görmek mümkündür.

Öyleyse "Yeni Anayasa" ifadesi ne anlama gelmektedir? Biçimsel

bir tanımlama sayamayız çünkü ifade edildiği üzere "Yeni Anayasa yapma" sürecinde en fazla tartışılan konu millî kimliktir. Yeni bir devlet kurmadığımıza göre "Yeni Anayasa" ifadesi Türkiye'de yeni bir dönemin başlatılmak istendiğini gösterir. Karşımıza çıkan tabloya göre Anayasanın 66. maddesinin belirlediği millî kimliğin dışında yeni bir kimlik ibda ve ihdas etme eğilimi söz konusudur. 66. maddeye göre "Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür." Bu ifade her türlü etnik ve dinî ayrışmayı bertaraf eden hukukî bir tanımdır. Çetin bir sürecin ve tarihî tecrübenin sonucunda oluşturucu / kurucu kültürel aklın ürünüdür. Bu ifadede ırkçılık arayanlar veya belirtilen maddede geçen Türk kavramını, hukukî ve sosyolojik anlamının dışına taşıyarak "ontik bir kategori" bağlamında değerlendirenlerin amacı başkadır. Çünkü böyle bir değerlendirme, fikrî duruş ve tutumun ürünü değildir. Siyasî ve ırkçı / kabileci bakışın ürünüdür. Hukukî ve sosyolojik tanımı etnik bir tabir sayarak karşı çıkıp bunun yerine "milletler sistemi"ni ima ve inşa eden tanıma atıf yapma girişimi, kelimenin tam anlamıyla ırkçılıktır. Kaldı ki bu arayışın hangi gerekçelere dayalı olarak sürdürüldüğü de açıktır.

Bu duruma göre "yeni arayış peşinde olanlar", demokratik sistemin gereği olan vatandaşlık bağını hangi unsuru esas alarak tanımlamaktadırlar? Bu sorunun kavranılabilir (makul) ve savunulabilir (meşru) cevabının verilmesi gerekir. İma ve işaret edilen ihtimâlleri gözden geçirmemiz "yeni arayış" hakkında bilgi edinmemizi sağlayabilir. Belirtilen bağlamda ihtimalleri gözden geçirelim:

(**a**) **Türkiye topraklarında yaşayan her vatandaş Türkiyelidir.** Coğrafî yapıyı esas alan bu tanım,

Bugün Anayasanın 66. maddesinin belirlediği millî kimliğin dışında yeni bir kimlik ibda ve ihdas etme eğilimi söz konusudur. 66. maddeye göre "Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür." Bu ifade her türlü etnik ve dinî ayrışmayı bertaraf eden hukukî bir tanımdır. Çetin bir sürecin ve tarihî tecrübenin sonucunda oluşturucu / kurucu kültürel aklın ürünüdür. Bu ifadede ırkçılık arayanlar veya belirtilen maddede geçen Türk kavramını, hukukî ve sosyolojik anlamının dışına taşıyarak "ontik bir kategori" bağlamında değerlendirenlerin amacı başkadır.

yeni değildir. Osmanlı Devleti'nin krizi aşma sürecinde "Millet, aynı ülkede oturan halkın tamamıdır." şeklinde ifade edilmiştir. Bu ifade, yetersizdir. Kimliği ifade etmez. "Nerelisin veya nerede yaşıyorsun?" sorularının cevabıdır. Bu tanım, bir milletin egemenliğini ve millî iradeye dayalı olarak varoluşunu askıya alan ve başkasına devretme niyetinde olan bir zihniyetin dolaylı ifadesidir. Kimlik, kültürel aklın fikrî ve siyasî dile dökümüdür. Kültürel akıl ise tarihî tecrübe içinde oluşturulan miras ve oluşturucu eylemdir. Nasıl ki "İnsanın kimliğini yaptığı eylemler belirler." Eylemlerinden soyutlanan bir insan içi boşaltılmış bir bedendir. Aynen öyle de bir milletin kimliğini belirleyen unsur tarihi süreç içinde nazarî ve amelî aklın ince ince işlediği ve dünya tasavvuruna dönüştürdüğü kültürdür. Bu kültürü üreten, işleyen ve yaşantı biçimine dönüştüren Türk Milleti'dir. Türk Milleti'ni tarihî tecrübesinden / kültürel aklından soyutlamak onu manasız ve değersiz bir kütüğe dönüştürme hevesiyle buluşur. Kaldı ki "belli bir toprakta yaşayan her vatandaş / millet" ifadesi, modern anlamda demokratik sistemin ve devletin dayandığı ontik temel anlamındaki "millet" değildir. Çünkü söz konusu ifadenin içeriğini, dinî ve etnik unsurlarla tanımlanan kabileci eğilimler oluşturur. Söz konusu tanım eğer "Yeni Anayasa'da" yer alırsa ardından her milletin / esasen her kabilenin / her camianın kendine özgü eğitim ve hukuk talebi gelir.

(**b**) **Anayasa'da kimliği ifade eden bir husus yer almasın.** Renksiz ve geleneksiz Anayasa yapmanın bir uzantısı olan bu bakış açısı da sorunludur. Çünkü bu durumda insana sorarlar: "Anayasa'yı kim için yapıyorsunuz?" Ortada bir millet yoksa, bu milletin bir kimliği yoksa uluslararası kültürü oluşturan egemen güçlerin geliştirdiği kurallara uyarsın, adına da uluslararası evrensel hukuk dersin ve Türkiye'nin ileri demokrasiyi gerçekleştirdiğini söylersin, biter. Çünkü kimliksiz bir milletin Anayasa'ya ihtiyacı yoktur. Anayasa, bir milletin varoluş iradesini, birlikte yaşama arzusunu ve bunun kurallarını, egemenliğini ve geleceğe yönelişini ifade eden millî belgedir. Bunu reddeden bir anlayışın yapacağı bir Anayasa, kültürel aklını ve egemenliğini uluslararası sisteme devretmenin yolunu açacak unsurlar içerir.

(**c**) **Türkiye Cumhuriyeti'ni Türkler ve Kürtler birlikte kurmuştur.** Eğer Anayasa'da böyle bir ifade yer alırsa işte o zaman hukukî ve sosyolojik tanımın yerine "ontik kategori" ikame edilmiş olur. Hukukî ve sosyolojik tanımı ırkçılıkla itham ederek Anayasa'da yer almasını istemeyenler, resmen bu milleti ırkçı bir anlayışa ve cepheleşmeye kurban ederler. 66.

Kimliksiz bir milletin Anayasa'ya ihtiyacı yoktur. Anayasa, bir milletin varoluş iradesini, birlikte yaşama arzusunu ve bunun kurallarını, egemenliğini ve geleceğe yönelişini ifade eden millî belgedir. Bunu reddeden bir anlayışın yapacağı bir Anayasa, kültürel aklını ve egemenliğini uluslararası sisteme devretmenin yolunu açacak unsurlar içerir.

maddedeki "Türk kimliği"ni kabul etmeyip "Kürt kimliği"ne sahip olduklarını belirtenler, esasen kim olduklarından ziyade ne olduklarını ifade etmektedirler. Kaldı ki bu talep, bir milletin örgütlenmiş biçimi olan devletin egemenliğinin parçalanması anlamına gelir. Böyle bir parçalanma kendisini farklı kimlikle ifade eden kesime karşı siyasî, hukukî ve iktisadî alanda katılımını ve yer edinme iradesini reddeden bir sistemin işlediği yapılarda anlam kazanır. Oysa bu milletin tarihî tecrübesi ve siyasî pratiği, hukuken azınlık sayılan kesimleri dahi belirtilen anlamda toplum dışına itmemiştir. Aynı tarihî tecrübe ve kültür içinde yer alan ve varoluşunu bu tarihî mukadderat içinde sürdüren bir milletin böyle bir şey yapması, "kendini dışlaması" anlamına gelir ki bu, akla aykırıdır. Üstelik yapılan araştırmalara göre bir "Kürtlük kimliği" altında bir kopuş ve ayrışma isteği söz konusu değildir. Durum bu olduğuna göre terör örgütüne ve uluslararası güçlerin telkinlerine kapılmanın başka bir anlamı olmalıdır.

Malumunuz olduğu üzere Cumhuriyetin kuruluş felsefesinde anlamını bulan millet algısı günümüzde çok tartışılmakta. Hatta numaralı cumhuriyetçiler bu tanıma karşı alenî bir düşmanlık içerisindeler. Size göre millet nedir? Millet olmanın gerekleri nelerdir?

Millet kelimesi kökü itibariyle "izlenen yol, din ve uyulması gereken hukuk" anlamlarına gelmektedir. İster doğru ister yanlış olsun bir toplumun etrafında toplandığı ve üzerinde yürüdüğü maddî ve manevî esaslar ile hareket yöntemi karşılığında kullanılmaktadır. Klasik dilde topluma kavim, ümmet veya ehl-i millet denir. Söz konusu tanım, modern zamanlarda Avrupa merkezli kullanılan *nation* ve *nationalite* kavramlarından farklıdır. Nation, bir devlet içinde yaşayan ahalinin tamamıdır. Nationalite ise devlet sahibi olsun olmasın aynı dili konuşan, ortak geçmişe ve ortak kültüre malik olan, müstakil bir siyasî varlık olarak yaşamak arzusunu besleyen fertlerin mecmuudur.

Milliyetçilik üzerine araştırma yapan James. G. Kellas, milleti şöyle tanımlar: Millet tarih, kültür ve ortak ata bağlarıyla birbirine bağlı bir toplum olduklarını hisseden bir grup halktır. Milletler belirli bir alanı, dili, dini ve soyu (Her zaman hepsi bir arada olmayabilir) içeren objektif özelliklere ve özellikle kendi milliyetinin farkında olan ve ona bağlılık hisseden özelliklere sahiptir. A. Afetinan (1908-1985) ise milleti şöyle tanımlar: "Zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan, beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakatte samimi olan ve sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden vücuda gelen cemiyete millet namı verilir." Her iki tanım da millet kavramını inanç ve hareket yönteminden ibaret görmüyor. Aynı zamanda birlikte varolma biçimini ve unsurlarını kapsayan bir muhteva yüklüyor. Bu anlam muhtevası, millet ve milliyet gerçekliğinin bir kültür birliğine dayandığını göstermektedir. Söz konusu iki tanımdan bir çıkarım yapmak istersek şöyle diyebiliriz: Millet derin bir sadakatin, yatay iletişim ağlarının ve birlikteliğin toplumsal biçimidir.

Osmanlı Devleti'nin kriz ve çöküş dönemine girişte millet kavramı farklı tanımlara konu olmuştur. Ziya Gökalp kavramsal kargaşayı sıraladıktan sonra şu tespiti yapar: Millet ne ırka ne kavme ne coğrafyaya ne siyasete ne de iradeye bağlı bir topluluktur. Millet dil, din, ahlak ve bütün güzel sanatlar bakımından

Ziya Gökalp şu tespiti yapar: Millet ne ırka ne kavme ne coğrafyaya ne siyasete ne de iradeye bağlı bir topluluktur. Millet dil, din, ahlak ve bütün güzel sanatlar bakımından ortak olan, yani ortak eğitimi almış bulunan kişilerden oluşan bir topluluktur.

ortak olan, yani ortak eğitimi almış bulunan kişilerden oluşan bir topluluktur. Sadrî Maksûdî Arsal (1879-1957) ise milleti aynı anlamda fakat özlü bir şekilde şöyle tanımlar: "Millet, aynı dili konuşan, aynı millî seciyeye, müşterek tarihe, müşterek millî emellere malik olan kütledir." Ortak tanımın ve temel unsurların üzerinde sağlanan bu uzlaşma, içtimaî örgütlenmenin bugün ulaştığı safhanın millet olduğunu göstermektedir.

Modern zamanlarda millet kavramını açıklamak için bazı ara kavramlar ve ayrımlar kullanılmıştır. Nitekim 1908'de Friedrich Meinecke şöyle bir ayrım yapmıştır: (**a**) Edilgen kültürel topluluk, (**b**) Etkin ve iradesini kendi belirleyen siyasî millet / resmî millet. Keza Z. Gökalp milletleri kendi arasında dörtlü tasnife tutmuş ve milletin en gelişmiş biçiminin *kültürel millet* olduğunu belirtmiştir. Millet ve milliyetçilik üzerine araştırmalar yapan J. G. Kellas ise sosyal millet / resmî millet ayrımını benimsemektedir. Ona göre "*Sosyal millet***,** birkaç etnik grubun oluşturduğu millettir. Milliyetçiliğin daha açık hâli için önerilen bir görüştür. Bu milliyetçilik ortak soya değil, paylaşılan millî kültüre dayanır. Herhangi birisi etnik milletin mensubu olmayıp kültürünü benimserse o milletin mensubu olarak kabul edilir." Bu tanım Z. Gökalp'ın daha önce dile getirdiği 'kültürel millet' tanımıyla birebir örtüşmektedir. Ona göre kültürel millet, lisanı müşterek ve aynı terbiyeyi almış fertlerden oluşan kültürel bir zümredir. *Resmî millet* ise devletin milliyetçiliği anlamında kullanılmakta ve şöyle tanımlanmaktadır: Resmî millet, etnik kökene ve kültürel farklılığa bakmaksızın hukuken vatandaş olmuş herkesi kapsayan millet ve milliyetçilik anlayışıdır. Bu tanımın bağlamını hukuk oluşturur. Mevcut Anayasamızda yer alan "Türk Devleti'ne vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkes Türk'tür." ifadesi resmî millet tanımının bir uzantısıdır.

Hukukî ve sosyolojik kimliğe karşı olanlar yeni siyasî kimlikler üreterek milleti ve ülkeyi ayrıştırıp bir sınır koymak istiyor ve bu ülkede kardeş kanının akmasını istiyorlar

Görüldüğü üzere, ortak soydan ziyade kendini sosyal bağlarla ve kültürle tanımlayan milliyetçilik, paylaşılan ortak millî kimlik hissini, algısını, toplumu ve kültürü vurgular. Eğer bu grubun dışında kalanlar, ortak kültürü kabul ederlerse herhangi bir ayrıma tabi tutulmadan aynı milletin mensubu olarak kabul edilirler. Tarihî süreç içinde birlikte yaşayan "gelenek, görenek, değer algısı ve yaşantı biçimi" aynı olan insanlar arasında "yeni siyasî kimlik üretme" çabası birlikte yaşama arzusuyla telif edilemeyeceğine göre bunun adını koymak gerekir. Hukukî ve sosyolojik kimliğe karşı olanlar yeni siyasî kimlikler üreterek milleti ve ülkeyi ayrıştırıp bir sınır koymak istiyor ve bu ülkede kardeş kanının akmasını istiyorlarsa iki hususu hatırlatmak gerekir:

(a) Farklı tarihî dönemlerde adresleri açık ve kapalı mutfaklarda iş pişiren ve millete yedirmek isteyenler aldanmışlardır. Türk Milleti basiretlidir ve basiret onun en büyük sermayesidir. Bu oyuna gelmeyecektir.

(b) Akıllarında bu millete ve ülkeye "sınır çekmek" isteyenler şunu bilsinler ki herşeyin bittiği durumda sınırların Basra'dan çekileceği ihtimali yüksektir ve rahmetli Durmuş Hocaoğlu'nun dediği gibi "Herşey demek, herşey demektir."

Millî varlığın sürdürülmesi sürecinde dilin etkisi nedir? Bu bağlamda millî dilin korunması ne derece önemlidir?

Dil bir milletin tarihini, yaşantı biçimlerini ve tecrübesini anlamanın ve yeniden yapılandırmanın en sağlam aracıdır. Çünkü dil, düşüncenin dışsallaşmasını ve hayat alanına taşınmasını sağlar. Tarihî ve içtimaî alanda diyaloğun temelini oluşturur. Bir başka deyişle dil, her tarihî dönemin kendini dışa vurduğu ve somutlaştığı ortamdır. Dil bir gelenek, gelenek dil olduğuna göre, dünya görüşleriyle dil arasında bir bağlantı vardır. İnsanlık tarihinin derinliğine kadar uzanan, tarihin her döneminde var olan bir milletin geleneğini, kendi içinde değişim süreçlerini ve yeniden yapılandırma hamlelerini anlamanın, tarihin içinden bir tarih yapmanın adı yenileşmedir. Yenileşme, dilin inşa ettiği gelenekten tarihî bir bilinç üreterek mevcut etkin tarihî ufukta bilgi, eylem, adalet ve egemenlik unsurları üzerinde yeni bir dil inşa etmektir.

Her insan ve toplum bir dilin içinde doğar ve hayatının geri kalanını da çoğunlukla o dilin içinde geçirir. Dil, ferdin veya toplumun fikrî faaliyetinin bir aracıdır. Bu sebeple diller, daima millîdirler. Dil sadece anlaşılırlık ve aşinalık için değil, aynı zamanda dünyaya ses vermenin ve kendine özgü bir bakış açısı geliştirmenin yoludur. Klişeler, aşınmış eğretilemeler ve bayat kullanımlar dili çürütür. Aynı şekilde eşyayı adlandırma ve hayatı anlamlandırma noktasında yetersiz kalan dil de belirtilen anlamda dil olma niteliğini yitirir. Tarihî ufkun gerisinde kalan, yeni meseleleri tarih dışı bir dille anlatan, hayatın içine giremeyen bir dil, çağın fikrî, siyasî ve içtimaî ufkunu yansıtamaz. Bu sebeple bir dile ait olmak, o dil yoluyla tarihe ses vermek ve ses katmaktır.

Varlığa ve hayata karşı tavır almak, kendini özgün bir şekilde sunmak için Türkçe'nin dünya-dil sistemi hâline gelmesi gerekir. Bir dilin kelime hazinesini genişletmesi ve dil bilgisi olarak araştırılması dilin gelişmesi için yeterli değildir. Türkçe, gelişmiş ülkelerin konuştukları dili karşıladığı zaman dünya dili hâline gelebilir. Z. Gökalp bu gerçeği şöyle dile getirir: **Lâfzî kelam, nefsî kelâmın ifadesi olduğuna göre, asrın mefhumlardan mürekkep manevi bir lisanı vardır ki her dil ona intibak etmek mecburiyetindedir. O hâlde Türkçe ne zaman bu ihtiyacı tatmin ederse o vakit muasırlaşmış, asriyet cihetindeki ittisâını ikmal etmiş sayılabilir.**

Değişim süreçlerinin dayandığı gerçekler doğrultusunda yeni bir dil inşa etmek, şimdiki dünyamız yoluyla geleneği anlamak ve yarının dünyasını kurmaktır. Bunu gerçekleştirmenin yolu, Türkçe'yi hem tarihî tecrübeyi aktaracak hem de kendini özgürce sunabilecek dil hâline getirmektir. Oysa üniversitelerimize, kentlerimize, sokaklarımıza ve üretim-tüketim mekânlarımıza hâkim olan dil, Türkçe değildir. Sokaklarımız hangi dil sistemi içinde yaşadığımızın en somut göstergesidir. Dilini yitirmiş bir milletin *dünya görüşü*, dolayısıyla dünyası olamaz. Dünya görüşü olarak takdim edilenler ise uydurma etiketlerden ve maskelerden başka bir şey değildir. Bu noktada "Bütün Müslümanlar arasında olmasa bile bütün Türkler arasında lügatler gibi, ıstılahların da müşterek olması, yani bütün Türklerin müşterek bir edebiyat ve ilim lisanına malik olması elzemdir." tespiti dikkat çekicidir.

Saf edebiyat alanına özgü dil çalışmaları bir dili, dünya dili hâline getirmek için yeterli değildir. Türkçe'yi çağın ufkunu / ruhunu aktaran bir dil seviyesine taşımak varlığın ve hayatın felsefesini yapan, insan etkinliği sahasına giren her alanda değer üreten bir kültürel akılla mümkündür. Türk Edebiyatı, büyük ölçüde felsefeden bağını koparmıştır. Bu sebeple Türkçe'nin tarihini ve felsefesini yapacak durumda değildir. Türk aydını ise kendi şahsını aşan ve dış dünyada anlamlı bir etkiyi sağlayacak düşünce ve değer üretme yerine, düşünüleni aktarmak ve gündelik olayların üzerine ahkâm kesmekle meşguldür. Oysa fikrî ve siyasî dilini kaybeden bir milletin dünyası olamaz. Öyleyse dil bağlamında **Türk Milliyetçiliği, kültürel akıl üzerine çağın fikrî ve siyasî dilini inşa etme** hamlesi olarak görülmeli ve bunun zemini oluşturulmalıdır.

İcat edilen etnik tutkunun ve duyarlılığın bir sonucu olarak gündeme taşınan "iki resmî dil çağrısı ve talebi", ideolojik olarak milletler sistemi üzerine oturan imparatorluk geleneklerinin bile sınırlarını aşmaktadır. Böyle bir "iki dillilik" tanımı, "devlet içinde devlet / ya da bir devlet görüntüsü altında iki devlet veya belli topraklar üzerinde egemenliğini ilan eden başka bir devlet" talebiyle kesişen bir anlama sahiptir.

Anayasamızın 42. maddesinde eğitim dilinin sadece Türkçe olacağı vurgulanmıştır. Ancak son zamanlarda ana dilde eğitim adı altında etnik dillerin de eğitim dili olarak yer alması gündeme getirilmekte ve birbirleriyle alakasız görünen değişik kesimlerce de dillendirilmekte. Size göre etnik dillerin sosyal yaşamda yeri ne olmalıdır?

Yönelttiğiniz soru ağırlıklı olarak **iki dillilik** başlığı altında dile getirilmektedir. Bu sebeple iki dillilik meselesine bir açıklama getirmeliyiz. İki dillilik, dil bilimin alanına giren ve farklı yönleri / boyutları itibariyle tartışılan bir konudur. Bir dilin lehçe ve ölçümlü öğrenimi iki dillilik sayıldığı gibi, bireyin ya da toplumun iki farklı dili en azından iletişimi sağlama düzeyinde öğrenmesidir. Ancak "iki dil öğrenme" kaydı, bireyin ya da toplumun bulunduğu sosyolojik bağlama veya öğrenme sebeplerine göre anlam kazanmaktadır. Bağlama ve tanıma göre farklılık arz eden iki dillilik meselesi, bütün dünyada tartışılmaktadır. Fakat bu noktada doğal ortamında öğrenilen iletişim dili, bir milletin kullandığı ortak yazı dili / ölçümlü resmî dil veya muteber / saygın görülmesi sebebiyle öğrenilen dil arasında ayrım yapmak gerekmektedir. Sözgelimi Türkçe konuşan bir kişinin saygınlık sebebiyle İngilizce öğrenmesi, o kişinin sosyo-politik anlamda iki dilli olduğu anlamına gelmez. Fakat resmî dili İngilizce olan bir ülkede yaşayan ve/veya o ülkenin vatandaşı olan bir Türk'ün doğal ortamda öğrendiği Türkçe'nin yanında İngilizce'yi öğrenmesi, onun iki dilli olması anlamına gelir. Kültürel ve siyasî bağlamda iki dillilik denildiği zaman kastedilen budur.

Dilbilimde bireyin çeşitli sebeplerle ve değişik şartlar altında birden fazla dil edinmesi, kullanması ya da ikinci bir dili anadiline yakın düzeyde öğrenmesi durumuna

Etnik tutku ve duyarlılığın yaşandığı ülkelerde, konuşulan dil ve hayat tarzı açısından tam anlamıyla bir kopukluk söz konusudur. Oysa ülkemizde tam tersi bir durum yaşanmaktadır. Her bölgede, her mahallede, her caddede ve sokakta, her sitede ve apartmanda iç içe yaşayan bir kültürel doku vardır. Bütün tahriklere karşın bu kültürel doku varlığını korumaktadır.

iki dillilik adı verilmektedir. Ancak kültürel ve siyasî bağlamda iki dillilik, iki ayrı toplumun ya da değişik toplumların bir arada yaşadığı ülkelerde görülür. Yukarıda yapılan açıklama ve tanım çerçevesinde iki dillilik, doğal ortamda öğrenilen iletişim dili / ana dil ile ikinci bir dili ana diline yakın biçimde öğrenmek anlamına gelmektedir. Belirtilen çerçevede ana dili farklı olan ve bu dille iletişimi sağlayan bir bireyin resmî dili yani, içinde yaşadığı milletin ortak dilini öğrenmesi iki dillilik olduğuna göre hem Osmanlı Devleti'nin hem de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin iki ve hatta çok dilli olduğunu söyleyebiliriz.

Türkçe, Osmanlı Devleti'nin uygulamadaki resmî diliydi. Özel durumlar dışında, Saray'ın yazışmalarda kullandığı dil hep Türkçe olmuş; resmî belgeler hep bu dille üretilmiştir. Devletin çok farklı unsurlarının yaşadığı yörelerde ve devlet müdahalesinin dışındaki her alanda iletişimin ortak dili Türkçe'ydi. Fakat milletler sisteminin gereği olarak her milletin fertlerinin doğal ortamında öğrendiği ve kullandığı bir ana dili vardı. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dili Türkçe'dir. Fakat kendi doğal ortamında / yerel-kültürel duruma göre öğrenilen ve konuşulan hatta günümüzde öğrenilen diller vardır. Şu an itibariyle fiilî durum budur. Bugün ülkemizde ana dilini konuşan ve bu dille iletişimi sağlayan, bununla birlikte milletin ortak dili / resmî dili olan Türkçe'yi konuşan vatandaşlarımız iki dillidir. Bilimsel tanım ve sosyolojik durum açısından Türkiye'de fiilî olarak iki, hatta bazı bölgelerde çok dillilik söz konusudur.

Eğer "iki dillilik" ana dil ve resmî / ortak dil karşılığında kullanılıyorsa sorun yoktur. Zaten fiilî durum da budur. Ancak Kandil'de hazırlandığı ortaya çıkan ve terör örgütünün sivil uzantıları, açık ve üstü örtük taraftarları tarafından gündeme taşınan iki dillilikten maksat, **doğal ortamında öğrenilen ana dili, yani Kürtçe'yi resmî dil hâline getirmektir.** İcat edilen etnik tutkunun ve duyarlılığın bir sonucu olarak gündeme taşınan "iki resmî dil çağrısı ve talebi", ideolojik olarak milletler sistemi üzerine oturan imparatorluk geleneklerinin bile sınırlarını aşmaktadır. Böyle bir "iki dillilik" tanımı, "devlet içinde devlet / ya da bir devlet görüntüsü altında iki devlet veya belli topraklar üzerinde egemenliğini ilan eden başka bir devlet" talebiyle kesişen bir anlama sahiptir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun dil atlasına baktığımızda, Türkiye'de etnik ayrımcılığın varlığından bahsetmek mümkün değildir. Operasyonel anlamda böyle bir ayrımcılığı işletmenin sosyolojik temeli yoktur. Çünkü doğal ortamında öğrenilen anadiller ile Türk Milleti'nin ortak dili olan Türkçe'nin birbiriyle iç içe olduğu bir coğrafya, etnik ayrımcılığın etüt edildiği bir mekân olma özelliğini taşımamaktadır. İşte bu sebepledir ki Doğu ve Güneydoğu Anadolu başta olmak üzere bütün Türkiye topraklarında etnik tutkuyu ve duyarlılığı sosyopolitik yaşantının bir parçası yapmak mümkün olmamıştır ve olmayacaktır da. Çünkü etnik tutku ve duyarlılığın yaşandığı ülkelerde, konuşulan dil ve hayat tarzı açısından tam anlamıyla bir kopukluk söz konusudur. Oysa ülkemizde tam tersi bir durum yaşanmaktadır. Her bölgede, her mahallede, her caddede ve sokakta, her sitede ve apartmanda iç içe yaşayan bir kültürel doku vardır. Bütün tahriklere karşın bu kültürel doku varlığını korumaktadır.

Sosyolojik tablo bu olduğu hâlde son zamanlarda ayrı bir devlet olmanın esaslarını işaret eden taleplerde bulunmak, hatta tabiri caiz ise sınırları zorlamak ne anlama gelmektedir? Türkiye'yi kontrol altına almak için üretilen ve kullanılan terör örgütü, "politik-stratejik aklın" ürünü olup önemli mahfillerde üretilen ve geliştirilen bir hareket yöntemine sahiptir. Sivil alanda yasal-alt yapı sürecini tamamladığını düşünen terör örgütü ve uzantıları, bir taraftan *uyarıcı eylemlerle* neler yapabileceğini göstermekte; diğer taraftan da *değer içerikli kavramlar* eşliğinde birlikte yaşama arzusu içinde olduğunu sürekli olarak telkin etmektedir. İkna etmeye yönelik olarak sahnelenen bu tutumun hemen ardından özerklik, iki dillilik, iki bayrak tartışması gibi hassas konular gündeme taşınmaktadır. Yasal alt-yapı terör örgütüne karşı mücadele eden güvenlik güçlerini şaibe altına alma,

millî devletin kuruluş esaslarını her türlü kötülüğün sebebi gösterme ve demokratik sistemin temeli olan milletleşmeyi özgürlüğe aykırı göstererek kabileciliği kutsama ve benzeri girişimlerle tamamlanmıştır.

Yasal alt yapının ardından başta Kürt açılımı, ardından demokratik açılım şeklinde ilan edilen başlıklar altında toplumu ikna etme dönemi fiilen başlatılmıştır. Ayrıca psikolojik hareketin ve zihin yönlendirme tekniğinin bir gereği olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin "dinî-etnik ayrımcılık yaparak belli kesimlere baskı yaptığı" görüşü iç ve dış mahfillerde işlenmiştir. Yönlendirme ve ikna etme politikasını etkinleştirmek için, daha doğrusu psikolojik eşikleri sancısız bir şekilde aşmak için belirtilen plana uygun "bürokratik zemin, politik dil ve stratejik akıl" üretilmiştir. Nitekim devletin en hassas kurumları "demokratik açılım" projesini benimsemiş ve bunun gerçekleşmesi için aracılık yapmaya soyunmuştur. İkna etme politikası felsefî ve siyasî temalara eklenerek millî devletin miadını doldurduğu görüşü, başkanlık sistemi ve federatif yapı gibi tanımlar eşliğinde gündeme taşınmış ve tartışmaya açılmıştır. Yaşanan bütün sorunların "millî devlet sisteminden kaynaklandığı" vurgusu toplumu ikna etmenin bir aracı olarak pazarlanmıştır. "Politikacı, bürokrat ve aydın" üçlemesine dayalı bu propaganda faaliyeti, "demokratik açılım"ın gerçekten de demokrasinin standartlarını yükseltmeye yönelik olduğuna toplumu ikna etmek için planlanmış ve önemli ölçüde başarılı olmuştur. Bu noktada alınan kararlar ve uygulamalar demokratik standartları yükseltmekten daha çok, siyasî ve içtimaî alanda gerilimlere sebep olmuş ve bazı illerde kardeş kavgasına yol açması muhtemel psiko-sosyo gerilimi ateşleme niteliği

Yaşanan bütün sorunların "millî devlet sisteminden kaynaklandığı" vurgusu toplumu ikna etmenin bir aracı olarak pazarlanmıştır. "Politikacı, bürokrat ve aydın" üçlemesine dayalı bu propaganda faaliyeti, "demokratik açılım"ın gerçekten de demokrasinin standartlarını yükseltmeye yönelik olduğuna toplumu ikna etmek için planlanmış ve önemli ölçüde başarılı olmuştur.

yüksek olaylar tezgâhlanmıştır.

Türkiye çok planlı bir şekilde "bıçak sırtını andıran" sosyo-politik sürece taşınmıştır. Sağlanan yasal alt yapıyı ve demokratik standartları yükseltme adı altında alınan kararları geriye çevirmek mümkün olmadığı için terör örgütü ve uzantıları taleplerini bir adım daha ileri götürmüşlerdir. Önemli bir psikolojik eşiği aşmak için oluşturulan zemin, Habur olayından sonra mahiyet değiştirmeye başlamıştır. Uzun süredir oluşturulan zeminin mahiyet değiştirmesinin tarihî, siyasî ve jeo-politik sebepleri bulunmaktadır. Fakat bu noktada en önemli husus, belirtilen sebeplere dayalı olarak yasal alt yapı ve ikna aşamasından sonra siyasî müttefikler arasında bir kopuşun başlamış olmasıdır. Bunu fark eden terör örgütü ve uzantıları, politik-eylemin stratejik mantığına uygun olarak nihaî amaçlarına yönelik talepleri gündeme taşımaya başlamışlardır. İki dillilik, özerklik ve iki bayrak gibi tartışmalar geri çevrilmesi zor olan "algı kalıbı"na eklenerek siyasî eylem dönemi fiilen ilan edilmiştir. Yasal alt yapı oluşturma ve demokratik açılım sürecinde toplumu ikna etmek için üretilen yeni medya diline yönelik çıkışlar, bir rastlantının ve ferdî kızgınlıkların eseri değildir. Medya, yükselen etnos algısını post-modern izafîliğin diliyle kutsallaştırıp, adeta "Türk Milleti'ne mensup olmaktan başka marifetin varsa saygısın, yoksa bir hiçsin." algısını üreterek etnik duyarlılığın yer değiştirmesine sebep olmuştur. Bu noktada yapılan ölçümler ve testler, iç siyasî hesaplar ve değişen jeo-politik dengeler sebebiyle süreç askıya alınmıştır.

Gelinen nokta belirtilen şekilde olmasına karşın yeni sermaye / neo-muhafazakâr ve liberal ittifakın medyada etkin rol almasına paralel olarak TSK darbe suçlamasıyla sindirilmiş ve kendi iç sorunlarıyla uğraşmak zorunda bırakılmıştır. Toplumsal tabanda gelişmelere karşı tepki göstermek ise adeta bir cürüm olarak nitelendirilmiş ve farklı sebeplerle gösteri yapanlara karşı güvenlik kuvvetlerinin ve bürokratların tavrında ilginç değişmeler tebarüz etmeye başlamıştır. İşte böyle bir sosyo-politik bağlamda terör örgütü ve sivil uzantılarının yapması gereken siyasî eylem aşamasını başlatmaktır. Fakat daha sonra üzerinde duracağımız üzere etnik tutkuyu yapay bir düşünce biçimine dönüştürerek ülkeyi parçalama girişimi bekleneni sağlamamış, dolayısıyla hareket yeni bir mahiyet kazanmıştır. Türkiye topraklarında "Haydi bölünelim!" çağrısının demografik dağılım ve kültürel ortaklık sebebiyle sosyolojik temeli zayıftır.

Üzerinden düşünülen ve uygulanan politika, Türk ve Kürt Milliyetçiliği üzerinden sosyolojik dokudaki toplumsal ihtilafı ve ayrıştırmayı derinleştirmeyi ve çatışmayı amaçlamıştır. Fakat **Türk Milliyetçilerinin milletin iradesine dayanma ruhu ve bu coğrafyanın tarihî ve kültürel varoluş tarzını milliyetçi**

bakışına temel yapması politik oyunu bozmuştur. Tarihî ve kültürel mirasın dili olan, emperyalizme karşı siyasî direnişin adı olan bir Türk Milliyetçiliği söylemi, etnik tutkunun yapay düşünceye dönüştürülmüş biçiminin bir cephesi olamaz ve olmamalıdır.

Terörün ve doğal felaketlerin canımızı çok yaktığı bugünlerde her kesim millî birlik ve beraberliğe vurgu yapıyor. Ancak kimi çevrelerin, sözde dinî bir takım saiklerle millî kimlik ve resmî dile yönelik olumsuz yaklaşımları dikkat çekmekte. Hatta bunların millî birliği olumsuz etkilediğini dahi ifade eden değerlendirmelere şahit olmaktayız. Siz bu tartışmaları nasıl yorumluyorsunuz?

Bahsettiğiniz sözde dinî bir takım saiklerle millî kimlik ve resmî dile yönelik tutumlar yeni değildir. Öteden beri zihinlerinde tasarladıkları ve sayısal olarak tarih düşmeler üzerine inşa ettikleri bir anlayışları vardır. Bunların bir kısmının meseleyi anlama ve yorumlama açısından "ön niyetleri, ön anlayışları" ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne karşı aldıkları tavır, böyle bir fırsatı en verimli şekilde kullanma seçeneğini tercih etmelerine neden olmuştur. Bir kısmı ise tarihî ve sosyolojik süreçlerden habersiz olup, meseleye dindarlık ölçütünden bakmaktadır. Söz konusu anlayışa zihinlerini kilitlemiş kesimin "İslâm-Müslüman" etiketine sığınması veya böyle bir peçeye bürünmesi meselenin arka-planını bilmeyen samimi dindar kesimi aldatmaktadır. Dolayısıyla amaçlı olarak gündeme taşınan bu konu, kelimelerin anlam derecelerine dikkat edilmeden tartışılmakta, *terminolojik kaosa* sebep olmaktadır.

Yeni Osmanlıcılığa ve milletler sistemine atıf yaparak millî kimliğe ve resmî dile karşı çıkanlar Osmanlı gerçeğinden habersizdirler. Osmanlı Devleti, iki ve hatta çok dillidir. Fakat devletin resmî dili Türkçe'dir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti iki dilli, hatta çok dillidir. Fakat devletin dili Türkçe'dir. Bu gayet tabiîdir ve devlet olmanın gereğidir. Oysa "masum ifadenin altına saklanarak" talep edilen şey, **iki resmî dili olan bir Türkiye'dir**. Böyle bir çıkışın arkasında eskiyen kutuplaşmaların yerine, Türk-Kürt Milliyetçiliği'ni yerleştirerek etnik tutkuyu ve duyarlılığı aşırı uçlara taşımak ve bunun üzerinden toplumsal çatallanmayı gerçekleştirme fikri yatmaktadır. Eğer siyasî iktidar ve kanaat önderleri bu kirli tezgâhın önüne geçmezse bu yönde yaşanacak gelişmelerin ilk safhası şu şekilde tezahür edebilir: Türkiye, tamamen küresel siyasî otoritenin himayesine girer. Böyle bir durumda Türkiye, İran'a yönelik saldırılara razı olmak zorunda kalır. Hatta saldırının aracısı konumuna düşer.

Yeni Osmanlıcılığa ve milletler sistemine atıf yaparak millî kimliğe ve resmî dile karşı çıkanlar Osmanlı gerçeğinden habersizdirler. Osmanlı Devleti, iki ve hatta çok dillidir. Fakat devletin resmî dili Türkçe'dir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti iki dilli, hatta çok dillidir. Fakat devletin dili Türkçe'dir. Bu gayet tabiîdir ve devlet olmanın gereğidir. Oysa "masum ifadenin altına saklanarak" talep edilen şey, iki resmî dili olan bir Türkiye'dir.

Bilinmelidir ki bu topraklarda Kürtçülük kartı, her zaman küresel güç denkleminin bir aracı olarak kullanılmıştır. Bu meselenin yıllardır kaşınması başka bir amaca matuftur. Belirtilen kirli tezgâh bu şekilde işletilirse ikinci safhada toplum, gündeme taşınan Kürt Açılımı ve Dersim gibi konuların, Cumhuriyet ile hesaplaşma anlamına geldiği algısına kapılır. Böyle bir algının oluşması, hesaplaşma üzerinden toplumu kutuplaştırır. Sanki süreç, amaçlı olarak belirtilen çizgiye doğru işletilmektedir. Çünkü belirtilen kesimin derdi, Kürt halkının ana dilini konuşması ve dilin öğretimi, öğrenilmesi değildir. Zaten anadilin konuşulmasını ve öğretimini engelleyen herhangi bir sebep söz konusu değildir. Böyle bir engel zaten demokratik sisteme de uygun değildir. Çünkü anadil, nesilden nesile intikal eden bir gelenektir. Fakat milletin ortak dili olma özelliğini taşımayan bir dili, resmî dil yapma çabasına matuf talepler ve saldırılar, toplumu germektedir. Esasen bunun sosyolojik temeli de yoktur. Resmî dil kurucu akıl, ontolojik temel, tarihî etkinlik ve bir dilin dünya-dil sistemi içindeki yeri ve benzeri sebeplere dayalı olarak varlık kazanır. Ve bu, her milletin kendine özgü tarihinden hareketle oluşur. Belirtilen niteliklerden yoksun bir dili, devletin ikinci dili yapmaya kalkışmak birlikte yaşama arzusunun sonucu değildir. Asimetrik saldırının yeni bir bahanesidir. Çünkü Türk Milleti'nin kimliği ve varlığı bir etnoloji meselesi değil, jeo-kültürel ve siyasî strateji meselesidir.

Bir medeniyeti ve devlet geleneğini temsil eden ortak dille, sadece bir gelenek olarak varlığını devam ettiren bir dil arasında önemli bir farkın olduğu açıktır. İki dillilik adı altında iki durumu denkleştirme girişimi, ortak medeniyeti ve varoluş tarzını parçalamanın ötesinde başka bir anlam taşımaz. Konuşma dilinden yazı diline taşınmaya çalı-

şılan ve bugün de resmî dil olsun diye dayatılan Kürtçe, belirtilen tarihî gelenekten ve ortak algıdan yoksundur. Kaldı ki yaygın dillerin etkisiyle çok sınırlı sözcüğü kapsayan bir dilin / yakın mesafeden bile görülen lehçe farklarının ortak bir dil algısı üretmesi, ancak iç sömürgeciliğin katkısıyla mümkün olabilir. Tarihî açıdan aynı kaderi paylaşan ve asırlardır aynı ortak dili kullanan bir milleti, iki resmî dil etrafında kutuplaştırma girişimi büyük bir coğrafyanın içinde özel bir yeri ve rolü olan devleti yeniden parçalama girişimidir. Bunun ebesinin de artık AB, ABD ve yerli ortaklarının olduğu bütün yönleriyle tebarüz etmiştir.

Dilin iletişim boyutu, millet olma gerçekliğinin bir unsurudur. Fakat dünya kurmak için bu yeterli değildir. Bir kültürel kimliğe ve medeniyete yol açan dil, iletişimin ötesinde bir tarihî varoluşun diyaloğa dönüşmesini zorunlu kılar. Bir yönüyle diyalog, karşılıklı konuşma ve eleştirel geleneği canlı tutma, diğer boyutu ile insanlar arasında ortak duygu, düşünce, milletleşme, tarih sahnesinde somutlaşma, insanlığın ortak tecrübesine fikir, bilim, sanat, iktisadî ve siyasî değer gibi süreçlere katılımı kapsar. Hayatın içine giren ve hayatı inşa eden ve dönüştüren dil, dünya-dil sisteminin dışına düşmez.

Dünya dil-sistemi belli bir tarihî dönemin, en azından bir çağın ufkunu oluşturan bilgi, değer ve yaşantı biçimlerini ifade eden dildir. Dünya-sistemine eklenen *dil* kaydı, her fikrî inşanın dil yoluyla kurulduğuna yapılan bir göndermedir. Esasen dil, kendi başına bir dünya değildir. Fakat bütünleştirici tarihin dili, bir dünyadır. İnsan dil yoluyla dünya kurar. Dünyevî durumlardan etkilenir, dünyevî durumlara bilinçle yönelir. Bu sebeple her zaman insanın söyleyecek bir şeyi, dile getirecek bir tecrübesi vardır. Fakat bu dil, tarihi oluşturan milletlerin ve kültürlerin içinde öne çıkan, rekabet denkleminde varlığını koruyan işlenmiş bir dildir. Bir medeniyet ve kültür dili olarak tarih içinde birlikte ortak ruhu göğüsleyen ve hayat tarzı olarak aynı yaşantı biçimine sahip insanları etnik tutkunun kölesi hâline getirmek özgürlük arayışının bir gereği değildir.

Kimi sözde sendikalar "Ruhsuz, kör ve dinsiz Anayasa istiyoruz." diyerek yaklaşımlarını ortaya koyuyorlar. Bildiğimiz kadarıyla laiklik prensibinin yer aldığı mevcut Anayasamızda dine vurgu yapan sadece iki madde vardır. Birisi Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluşu, diğeri de ilköğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin zorunlu okutulması konusudur. Size göre bu iki hususun varlığı neden rahatsızlık oluşturmaktadır acaba? Ya da bu iki maddenin varlığı birilerinin iddia ettiği gibi Anayasa'nın tarafsızlık ve kapsayıcılık ilkesine aykırı bir durum mudur?

Bahsettiğiniz sendikalar "ölmüş insanı" tarif ediyorlar. Sözünü ettiğiniz ifadeler, Türk Milleti'nin millî ve manevî değerlerinin içini boşaltarak egemen güçlerin vassalı yapma isteğinin bir sonucudur. Bize "Ölmüş bir insanı tarif et!" deseler, nasıl tarif ederiz? Eminim ki söze şöyle başlarız: Hayatî işaretlerini kaybetmiş, sessiz ve solgun bir beden. İletişim fonksiyonlarını, sıcaklığını kaybetmiş soğuk bir vücut. Bir de geçmişini bilmiyorsak, yani geleneği yoksa neye inandığını, nasıl yaşadığını, hangi tarihî ve sosyal ilişkiler ağına sahip olduğunu bilmemiz mümkün değildir.

Tarihî açıdan aynı kaderi paylaşan ve asırlardır aynı ortak dili kullanan bir milleti, iki resmî dil etrafında kutuplaştırma girişimi büyük bir coğrafyanın içinde özel bir yeri ve rolü olan devleti yeniden parçalama girişimidir. Bunun ebesinin de artık AB, ABD ve yerli ortaklarının olduğu bütün yönleriyle tebarüz etmiştir.

Aklın ve tecrübenin gereği olan bu tanım ve hükümleri tarif edilen ve yapılacağı söylenen Yeni Anayasa için uygulayalım. Yapılan yaygın tanım ve telkinlere göre Yeni Anayasa renksiz, sessiz, dinsiz ve geleneksiz olacaktır. Maskeler çizen sözlerle bize telkin edilen budur. Eğer söylenen sözün ne anlama geldiğini, sözü söyleyenin neyi söylemek istediğini ve/veya neyi söylemek istemediğini idrak ediyorsak "Yeni Anayasa'nın adı yok!" diyebiliriz. Demek ki Yeni Anayasa kimliksiz, milletsiz, tarihsiz, dolayısıyla şuursuz ve akılsız bir metin olacaktır.

Nasıl ki şuursuz bir hayat zamanı mezarlığa çevirir, aynı şekilde kimliksiz, milletsiz, tarihsiz, dolayısıyla şuursuz ve akılsız bir metin de "Evrak-ı Metrûke / Mevta" hükmündedir. Böyle bir Anayasa talebi, önemli bir tarihî tecrübenin ve kültürel aklın temsilcisi olan Türk Milleti'ni aşağılamaktır. Çünkü yapılacak Anayasa'ya yönelik tanımlar, esaret altına alınmış bir milletin bağımlılığını derinleştirerek aklına ve ruhuna hâkim olma iradesini ifade etmektedir. Sözün ne anlama geldiğini anlayan her insanı deli eder bu zırvalar. Yine sözden anlayan bir insanın ölümü için başka bir derde gerek yok, bu cehalet yeter.

İdeolojilerden arınmış, milletsiz ve kimliksiz bir Anayasa vurgusu, "renksiz" kelimesiyle ifade edilmektedir. Bırakın Anayasa'yı, söy-

lenen bir söz bile renksiz değildir. Renksiz kelimesi, ölmüş bir insan için bile kullanılmaz. Ya rengini kaybetmiş eşyalar ya da kimliğini kaybetmiş insanlar için kullanılır. Anayasa ne eşyadır ne de bir bireydir. Renksiz, bakan göz açısından görülmeyen, idrak etmek isteyen insana hiçbir işaret vermeyen söz yığını ya da meyyit-i müteharrike için kullanılan bir kelimedir. Anayasa devletin üst yönetimini, siyasî sistemini, bireyin haklarını ve hürriyetlerini düzenleyen kurallar bütünüdür. Bu kurallar bir milletin tarihî ve siyasî tecrübesinin, kültürünün, inançlarının, hayat biçiminin, maslahatının ve varoluş iradesinin yansımasından oluşur. Bir arada yaşamanın içtimaî, siyasî ve hukukî zeminini oluşturan kurallar renksiz ise "içi boşaltılmış bir siyasî algı" üzerinden bazı hesapların devrede olduğunu gösterir. Her Anayasa metni, siyasî metindir ve bir rengi vardır. Tarihî tecrübesini ve kültürel kimliğini, tarihte varolma iradesini korumak ve geliştirmek isteyen Türk Milleti'nin Anayasası renksiz olamaz. Bu millet, bazıları gibi çam kovuğundan çıkmadı.

Eğer bir söz / metin size bir şey söylemiyorsa ölüdür. Çünkü söz, bir mana için vazedilir. Söz bir anlam ifade etmiyorsa harftir. **Yoksa siz harf ve çizgilerden ibaret maskeler mi yapacaksınız?** Böyle bir tutum saçma olduğuna göre burada kurulu başka bir tuzak var. İlkeler, semboller ve kurucu aklın temsilcileri üzerinde "ikame tekniğine" kapı açılmak istenmektedir. Gazi Mustafa Kemâl Atatürk'ün yüceltildiğini eleştirenler, "kutsal unsurlarla biçimlenmiş efendiler, hatta peygamber arketipleri üreterek" bunun yerine ikame etmek istiyorlar. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin millî sembolleri ve esasları yerine, "sessizlik adı altında" yeni semboller ve ilkeler ikame etmek istiyorlar. Bir şeyin iyi ya da kötü olduğunu belirleyen o şeyin tabiatı ve içeriği

Her Anayasa metni, siyasî metindir ve bir rengi vardır. Tarihî tecrübesini ve kültürel kimliğini, tarihte varolma iradesini korumak ve geliştirmek isteyen Türk Milleti'nin Anayasası renksiz olamaz. Bu millet, bazıları gibi çam kovuğundan çıkmadı.

değil, aidiyetidir. Siyasî iktidarın ve taraftarlarının himayesinde olan her şey kutsal ve anlamlıdır. Kendi himayesinde olmayan ve talep edilen her şey, ele geçirilene kadar kötüdür. Ele geçirildikten sonra ise artık iyidir. YÖK ve HSYK gibi.

Sınırları belirlenmeyen bir yenilik algısına kapılarak gelenek düşmanlığı yapmak sadece siyasî sapmanın değil, aynı zamanda bilginin oluşum süreçlerini ve kullanımını inkâr eden bir anlayışın ürünü olabilir. Bilimsel bilgi bile geleneğe dayanır. Yani, geleneksiz bilim olmaz. Bir milletin yaşantı formları, varoluş iradesi ve gelecek tasavvuru geleneğe dayanır. Eğer geleneksiz Anayasa bir milletin tarihinden, kültüründen, imânından, hukukundan ve ahlakından kopuşu ifade ediyorsa böyle bir Anayasa, Türk Milleti'nin Anayasası olamaz. Renksizlik, sessizlik ve geleneksizlik etiketleri altında devreye sokulan ikame tekniğini eninde sonunda bu millet anlayacaktır.

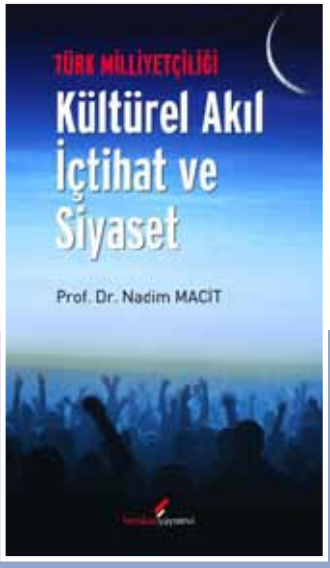
Daha önce sıkça dine atıf yapan bu kesimin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluşuna ve İlköğretim okullarında zorunlu olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi'ne yönelik eleştirileri yeni durumla alakalı bir konudur. Şöyle ki 1990 sonrası dünya, yeni bir insan ve iktidar tipine şahitlik etmektedir. İdeolojiler itibarını yitirince, liberal-kapitalist sistemle dinin izdivacından oluşan yeni bir bakış açısı teşekkül etmeye başlamıştır. Bu algıya uygun olarak üretilen insan ve iktidar tipi, dindar görünür fakat dindar değildir. Dindar görünmenin yararlı olduğuna inandığı için öyle görünür. Seçkinci ve tekelci olduğu için milletten yana değildir. Çünkü sermayenin belli ellerde toplanmasını ve malın seçkinlerin arasında dolaşmasını benimser. Özgürlükçü değil, tek-tipçi ve otoriterdir. Aşırı biçimde şekilci ve genellemecidir. Felsefî inceliği ve estetik zevki yoktur.

Din ve dine inanmak, onun manevî ve ahlakî dünyasında eğitilmek yerine, inandırılmanın ve denetlenmenin siyasî ve iktisadî aracı olarak kullanılmaz. Dinle iktidar arasında aslî bir bağ olduğunu ileri sürerek doğrudan Tanrı'yı temsil etme şeklinde adlandırılan dinî ideoloji / ruhbanlık / klerikalizm meşru görülemez. Kaldı ki bu, İslâm'ın temel amacına da aykırıdır. **İslâm'a göre insanın varlık içindeki yeri Allah'ı temsil etme değil, *hayatın diyalektiği* içinde ahlakî temellere dayanan bir hayat biçimini gerçekleştirmektir.** Dolayısıyla laik devlet, politik mantığa uyarlanmış ve kullanıma sunulmuş din anlayışına taraf olamaz ve destekleyemez. Çünkü politik menfaatlerin yaygın ve üretken yapısı içinde politik varoluşu gerçekleştirmek için kullanılan din, sahte kutsallıklar üretir. Hurafeden ve kehanetten beslenir. Nihaî anlamda "ruhanî otoriter sistemi", milletin başına bela eder.

Politik ikbale bulaştırılan din, politikanın değişken ve faydacı dili içinde nefretin objesi hâline gelir. Dolayısıyla **ister din adına isterse din karşıtlığı adına olsun laik devlet dini, dinî değerleri ve simgeleri aşağılamayı meşru göremez**. Laik devlette din, özel bir sınıfa hasredilemez. Herhangi bir dinî-siyasî hareket, dini temsil etme iddiası içine giremez. Dini, doğrudan ve dolaylı olarak güç perspektifi oluşturmak için kullanamaz. Bu yöntemle devletin kurumlarında, diğer bireylerden ayrıcalıklı bir konumda etkili ve belirleyici olmasına izin verilemez. Laik devlet, farklı dinî inanç mensuplarının ihtiyaçlarına cevap verir. Fakat dinî farklılıkları politik bir değer olarak sunamaz ve özgürlüğü dinî farklılıkların mantığıyla açıklayamaz. Böyle bir anlayış ne politik bir değerdir ne de özgürlüğün göstergesidir. Özgürlük, ortak insanî değerlerin gereğidir. Hiçbir dinî-siyasî harekete imtiyaz sağlanamaz. Çünkü böyle bir imtiyaz, toplumu böler. Farklı din anlayışına sahip kişiler, dinî inançlarını özgürce yaşayabilirler. Fakat kamu alanını kendi etkinlikleri altına alma ve belirleme çabası içine giremezler. Bireyin ve toplumun çağın gereklerine uygun eğitilmesi ve yetiştirilmesi, devletin aslî görevleri arasındadır. Bu durumda, toplumun sağlıklı dinî bilgiye sahip olması ve dinî hayatını sağlıklı sürdürebilmesi için vatandaşlar, din öğretimi hakkına sahiptirler. Laik devlet, bunu yerine getirmek durumundadır.

Son yıllarda milliyetçilik tartışmaları hızlanarak devam ediyor. Özellikle AKP çevreleri, milliyetçiliği tahkir eden birçok açıklamayla gündeme geldiler. Yıllardır bu yaklaşımlara imza atan Sayın Başbakan ise bayramda Rize'de yaptığı bir konuşmada devletçi ve milliyetçi olduğunu ifade ederek kamuoyunu şaşırttı. Siz de "Türk Milliyetçiliği: Kültürel Akıl, İçtihat ve Siyaset" isimli son kitabınızda Türk Milliyetçiliği konusunu ele aldınız. Türk Milliyetçiliği'ni "kültürel akıl" olarak nitelendiren bir aydın olarak, siz ülkemizdeki bu tartışmaları nasıl değerlendiriyorsunuz? Ayrıca kitabınız hakkında da bilgi verir misiniz?

Milliyetçiliğe yönelik saldırılar ve tutum almalar arasındaki çelişki, bir rastlantının ve duruma göre tavır geliştirmenin eseri değildir. Milliyetçiliğe yönelik eleştiri küresel ideolojinin ürettiği bir bakış açısıydı. ABD öncülüğünde sürdürülen bu ideolojinin işlemediği görüldü. Dünya, çok kutuplu sisteme doğru evriliyor. Ekonomik sermayenin yer değiştirmeye başlaması ve Batı'nın dünyayı kontrol etme gücünün giderek daralması yeni bir durumu karşımıza çıkarmaktadır. 20. Yüzyılın başında ekonomik sermayenin % 95'ni elinde tutan, dünyanın neredeyse %80'ini yöneten Batı dünyası 21. Yüzyılın başında bu gücünü kaybetmiştir. Dünya güç denkleminde yeni güçlerin hem ekonomik hem de siyasî alanda genişlemesi, çok kutuplu dünya sistemine geçişin ifadesidir. "Küresel sistem, evrensel kültür ve değerler" gibi uydurma kalıplar üzerinden milliyetçiliğe saldıranlar, dünyanın farklı bir yöne doğru evrildiğini görmeye başladılar. Çünkü önümüzdeki süreçte, tarihî ve kültürel temellere dayalı geniş tabanlı yapılar ortaya çıkacaktır.

Milliyetçiliğe yönelik eleştiri küresel ideolojinin ürettiği bir bakış açısıydı. ABD öncülüğünde sürdürülen bu ideolojinin işlemediği görüldü. "Küresel sistem, evrensel kültür ve değerler" gibi uydurma kalıplar üzerinden milliyetçiliğe saldıranlar, dünyanın farklı bir yöne doğru evrildiğini görmeye başladılar. Çünkü önümüzdeki süreçte, tarihî ve kültürel temellere dayalı geniş tabanlı yapılar ortaya çıkacaktır.

Öteki üzerinde uygulanan asimetrik saldırıların ürettiği çatlakların kenarlarından itibaren yeniden ilişkilendirilmeye başlanması, kültürel farklılığı insanî ve ahlakî bir durumun göstereni olarak görmeyi ve bunu ortak deneyim alanına taşıyarak post-modern büyüden kurtularak gerçekliğe dönüşün başlangıcı saymayı gerektiren felsefî ve siyasî göstergeler "varlığımızı ve geleceğimizi" tarihî ve coğrafî bir durum olarak kavramamız gerektiğini tembihlemektedir. Böyle bir felsefî temelde, "Anlatının imgeye karşı, etiğin estetiğe karşı, bir *oluş* projesinin *varlığa* karşı" bir karşı taarruzunu başlatmak ve farklılık içinde birliği aramak ama bütün bunları, imgenin ve estetiğin gücünün, zaman-mekân sıkışmasının ürettiği sorunların, jeo-politiğin ve ötekiliğin öneminin açıkça anlaşıldığı bir bağlamda yapmak mümkündür.

Yeni bir tarihî oluşun ortak deneyimleri öne çıkaran dili, bir kez daha bu topraklarda etnik ayrımcılık üzerinden politika yapmanın tarihte tatil yapmak anlamına

geldiğini hatırlatacaktır. Çünkü 1980'lerden itibaren fikrî ve siyasî dilin ürettiği ve kutsadığı "etnos", bizzat söz konusu fikre zemin oluşturan kültürel evrenlerde sorunun temel sebebi olarak görülmeye başlanmıştır. Eğer geleceğin matrisi ayrımcılığı körükleyen etnik tutku ve duyarlılık olacaksa dünyanın bir *zaman çöküşüne* doğru sürükleneceği rahatlıkla söylenebilir. Fakat aşırılıkları gören ve buna karşı ahlakî tavır alma ihtiyacı hisseden sağduyu, insanlığın çöküşüne razı olmadığını gösteren işaretler sunmaktadır. Körfez Savaşı sırasında "Kürtler ayaklanın! Ayaklanma zamanı geldi! Bu kez müttefikler sizi yalnız bırakmayacaktır!" telkini yönünde atılacak her adım, tarihî mirasın ördüğü ortaklık zemininde oluşmuş bir milletin geleceğini yok edecek ve buna alet olanların tarihî yanılgısını mezar taşlarına kazıyacaktır. Etnik tutku ve duyarlılık üzerinden bir düşünce inşa ederek bu topraklarda var olmanın imkânını tarihî ufuk nesh etmiştir.

Tarihî olarak etkin bilincin kültürel aklı temel alma karakteri, aidiyet ve mensubiyet şuurunu tazelemekte ve güçlendirmektedir. Zaten aidiyet ve mensubiyet şuuru, kadim geleneğe kadar uzanır. İlk yazıtlar, millet-vatan ve bağımsızlık mefkûresinin somut belgeleridir. Aidiyet ve mensubiyet şuurunun modern tarzı, tarihî mirasın ufkuyla çağın ufkunu birleştiren bir anlayışın ürünüdür. Bu anlayış, toplumsal dayanışma ve birliğin temelini oluşturan hayat felsefesini ve Türk Milleti'nin tarihî varoluşunu her safhada gerçekleştirme mefkûresini ifade eder. Dolayısıyla hem bir ideoloji hem de bir tutum olan Türk Milliyetçiliği'ni hafife almak ve yok saymak mümkün değildir. Çünkü tarihin ve kültürün yorumu olması itibarıyla Türk Milliyetçiliği bir dünya görüşüdür. Siyasî tutum itibarıyla milleti ve milletin iradesini esas alır. Birlikte yaşamanın, hakkı ve hukuku korumanın yolunu millî modelde görür. Irkçılığı ve sömürgeciliği reddeder. Türk Milleti'ni tek kimlik olarak kabul eder. Ortak kültürel havzadaki ayrışmaların yapay ve geçici olduğunu düşünür.

Milliyetçiliğin devrinin bittiğine yönelik iddialara yaslanarak milliyetçiliği hafife alan her beyan, tarihin duvarına toslayarak geri döner. Çünkü böyle bir söylem tarihî yanılgının eseridir. Türk Milliyetçiliği'ni Batı merkezli ulusalcı anlayışla karıştırmanın sonucudur. Bilmek gerekir ki Türk Milliyetçiliği, sınıf çatışmasına ve endüstriyel gelişimin ürettiği burjuva sınıfına dayanmaz. Türk-İslâm Dünyası'nın kültürel ve iktisadi alanda çöküşünü aşma arayışına paralel olarak gelişmiştir. **Bir fikrî hareket olarak başlamış, model arayışları sürecinde siyasî bir harekete dönüşmüş ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni kuran iradenin ruhunu teşkil etmiştir.** Bunun içindir ki Türk Milliyetçiliği açısından milliyet, ırk birliği değildir. Milliyet, bir kültür birliğidir. Kültür, fikrî içtihatların ve hissî uyanışların toplamıdır. Fikrî içtihat ve hissî uyanış, gerçekleri içselleştirmemizi temin eder. Siyaset ise toplumun içindeki fenalıkları yok ederek yerlerine iyilikleri ikame etme eylemidir. Türk Milliyetçiliğinin siyaset anlayışı, kültürü esas aldığı için siyasî mülahazalar sebebiyle toplumu ayrıştırmaz. Siyasî rekabeti ihtilafın değil, millete hizmetin alanı olarak görür. Siyasî mülahazalarla üretilen ayrıştırıcı siyaseti reddeder. Siyaseti milletin hayatını ve geleceğini tehdit eden unsurların izalesi, hayatı daha anlamlı ve milleti mutlu kılacak unsurları ikame etmenin aracı olarak görür. Türk Milliyetçiliği'nin vicdanında siyaset, hayırda yarışmaktır. Toplum nezdinde kin üretmek, ihtilaf alanları oluşturmak Türk Milliyetçisi bakışla bağdaşmaz.

Kendi gerçekliğini oluşturulmuş akıl da içtihat ve tecdit hareketini oluşturucu akılda görür. Tarihî tecrübeyi ve geleneği, siyasî ve stratejik aklın kaynağı olarak telakki eder. Bu yönüyle Türk Milliyetçiliği, kültürel akıldır. Fikrî içtihatlar, millî uyanış ve mefkûreler cihetiyle geleceğe yönelmiş tarihî akıldır. Bu sebeple Türk Milleti, her tarihî kırılma ve yeniden inşa etme dönemlerinde millî şuuru harekete geçirmiş ve büyük yıkımlara karşı başarılı olmuştur. Türk Milliyetçiliği, "sukûn ve vukuf" hâline yaslanan tekrarcı ve statik bir yapı değildir. Hem geleneği korumak hem de çağı idrak etmek için yenilenmeden yanadır. Bu sebeple Türk Milliyetçiliği liberal ve muhafazakâr öğretilerin bazı unsurlarıyla kesişir. Fakat Türk Milliyetçiliği ne liberallik ne de muhafazakârlıktır.

Türk Milliyetçiliği, Avrupa merkezli milliyetçi modellerden ve millî sistemlerden farklıdır. Gerek imâni ve insanî açıdan gerekse siyasetin tatbiki ve diğer toplumlara bakışı açısından farklıdır. İnsanî, İslâmî ve millî unsurların ördüğü bir dünya görüşünü ve hayat biçimini esas alır. Herhangi bir millete karşı geliştirilen, ötekine göre varolan bir fikrî ve siyasî hareket değildir. Kendi geleceğini sahiplenme mefkûresinin bir ürünüdür. Zira Türk Milliyetçiliği, İslâmiyet'i ve milliyeti tarihî ve içtimai gerçekliğin bütünleşen iki yüzü olarak görür. Bunları birbirinden ayırmaz. Her iki kaynaktan gelen değerleri önemser. İslâm'ın tasavvufî boyutunu ahlak felsefesine, teolojik boyutunu toplumsal rasyonaliteye dönüştüren bir anlayışı temsil eder. Münezzel / İndirilen aslî din ile müevvel / yorumlanmış tarihî dini birbirinden ayırır. İslâm'ın temel kaynaklarının

modern kültür ve bilimle çatıştığını kabul etmez. Çünkü tabiî bir olgu ile ilahî söz çatışmaz. Çatışanlar "epistemik ve politik cemaatler"dir. Dolayısıyla modern kültürle İslâm arasında bağ kurmak mümkündür.

Bir siyasî hareket olarak Türk Milliyetçiliği, erken dönemden günümüze kadar tarihî tecrübenin içinde oluşmuş siyasî sabiteleri esas almıştır. Zihnî ve ahlâki güçleri geliştirip, milletin siyasî ve dinî kurumlarını muhafaza etmekten yanadır. Bu yönüyle Batıcılıktan ayrılır. Geleneksel kurumlara dinî nitelik yüklemenin ve siyasetin belirleyici unsuru göstermenin İslâm ile ilişkisi olmadığını belirterek bu yönüyle de İslâmcılıktan ayrılır. Belirtilen bağlamda *Batıcılığı* ahlakî yozlaşmanın, kayıtsızlığın ve kültürel bunalımın sebebi olarak görür. İslâmcılığı ise millî hedeflerden yoksun ve millî kültüre karşı lakayt, siyasî gelişmelere dini uydurmaya hevesli tavır sergileyen ideolojik ve sembolik okuma biçimi olarak görür. Bu özelliğinden dolayı kolay eklemlenme karakterine dikkat çeker ve eleştirir.

Türk Milliyetçileri, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batıcılığa karşı verdiği mücadeleyi yenilemiş; SSCB merkezli Marksist ideolojinin millî değerlere yönelik saldırısını göğüslemiştir. Buna karşılık, ağır baskı ve dış kaynaklı siyasî yönlendirmeler ile tasfiyeye tabi tutulmuşlardır. Ancak bu olumsuzluklara rağmen, 1980'den itibaren din ile liberal-kapitalist sistemin izdivacından neşet eden neo-muhafazakârların millî devlete yönelik saldırılarına karşı, fikrî bir tavır geliştirmişlerdir. Postmodern izafîliğin ayrıştırıcı diline yaslanarak milletin tarihî ve kültürel kodlarını bozmaya, millî devletin kuruluş esaslarını tahrip etmeye yönelik fikrî ve siyasî mücadeleyi millî ve ahlakî bir görev olarak üstlenmiştir.

Halkın iradesi esastır. Siyaset ve hukuk bu esasa dayandığı müddetçe anlam ifade eder. Milletin hukuku ve bekası, örgütlü düzeni korumaktan önce gelir. Olgucu ve ruhanî imtiyaz ve seçkinlik, milletin hukukunu korumaya aykırıdır. Hukuk karşısında herkes eşittir. Hukukun yöneten ve yönetilen arasında bir ayrım yapmadan uygulanması, demokrasinin temelidir. Hürriyet, eşitlik ve bağımsızlık insanî ve İslâmî karakterin şaşmaz ölçüleridir. Demokratik sistem bunları muhafaza ettiği müddetçe anlamlıdır. Ve bunu benimsemek, Türk Milliyetçiliği'nin dayandığı esaslar açısından gereklidir.

Uluslararası bir sistemin imkânı, bütün milletlerin politik ve ekonomik bağımsızlığı durumunda mümkündür. Bunun dışına düşen küreselci ve evrenselci yaklaşımlar, *sömürgeci medenileştirme projesini* meşrulaştırma faaliyetidir. Postmodern izafîliğin ürettiği eştoplumlaştırıcılık ve çok etnikli politikalar, 20. yüzyılın son çeyreğine özgü bir iğreti, politik-stratejik bakış açısıdır. Bu sebeple etnik ve dinî ayrımcılığı özgürlük ve hak arayışı olarak sunmak, Türk Milleti'ne yönelik siyasî-stratejik hamlenin bir parçasıdır. Kaldı ki tarihî ufuk, aynı kültürel blokta yer alan bağımsız millî devletlerin geniş tabanlı bir işbirliğine doğru gitmektedir. Tarihin istikameti, bu yöndedir.

Birinci Körfez Savaşı'ndan sonra İslâm coğrafyasında yeni bir jeopolitik düzenleme faaliyeti başlamıştır. Bölgenin kilit ülkesi olan Türkiye, bu süreçte kontrol altına alınmıştır. Bölgenin kültürel algı kalıbını belirleyen ana unsur İslâm olduğu için siyasî ve stratejik hamleler ile saldırıların belirlenen çerçevede yürütülebilmesi bakımından, din ile liberal-kapitalist sistemin izdivacından mütevellit bir siyasî anlayış üretilmiş ve bölge insanının olup bitene karşı sessiz kalması sağlanmıştır.

İkinci aşamada Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerinde üretilen yeni tip insan üzerinden geniş bir kalkışma hareketi başlatılmış ve ülkeler iç savaşın içine çekilmiştir. Bu faaliyetlerin nihaî hedefi, sınır ülke olarak tanımlanan Türkiye'ye yöneliktir. Bu sürece karşı fikrî tavır alan Türk Milliyetçileri, küresel siyasî otorite ve yerel ortakları tarafından tasfiye edilmek istenmiştir. Bütün baskılara ve entrikalara rağmen Türk Milliyetçiliği fikrî ve siyasî hareketi direnmiş ve tasfiye akim kalmıştır.

Önümüzdeki süreç, tarihî ve coğrafî dalgalanmalara gebedir. Dünya sermayesinin tedricî olarak yer değiştirmesi, küresel güç denklemini sıkıştırmaktadır. Bu denklemin bozulacağına yönelik muhtemel hesaplar, içinde bulunduğumuz coğrafyayı yeniden tanzim etmeyi gerektirmektedir. Böyle bir süreçte Türkiye, Anadolu'nun geçilmez iki duvarı olan millî ve İslâmî ruhu temsil ederek iletişimsel akıl ve eylem modeli çerçevesinde bir duruş geliştirmek zorundadır. Bu çizgi, dünyayı millî ve manevi değerleri tevhit ederek okuyan bir anlayışla örtüşmektedir. "Türk Milliyetçiliği: Kültürel Akıl, İçtihat ve Siyaset" adlı çalışmamda Türk Milliyetçiliği'ne yönelik saldırılar ve Türk Milliyetçiliği'nin geleceği üzerine fikrî tahliller yaparak bu gerçeği anlatmak istedim. Ayrıca bu çalışma, iktidarın desteğine ve araçlarına sığınarak kendi gettolarında eleştiri adı altında fikrî saldırılarda bulunanlara karşı entelektüel bir meydan okuma olarak da ifade edilebilir.[1]

[1] Alıntılar ve kaynaklar için bakınız: Nadim Macit (2011) *Türk Milliyetçiliği: Kültürel Akıl, İçtihat ve Siyaset,* Ankara: Berikan Yayınları.

SÖYLEŞİ

Türk Hukuk Enstitüsü Genel Başkanı **Prof. Dr. Ali AKYILDIZ:**

"Anayasayı asker yapmış ya da dayatmacı bir siyasi güç yapmış farkı yoktur. İkisinin de meşruiyeti olmaz. Anayasa uzlaşmayla yapılmalıdır."

Röportaj Meltem YALÇINKAYA

Türkiye'deki Anayasa tartışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Yeni Anayasa çalışmaları, 'sivil ve demokratik Anayasa istiyoruz' denilerek başladı. Mevcut Anayasa iddia edildiği gibi sivil ve demokratik değil mi?

Mevcut Anayasa yapılışı itibariyle sivil ve demokratik değildir. Aslında sivil Anayasa diye bir kavram da literatürde yoktur. Önemli olan Anayasanın demokratik olmasıdır. Ancak her yerde söylediğimiz gibi burada da söyleyelim: Bugün yürürlülükte olan Anayasa, 1982 yılında kabul edilen Anayasa değildir. Anayasada insan haklarıyla ilgili maddeler tamamen değiştirilmiş, bu alanda uluslararası standartlara eriştirilmiştir. Dolayısıyla bu Anayasanın 'Askeri Anayasa' denilecek bir niteliği kalmamıştır. Ama bu tartışmalar bugün için geride kalmıştır. Siyasilerimizin yönlendirmesiyle, basınımızın tekrarlamasıyla toplum bugün yeni bir Anayasanın yapılmasına şartlandırılmıştır. Yeni bir Anayasa tabi ki yapılabilir. Ama önemli olan bunun bir toplumsal uzlaşı içinde yapılmasıdır. Anayasa yapımında yöntem ve içerik olarak; geniş katılım sağlayan, insan haklarına yer veren, sadece insan haklarının düzenlenmesi anlamında değil, devletin işleyişi açısından da o hakları anlamlı kılacak bir yapılanmaya yer veren bir Anayasa olması önem taşımaktadır. Şu andan itibaren bir Anayasa yapılmasının, toplum bu beklenti içerisine girdiği için gerekli olduğunu düşünüyorum.

Anayasa değişikliği sürecinde; Anayasanın değiştirilemez ilk üç maddesi, milli kimlik tanımına vurgu yapan 66. maddesi ve eğitim dilini belirleyen 42. maddesine yönelik tartışmalar yoğunluk kazanmış durumda. Hatta birtakım kuruluşlar Anayasanın ilk 3 maddesinin değiştirilmesi gerektiğini deklare ettiler. Siz bir akademisyen olarak bu tartışmalara nasıl bakıyorsunuz? Ayrıca Anayasa'da 'olmazsa olmaz' dediğiniz hususlar nelerdir?

Anayasanın 66. maddesinde de vatandaşlık tanımı, hukuki bir tanımdır. Türk'ün; bir hukuki varlık olduğu, bir etnik nitelendirme değil, hukuki bir nitelendirme olduğu belirtilmektir. Bu modern bir kavramdır. Bu modern kavramı kaldırıp, yerine başka şeyler koymak anlamlı değildir. Türk kelimesine düşmanlık sergilemek doğru değildir.

Anayasanın değiştirilemez ilk üç maddesine neden karşı çıkıldığını anlamak çok kolay değil. Burada yapılan düzenlemeler gerçekten Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin imparatorluktan beri intikal eden temel özelliklerinin bir özetidir. Sonuçta bunlardan hiçbirisine karşı çıkılması mümkün değildir. Bu noktada bazı hukuki olmayan ifadelerimiz vardır, doğrudur. "Toplumun huzuru ve adalet anlayışı içerisinde" gibi birtakım 'yorum cümleleri' diyebileceğimiz ifadeler var. Ama onlar şu ana kadar hiçbir problem oluşturmamıştır, bundan sonra da problem oluşturacak şeyler değildirler. Ama bugün Anayasa'nın nasıl değiştirileceği bellidir. Anayasa'nın değiştirilme usulüne bugün hukuken geçerli olan hukuk kuralları çerçevesinde uyulması gerekir. Bunlardan bir tanesi Anayasanın 4. maddesidir. Bu da Anayasanın değiştirilme usulüne ilişkin bir maddedir, yani aslında bir usul maddesidir. Anayasanın 4. maddesi, "ilk üç madde değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez" diyor. "Önce 4. maddeyi değiştiririz. Sonra ilk 3 maddenin değiştirilemezlik yasağını kaldırırız" gibi şark kurnazlığı kokan birtakım ifadeler var ortalıkta. Bunları ciddiye almak mümkün değildir. Anayasa koyucunun muradı bellidir. İlk üç maddenin değiştirilmesinden kim ne murat eder, kim ne umar? Doğrusu bunu çok manidar buluyoruz. Anayasanın 66. maddesinde de vatandaşlık tanımı, hukuki bir tanımdır. Türk'ün; bir hukuki varlık olduğu, bir etnik nitelendirme değil, hukuki bir nitelendirme olduğu belirtilmektir. Bu modern bir kavramdır. Bu modern kavramı kaldırıp, yerine başka şeyler koymak anlamlı değildir. Türk kelimesine düşmanlık sergilemek doğru değildir. Buradaki Türk kelimesi tamamen hukuksal bir ifadedir. Dünyanın Fransa, Almanya gibi birçok ülkelerinde yürürlükteki modern Anayasalarında da benzeri ifadeler kullanılmaktadır. Anayasanın 42. maddesine gelince; her devletin bir eğitim dili olacaktır. Sömürgeciliğin hareket noktalarından bir tanesi dildir. Mesela Türkiye'de yabancı dille eğitimin de doğru olmadığını düşünüyorum. Benim gibi düşünen çok sayıda Türk aydını vardır. Bunu bağnazlık ya da milliyetçilik olarak değil, bir realiteyi tespit anlamında söylüyoruz. Diyoruz ki yabancı dil öğrenilmelidir. Hem de çok iyi öğrenilmelidir. Ama bir milletin varlığı diliyledir. Eğer ülkeniz işgal edilirse elinizden ülkeniz gider; ama diliniz ortadan kalkarsa milletiniz ortadan kalkar. Dilinize sahip çıkıyorsanız, bir gün ülkenizi kurtarabilirsiniz; ama diliniz yok olursa o zaman onu kurtaracak bir varlık kalmaz. Dil, her şey-

den önemlidir. Onun için dilimizin eğitim dili olarak kullanılması ve eğitim dilinin sürekli geliştirilmesi gerekir. Bunun dışında insanların etnik özellikleri dolayısıyla annebabasından öğrendiği birtakım diller mutlaka vardır. İşte bu farklı dilleri o insanların konuşması, geliştirmesi, gerekirse o dilin edebiyatı ile ilgili birtakım araştırmalar yapması onun en doğal hakkıdır. Tabi ki devlet ona bu yönde bazı imkânları da sağlayabilmelidir. Bölgesel dillerimizin öğrenilmesine imkânlar sağlanmalıdır. Zaten bununla ilgili şu anda hukuki bir sıkıntı da yoktur. Ama eğitim dili olarak bir ülkede farklı farklı dillerin kabul edilmesi dünyada modern ülkelerde de örneği pek görülmeyen bir taleptir. Böyle bir talebin kabulü doğru değildir. Ayrıca, bu talebin uluslararası hukuk bakımından meşru bir temeli de bulunmamaktadır. Özellikle Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi, Avrupa insan Hakları Mahkemesi kararlarıyla da tescil edilmiştir ki, böylesi bir talebe hukuksal dayanak teşkil etmemektedir.

İktidar, Anayasa'yı tamamen değiştirmek yerine, mevcut Anayasa üzerinde değişiklikler yapmayı niçin tercih etmiyor?

Yeni Anayasa diye bir kavramın peşinden gidiyoruz. Bu Anayasa ne kadar yeni olacaktır? Öncelikle şunu belirtmem gerekir ki; yeni bir Anayasa hiçbir şekilde yapılamaz. Dün de yapılamazdı, bugün de yapılamaz. Neden? Temel hak ve özgürlüklerle ilgili olarak dünya standartları belirlenmiştir. Bu standartlara şu andaki Anayasa uygundur. Sadece birkaç tartışmalı konu olabilir. Oralarda farklı düzenlemeler olabilir. Bunun dışında temel hak ve özgürlüklere ilişkin yüzde 90'ı aşar şekilde aynı düzenlemeler olacaktır. Bunun dışında

Eğitim dili olarak bir ülkede farklı farklı dillerin kabul edilmesi dünyada modern ülkelerde de örneği pek görülmeyen bir taleptir. Ayrıca, bu talebin uluslararası hukuk bakımından meşru bir temeli de bulunmamaktadır. Özellikle Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi, Avrupa insan Hakları Mahkemesi kararlarıyla da tescil edilmiştir ki, böylesi bir talebe hukuksal dayanak teşkil etmemektedir.

geriye devletin yapısı kalır. Devletin yapısıyla ilgili düzenlemeler de zaten bugün Anayasanın en kötü iki düzenlemesine, 1982 Anayasası'nın değiştirilen iki maddesine ilişkindir. O maddeler önceden de kötüydü, bugün çok daha kötüdür. Nedir bunlar? Biri Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun yapısına ilişkin düzenleme, diğeri de Anayasa Mahkemesi'nin yapısına ilişkin düzenlemedir. Bu iki madde şu anda Anayasada düzenlenen en kötü iki maddedir. Dolayısıyla devletin yapısına ilişkin düzenlemelerde çok dikkatli olmak gerekir. Çünkü devletin yapısı demokratik bir ülkede temel hak ve özgürlüklerin korunmasını sağlayacak bir nitelikte olmazsa, Anayasada tanıdığınız temel hak ve özgürlüklerin hiçbir anlamı kalmaz, ilk üç madenin de bir anlamı kalmaz. Bununla kastettiğimiz şey; yargı bağımsızlığının sağlanması, yargının karar alma mekanizmalarına siyasi nüfuz yollarının önlenmesi ve Türkiye'nin 20. yüzyılın başından beri pratiğini sürdürdüğü parlamenter sistemin korunmasıdır. Eğer Başkanlık rejimi gibi Türkiye'nin ne siyasi kimliğine ne de devlet ve sosyolojik yapısına uygun olmayan bir rejim ABD'den ithal edilmeye çalışılırsa, bu rejimin ithal edildiği diğer ülkelerde ortaya çıkan sonuçlardan başka bir sonuç ortaya çıkarmaz. Başkanlık sistemi dolayısıyla Güney Amerika ülkelerinde diktatörlükler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle orada uygulanan Başkanlık benzeri sistemleri, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Başkanlık sisteminden ayırmak için 'Başkancı rejimler' denilmektedir. Türkiye'de de Başkancı bir rejimin olmasını istemiyorsak, yani kalıcı bir diktatörlük istemiyor isek, Başkanlık sistemi söylemlerine pirim vermemiz gerekmektedir.

Eğer Başkanlık rejimi gibi Türkiye'nin ne siyasi kimliğine ne de devlet ve sosyolojik yapısına uygun olmayan bir rejim ABD'den ithal edilmeye çalışılırsa, bu rejimin ithal edildiği diğer ülkelerde ortaya çıkan sonuçlardan başka bir sonuç ortaya çıkarmaz. Başkanlık sistemi dolayısıyla Güney Amerika ülkelerinde diktatörlükler ortaya çıkmıştır.

Yeni Anayasa yapma sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz? Anayasa yapma teamülü ve tekniği açısından izlenen yöntemi doğru buluyor musunuz?

Anayasaların uzlaşmayla yapıl-

Anayasaların uzlaşmayla yapılması çok önemlidir. Şimdiye kadar Ak Parti iktidarı döneminde yapılan değişiklikler genellikle kişisel sonuçlar ya da siyasi yararlar elde etmek için ve dayatmayla yapıldı. Hiçbir şekilde bir uzlaşma aranmadı. Anayasayı askerler yapmış ya da dayatan bir siyasi güç yapmış hiç fark etmez. İkisinin de meşruiyeti olmaz

ması çok önemlidir. Şimdiye kadar Ak Parti iktidarı döneminde yapılan değişiklikler genellikle kişisel sonuçlar ya da siyasi yararlar elde etmek için ve dayatmayla yapıldı. Hiçbir şekilde bir uzlaşma aranmadı. Uzlaşma aranmadığı takdirde yapılan Anayasa Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Anayasası olmaz; onu dayatan partinin Anayasası olur. Dolayısıyla uzlaşı sonucu yapılmayan herhangi bir Anayasa değişikliği veya yeni Anayasa kimin tarafından yapıldığı fark etmeyen sonuçlar ortaya koyar. Anayasayı askerler yapmış ya da dayatan bir siyasi güç yapmış hiç fark etmez. İkisinin de meşruiyeti olmaz veya ikisinin de meşruiyet sorunu hep olur. Nitekim 1982 Anayasası kabul edileli 30 yılı geçmiştir ve meşruiyet kazanamamış, meşruiyet tartışmaları sona ermemiştir. Üstelik 82 Anayasası'nın devlet yapısı dışındaki bölümleri kökten değiştirilmiştir; ama buna rağmen meşruiyet tartışmaları bitmemiştir. Dolayısıyla uzlaşma olmadan yapılacak Anayasa değişiklikleri veya yeni bir Anayasa -adına ne dersek diyelim- aynı akıbete uğrayacaktır. Bu nedenle Meclis'te kurulan Uzlaşma Komisyonunu önemsiyorum. Tam 9 yıldır ilk kez Meclis uzlaşma için harekete geçmiştir. Dolayısıyla bu olumlu bir harekettir. Ama Uzlaşma Komisyonu'nun çalışma sistemini incelediğimizde, bazı sorunlar olduğunu duyuyoruz. Elbette kararların oy birliği ile alınması istenir; ama Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bugünkü aritmetiği içerisinde, dört siyasi partinin oy birliği ile karar alamayacağı pek çok konunun olduğunu da gözden uzak tutmamak gerekir. Hiç olmazsa 4'te 3 gibi bir çoğunluk aranabilseydi, belki bir sonuç elde edilmesi daha ihtimal dâhilinde olabilirdi. Ama bu şekliyle çok daha zor bir süreç yaşanacaktır.

Uzlaşma Komisyonu'nun çalışmaları tıkanırsa ne olacak? Referandum gündeme gelir mi?

Uzlaşma Komisyonu'nun çalışmaları tıkanırsa, yeni Anayasa çalışmalarının akamete uğradığının kabul edilmesi gerekir. Aksi takdirde şu söylenirse doğru olmaz: Sayısal çoğunluğu elinde bulunduran siyasi iktidarın; "Aziz milletim muhalefet yapıcı değil. Uzlaşmıyorlar. Biz kendi yolumuza devam edeceğiz" gibi demagojik söylemle yola devam etmesi yanlış olur. Bu en kötü senaryodur ve kesinlikle meşru olmayan bir yoldur. Nasıl ki askerlerin dayatmasıyla Anayasa yapılması meşru değilse, siyasal çoğunluğu ele geçirenlerin dayatmasıyla yapılan Anayasa da meşru olmaz. Gönül arzu eder ki, uzlaşılsın ve siyasiler 1924 Anayasası'ndan sonra ilk defa bir Anayasa yapabilsinler. Eğer siyasiler bir Anayasa yapamazlarsa bunun sonucu da iyi olmayacaktır. O zaman 'hep askerler Anayasa yapıyor' tenkidi çok anlamlı olmayacaktır. Siyasilerin Anayasa yapamayacağı gibi bir umutsuzluk oluşacaktır. Dolayısıyla bu hareket, başarmaya mahkûmdur. Tabi bunu başaracağız diye insanları zorlamak ve uzlaşılamadığı noktada da dayatmacı bir yol izlemek bu hareketin başarıya ulaşamamasından çok daha vahim sonuçlar doğuracaktır. Süreci sükûnetle takip etmek, başarıya ulaşılması için yapıcı olmak gerekir. Ama bu yapıcılık, elbette inanılan temel değerlerden vazgeçilmesi pahasına da olmamalıdır.

Sayın Başbakan 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referandumla değiştirilen 26 maddeye kesinlikle dokunulmayacağını; bunların halk oyu ile tescil edildiğini söyledi. Halk oyu almış olması bu maddelerin tetkik edilmemesi için yeter sebep midir?

Bu kabul edilebilir bir söylem değil. O zaman Anayasa'nın değiştirilemez maddelerini 3 maddeden 29 maddeye çıkarıyoruz demektir. Böyle bir şeyin kabulü mümkün değildir. Referandumla kabul edilen maddeler değiştirilemezse, zaten 1982 Anayasası hiç değiştirilemez. Çünkü 82 Anayasası yüzde 92 gibi bir oy alarak kabul edilmiştir. Bu doğru bir mantık değildir. Dolayısıyla değiştirilemezliğin gerekçesi olarak referandumda kabul edilmiş olmayı öne süremezsiniz. Bunlar hiçbir hukuki temeli olmayan değerlendirmelerdir. Zaten bahsettiğiniz 26 maddenin çoğu çok anlamlı maddeler değildir. Hukuksal durumda çok fazla değişiklik yapmamaktadır. Birçoğu olan durumu tekrar eden düzenlemelerdir; ama bunlardan iki konu çok vahim sonuçlara yol açmıştır. Bu iki konudan birisi Anayasa Mahkemesi'nin yapısı diğeri de Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun yapısıdır. Türkiye Anayasa çalışmalarını beklemeden bu iki konuyu derhal düzeltmelidir.

Türk Dayanışma Konseyi'nin düzenlediği Anayasa'da Temel İlkeler Çalıştay'ında YÖK'ün yapısı da ele alınmıştır. Çalıştay'da YÖK ile ilgili aldığınız kararlar nedir?

Türkiye'de devlet yapısına ilişkin bir diğer sorun da YÖK ile ilgili düzenlemelerdir. YÖK'ün yapısının hem üniversite özerkliğine, hem de demokratik ilkelere uygun şekilde düzenlenmesi gerekir. Çünkü YÖK, üniversitelerin adeta hiyerarşik üstü haline getirilmiştir. Bu değiştirilmelidir. Öte yandan üniversitelerdeki rektörlük seçimlerinin iki kademeli barajlı yapısı, seçimleri anlamsız kılmaktadır. Şu anki sistemde üniversitede 6 rektör aday seçiliyor, bu isimler YÖK'e gönderiliyor; YÖK bu isimlerin üçünü eliyor ve Cumhurbaşkanı'na gönderiyor.

YÖK'ün yapısının hem üniversite özerkliğine, hem de demokratik ilkelere uygun şekilde düzenlenmesi gerekir. Çünkü YÖK, üniversitelerin adeta hiyerarşik üstü haline getirilmiştir. Bu değiştirilmelidir. Öte yandan üniversitelerdeki rektörlük seçimlerinin iki kademeli barajlı yapısı, seçimleri anlamsız kılmaktadır.

Cumhurbaşkanı da bu üç isim arasından atama yapıyor. Öncelikle Cumhurbaşkanı'nın Türkiye'nin siyasi ve devlet yapısı içerisindeki konumu ayrı bir sorundur. Dolayısıyla bu sorun, Cumhurbaşkanı'nın yetkileriyle de zaten parlamenter rejimdeki Cumhurbaşkanı'nın konumuna mutlaka çekilmelidir. Cumhurbaşkanı'nın tarafsızlığını sağlayabilmek için halkoyuyla seçilen Cumhurbaşkanını ikinci defa seçime sokmamak gerekiyor. Çünkü Cumhurbaşkanı'nın ikinci defa seçime sokulması demek Cumhurbaşkanlığı makamının siyasallaştırılması demektir. Bu sebeple Cumhurbaşkanı'nın parlamento tarafından seçilmesi daha doğrudur; ama halk tarafından da seçilebilir. Bu çok büyük bir sorun oluşturmaz; ama Cumhurbaşkanı bir kereliğine seçilsin ve bu parlamentonun görev süresinden farklı bir süre olsun, 6 yıl gibi, 7 yıl gibi. Makamın siyasallaşmasının önüne hukuksal tedbirler alınarak tarafsızlık sağlansın. Devlet tarafsızlığı sağladığı zaman Cumhurbaşkanına da birtakım sembolik yetkiler verilebilir; ama bugünkü gibi icra yetkilerini seçimle gelen ve bir daha seçilme imkânı olan Cumhurbaşkanlığına vermek, bu makamı ve seçim yaptığı makamları siyasallaştırmaktır. YÖK'ün, üniversitelerin ve rektörlük seçimleriyle ilgili olarak öğretim üyelerinin iradelerinin aslında hiçbir anlam taşımadığı sistemlerin ortadan kaldırılması ve tek dereceli seçim yöntemine dönülmesi uygun olacaktır. Bir de rektörlük seçimlerinin ölüm-kalım mücadelesi haline gelmemesi için rektörlerin yetkileri gözden geçirilmelidir. Üniversitedeki yetkiler rektörde toplanmak yerine, akademik karar kurullarına dağıtılmalıdır. Hatta bunlar Anayasa'nın konusu değildir. Belki daha ileri bir düzenlemeyle akademik rektörle idari rektörlük makamlarını birbirlerinden ayırmak yararlı olabilecektir. Ama bugünkü şekliyle YÖK sisteminin üniversite özerkliğini sağlamadığı ve üniversite öğretim üyelerinin iradelerinin hiçe sayıldığı açıktır. ■

Cumhurbaşkanı'nın tarafsızlığını sağlayabilmek için halkoyuyla seçilen Cumhurbaşkanını ikinci defa seçime sokmamak gerekiyor. Çünkü Cumhurbaşkanı'nın ikinci defa seçime sokulması demek Cumhurbaşkanlığı makamının siyasallaştırılması demektir.

SÖYLEŞİ

Türk Dünyası Kadınları Dostluk ve Dayanışma Derneği (TÜRKAD) Genel Başkanı **Dr. Şenol BAL**:

"Yetmişi aşkın sivil toplum kuruluşunun oluşturduğu Türk Dayanışma Konseyi olarak yaklaşık üç ay süren ciddi bir Anayasa hazırlık sürecini yaşadık"

Röportaj Meltem YALÇINKAYA

Türk Dayanışma Konseyi olarak Anayasa Çalıştayı yaptınız. Konunun uzmanları çok değerli akademisyenlerle birlikte Anayasada olması gereken temel ilkeleri belirlediniz, gerekçeleri içeren bir rapor hazırladınız. Bu noktada; öncelikle ülkemizde yaşanan Anayasa tartışmalarını ve yeni Anayasa çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sözlerime; toplumsal bir sözleşme, diğer bir deyişle Milli bir mutabakat metni olması gerektiğine inandığımız, geçmişimizden kopmadan geleceğimize ışık tutacak ve bizden sonraki nesillerimize de gönül rahatlığı ile emanet ve tevdi edeceğimiz, milletimizin mutluluk ve refahını amaçlayan bir Anayasaya kavuşmak en büyük dileğimizdir diye başlamak istiyorum.

Ülkemizde "Yeni Anayasa" tartışmaları ve bu tartışmaların sonucunda ortaya çıkan beklentiler son yılların gündemini belirleyen en önemli konu haline getirilmiştir.

Ülkedeki her kötü olay, her kötü icraat, terörün giderek artması, işsizlik gibi birçok sorunun kaynağının sorumlusunun mevcut Anayasa olduğu algısı yaratılmış, "yapılacak yeni bir Anayasa" ile tüm problemlerin gideriləceği ve çözümleneceği şeklinde ortaya konan iddialar milletin hafızasına nakşedilmeye çalışılmıştır.

Konuyla ilgili olarak tüm kitle iletişim araçları seferber edilmiş ve psikolojik bir operasyon başlatılmıştır. Kısacası, her konuda olduğu gibi; ikna-değişim-etki üçlüsünün zihin ve kalpleri fethettiği, kavramların bilinen anlamından uzaklaştırıldığı ve kıyasıya bir dezenformasyon yaşandığı bir süreçteyiz.

Ülkemizde son yıllarda, asimetrik psikolojik operasyon, asimetrik algı yönetimi ve asimetrik propagandanın nasıl çok ustaca iç ve dış siyasette kullanıldığına hepimiz şahidiz.

Hatırlayınız, sadece bir örnek;12 Eylül 2010 yılında gerçekleşen

Öncelikle "Yeni anayasa "tabiri ile öne sürülen konu ile ilgili tartışmaların amacının ne olduğunun çok iyi belirlenmesi gerekir. Soruyorum size, biz yeni kurulan bir devlet miyiz ki, yeni Anayasa olsun. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir Anayasası olur. Gerektiğinde köklü değişiklikler yapılsa da, yürürlüğe girdiği yılın tarihiyle anılır.

Anayasa değişiklik paketi referandumunun kamuoyuna yansıması, kamuoyuna algısı "darbeciler yargılanacak" şeklinde idi. Biliyorsunuz, Ülkemizde1980 ihtilalinden her kesim fazlasıyla etkilenmiştir.

Anayasa değişiklik paketi için halka sunulan referandum işte bu algı üzerine kurulmuştu ve özellikle 1980 darbesinin tarihi olan 12 Eylül, referandum günü olarak tespit edildi.

"Hayır" oyu kullanmak isteyenler kirli propagandaya maruz kalarak darbeci ilan edilmeyle karşı karşıya kalmışlardı. Ve referandumda başarılı olundu.

İşte, gerçek ile yaratılan algının farklılığı kavranamaz ve anlatılamaz ise, aynı süreci yapılacak Anayasada da yaşayabiliriz.

Öncelikle "Yeni anayasa "tabiri ile öne sürülen konu ile ilgili tartışmaların amacının ne olduğunun çok iyi belirlenmesi gerekir. Belirtmek gerekir ki; "Yeni" kelimesi bile özenle seçilmiştir. Çünkü insanoğlu yeniyi, yeniliği sever.

Soruyorum size, biz yeni kurulan bir devlet miyiz ki, yeni Anayasa olsun. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir Anayasası olur. Gerektiğinde köklü değişiklikler yapılsa da, yürürlüğe girdiği yılın tarihiyle anılır.

Mevcut Anayasamızın, gerek yapılış şekli ve zamanı, gerekse içeriği itibariyle, demokratik hayata geçilmesinden bu yana kamuoyunun gündemini meşgul ettiği bir gerçektir. Zaman içinde 17 kez değişikliğe uğramasına ve yüzden fazla maddenin değişmesine rağmen tartışmalar da sona ermemiştir. Ayrıca çok sayıdaki değişiklik Anayasanın insicamını bozmuş, birbiriyle bağlantısı kopuk hükümlerde ortaya çıkarmıştır.

Anayasa tartışmalarının konusu, Anayasanın bütünlükçü bir şekilde yeniden ele alınarak, eksiklikleri nasıl gideririz değildir.

Genellikle Anayasa tartışmalarına bakıldığında, temel hak ve hürriyetlerin düzenlenmesinin yetersizliği, demokratik olmayan hükümlerin olduğu öne sürülerek, etnik bölücülüğün taleplerini karşılamaya yönelik öneriler uzun süredir gündeme getirilmektedir. Yani milletin zihnine farklı yönde aşılamalar yapılmaktadır.

Hâlbuki mevcut (1982) Anayasamızda özellikle 2001 yılında çok sayıda ve 2004 yıllarında yapılan bazı değişikliklerle temel hak ve hürriyetlere ilişkin tartışmalar büyük ölçüde sonlandırılmıştır. Bu değişiklikler ile hukukun evrensel ilkeleri ve Avrupa Birliği müktesebatıyla uyum sağlanmış, bu konudaki eleştirilerin önüne geçilmiştir.

Söylemek istediğim, Anayasamızın çeşitli değişiklikler ve ilavelerle oluşmuş bugünkü hali ile, 1982 yılındaki ilk hali arasında, temel hak ve hürriyetler ve demokrasinin temel ilkeleri açısından her hangi bir benzerlikten bahsetmek mümkün değildir.

Temel hak ve hürriyetlerin kullanımı, sınırlandırılması gibi konularda, uygulamada karşılaşılan sorunlar teknik ve hukuki düzenlemelerle giderilmesi mümkün olan sorunlardır. Uygulamada karşılaşılan sorunların çoğu kez hukuki düzenlemelerle ilgili olmayıp, tamamen hukuk kültürü ve yönetim anlayışı ile ilgili olduğu

da görülmektedir.Bu hususun toplumsal bir Anayasa sorunu şeklinde takdim edilmesi doğru değildir. Aslında asıl sorun anayasa ve yasaların uygulanmaması, çiğnenmesi, delinmesi, keyfi tutumlar, gizli gündemler, partizanlık ve kısır kamplaşmalardır.

Anayasa değişikliğine ilişkin kaygılarınız nelerdir? Nasıl bir Anayasa toplumun tüm kesimleri tarafından kabul görür?

Ülkemizde muhtelif kesimlerin yeni Anayasadan beklentilerine bağlı olarak, evrensel değerlere ve kavramlara farklı anlamlar yüklediğine şahit oluyoruz.

Anayasa tartışmaları çerçevesinde, milli devlet anlayışını ve kurumsal yapıyı yıpratmak isteyen; Türk toplumunu milletleşme sürecinden geriye döndürme ve sosyolojik anlamda onu bir kalabalık (yığın) gibi değerlendirme anlayışı bazı çevrelerin temel hedefi haline gelmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin millete dayalı devlet modeli yerine, milletler sistemi ikame edilmek istenmektedir. Anayasanın birleştiricilik ruhu bertaraf edilerek, ayrılıklara vurgu yapılma arzusu ön plana çıkartılmaya çalışılmaktadır. Ve hatta her dini-etnik cemaate kendi diliyle eğitim verme ve kendine özgü hukuki sistem geliştirmenin yolu açılmak istenmektedir.

Milletleşme, biyolojik bir tasnif değildir. Milli seviyede ortak bir yaşama tarzına kavuşulması, milli mutabakatların geliştirilmesi, milli seviyede ortak kabul ve retlerin, müşterek paydaların ortaya çıkmasıdır. Bundan dolayıdır ki, demokrasi sosyolojik anlamda basit kalabalıkların değil; neden ve niçin bir arada bulunduklarını fark eden milletleşmiş toplumların rejimidir.

Milli birliğini kuramamış, mutabakatları gelişmemiş, milli devlet olma özelliğini kazanamamış toplumlar, demokrasiyi sadece tartışırlar; ama yaşatamazlar. Milletleşme; her türlü etnik, mezhep, aşiret, kabile, boy ve bölge taassubunun aşılarak milli seviyede "biz" duygusunun hissedilmesidir. Milletleşme ile demokrasi arasında doğru bir ilişki vardır. Demokrasi milletleşme üzerinde yükselir. Demokrasi ile etnik ırkçılık ve taassup uzlaşmaz.

Türkiye Cumhuriyeti'nin millete dayalı devlet modeli yerine, milletler sistemi ikame edilmek istenmektedir. Anayasanın birleştiricilik ruhu bertaraf edilerek, ayrılıklara vurgu yapılma arzusu ön plana çıkartılmaya çalışılmaktadır. Ve hatta her dini-etnik cemaate kendi diliyle eğitim verme ve kendine özgü hukuki sistem geliştirmenin yolu açılmak istenmektedir.

Etnik ırkçılığa teslim olacak bir Anayasa hazırlık çalışmasının demokratik olduğu kabul edilemez.

Milli devlete ve milli kimliğe karşı alternatif kimlik ve mahalli egemenlik alanları açmak, demokratikleşme değil; Milli devlet anlayışı ile bağdaşmayan şekilde egemenliğe ortak aramak, yeni ve farklı egemenlik alanları ihdas etmek olur.

Farklılıklar, bütünü tamamladığı oranda anlam kazanır. Bir ülkede hâkim kültür ve milli kimlik reddedilerek farklılıkların, bütünü zenginleştireceğinden bahsedemeyiz. Tekrar ediyorum, farklılıkları kutsallaştırarak, Türk vatandaşlığını ve devletin varlığını reddederek, etnik ırkçılığa varan sapmaları teşvik ederek, silah bırakmamış terör örgütü ile müzakereye girişerek, insanları birbirine ötekileştirerek, demokratik bir Anayasa yapılamaz. Böyle bir yol, sosyal bütünleşme ile de çelişir.

Özellikle üzerinde durmak ve vurgulamak istiyorum; Milli kimlik yani "Türk Kimliği"bu ülkede mevcut alt kültür gruplarını da kapsar."Türklük" birilerinin iddia ettiği gibi ülkede yaşayan halklardan biri değil, hepsini kucaklayan kuşatan siyasi, kültürel ve hukuki bir kavramdır.

"Türk Karakterinin" silinmesi için sözde demokratikleşme adı altında, birbiriyle uzlaşması kuramsal olarak imkânsız, farklı ideolojilerden kişi ve gruplarca farklı yöntem ve modeller aynı amaç için geliştirilip, kullanılmaktadır. Türk karşıtlığı, neredeyse, milli bütünlüğü hedef alan bütün ideolojilerin ortak buluşma noktası olmuştur. Kendi aralarında türdeş olmayan zihniyet yapılarının ortak bir amaç noktasında yani "Türk Kimliği" karşıtlığında ortak bir tavır koymaları, konunun vahameti açısından üzerinde düşünülmesi gereken bir olgudur. Aynen yaşadığımız bu süreç, bizi yakın tarihimizle yüzleştirmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri her şeyden evvel, devletin temel kuruluş felsefesi ve varoluş gerekçeleri ile uzlaşmak, onlara sadakatle bağlı kalmak zorundadırlar. Aksine davranış Türkiye Cumhuriyeti Devleti açısından kendi varlığını tahrip hatta inkâr anlamına gelecektir.

Anayasa, ülkenin ihtiyaçlarına cevap verebilmeli; ısmarlama bir nitelik de taşımamalıdır.

Ülkenin asıl sorunu, küresel etkilerle kimi kesimlerde Türk Devletine bağlılık ve Türk Milletine mensubiyet şuurunun zayıflamasıdır.

Bölücü ve ırkçı terörü hak elde

Cumhuriyetimizin temel felsefesine uygun, üniter ve milli yapımızın muhafaza edileceği, evrensel insan haklarının en iyi şekilde ifade bulduğu ve demokratik parlamenter rejimin olmazsa olmazı ve insan haklarının korunmasının temel şartı olan kuvvetler ayrılığı prensibinin en sağlıklı formülasyona kavuşturulacağı bir Anayasa hedef olmalıdır.

etmede doğal bir yöntem olarak kabul eden terör örgütünün tehdidi altında, onun taleplerini karşılayacak ve şiddeti yatıştırmak için Anayasa yapmak çözüm değildir.

Ülkemizdeki asıl sorun; maalesef, siyasi iradenin, terör ve teröristin haklarını teslim etmek üzerinden sözde bir çözüme yönelmiş olmasıdır.

Önemli olan hukuk devletini işletebilmektir.

Türkiye Cumhuriyeti, tarihinde görülmemiş bir şekilde demokratikleşme ve özgürleşme adı altında, parçalanma süreci ile karşı karşıyadır.

Anlaşılmaktadır ki; Anayasada ve yasalarda ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda yapılması gereken gerekli değiştirmeleri yapmak değil; dıştan kumandalı bir dönüştürme planı uygulanmak istenmektedir. O halde, konuya bütüncü ve geniş bir ufuktan bakmalıyız ve sorunu sadece hukuk tekniği ve madde değişiklikleri olarak göremeyiz, görmemeliyiz.

Anayasa düzenlemelerinde fert mi, devlet mi kısır tercihleri aşılmalıdır. Çok önemli bir konuda, Anayasa değişikliğinde güvenlik ve hürriyetler arasındaki anlamlı dengenin korunmasıdır.

Milli hukuk dışlanarak sadece evrensel hukukun ele alınması sosyal yapı gerçeklerinin hesaba katılmaması uygulamada boşluklar ve çelişkiler doğurabilir.

Cumhuriyetin bizden sonraki nesillerine, birbirinden rövanş alma peşindeki güç mücadelelerini ve ülkenin asıl sorunlarını tartışamayan kısır kamplaşmaları miras olarak bırakamayız.

Bu yanlış süreç, Anayasa tarihimizde maalesef tepki Anayasacılığını ortaya çıkarmıştır.

Cumhuriyetimizin temel felsefesine uygun, üniter ve milli yapımızın muhafaza edileceği, evrensel insan haklarının en iyi şekilde ifade bulduğu ve demokratik parlamenter rejimin olmazsa olmazı ve insan haklarının korunmasının temel şartı olan kuvvetler ayrılığı prensibinin en sağlıklı formülasyona kavuşturulacağı bir Anayasa hedef olmalıdır.

Türk Dayanışma Konseyi'nin Çalıştay'da alınan kararlar doğrultusunda hazırladığı ve TBMM'ye sunduğu rapor neler içermektedir?

Üç ay boyunca hukukun her dalında, sosyoloji, tarih, ilahiyat, uluslararası ilişkiler alanında uzman 24 öğretim üyesi ile gerçekleştirdiğimiz bu çalışmanın raporu, 26 Kasım 2011 tarihinde Anayasa'da Temel İlkeler Çalıştayı'nda kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Üç oturum halinde yapılan bu toplantıda alınan kararlar çok sayıda akademisyen, fikiradamı ve siyasi parti mensuplarının katkılarıyla tartışılmış ve nihai rapor halini almıştır. Rapor, ilgili kurum ve kuruluşlara dağıtılacaktır. Güzel bir çalışma olduğu kanaatindeyim. Çalıştay'da üç komisyon oluşturmuştuk. Konu başlıkları; Yöntem ve Genel Esaslar, Temel Hak ve Hürriyetler ve Devlet Teşkilatı şeklindeydi. Bu raporun ilgililere ve ilgilenenlere faydalı olacağını düşünüyorum. Alınan ilkelerden bazılarını özetleyerek paylaşmak isterim. Anayasa yapım sürecinde geniş katılım sağlanması demokratik meşruiyet açısından çok önemlidir. Yapılacak Anayasa, çerçeve Anayasa olarak gereksiz ayrıntılardan uzak açık ve net hükümler içermelidir.Anayasa'da dil bütünlüğü, kavram bütünlüğü çok önemlidir. Yapılış sebeplerini ve dayandığı temel felsefeyi açıklayan edebi bir üslupla yazılmış bir başlangıç metni mutlaka olmalıdır. Başta Cumhuriyetimizin banisi Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarına minnet duyguları ile başlayan ve

Cumhuriyetimizin ruhunu ve kuruluş felsefesi olan Türk Milliyetçiğini ifade eden; milli ve üniter devlet yapısı ile demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına dayanan devlet anlayışına vurgu yapan bu metin kısa ve anlaşılır olmalıdır. Ve "Demokratik değerlere ve insan hak ve hürriyetlerine dayanan bu anayasa, Türk Milletinin aziz evlatlarının milli hassasiyetlerine emanet ve tevdi olunur." ifadeleri ile son bulmalıdır. Başlangıç kısmı anayasa metnine tabi olmalıdır.

Değiştirilmesi teklif edilemeyecek maddeler aynen kalmalıdır fikri bu toplantıya katılanların hemfikir olduğu bir konudur. Anayasada Cumhuriyetimizin kuruluş felsefesiyle taşınan değerlerin koruma altına alındığı ilk üç maddesinde belirtilen ilkelerin aynen korunmasını ve muhafaza edilmesi ortak görüşümüzdür. Belirtilen temel ilkeler asla Anayasa tartışmalarının konusu yapılmamalıdır. Anayasa hazırlık komisyonu ve nihai karar yeri TBMM, ülkenin bütünlüğünü ve birliğini bozacak düzenlemelerden uzak durmalıdır. Aksine davranış Türkiye Cumhuriyeti Devleti açısından kendi varlığını tahrip hatta inkâr anlamına gelecektir. Cumhuriyet, çok ağır bedeller ödenerek ve çok büyük mücadelelerden sonra kurulmuştur. 88. yılını kutladığımız Cumhuriyete sahip çıkmak, tüm Türk aydınlarının, tüm Türk milliyetçilerinin görevidir.

Gelelim temel hak ve hürriyetlerle ilgili olan bölüme. Bireysel hak ve hürriyetler konusu Türk milliyetçilerinin zaten geçmişten bugüne kadar savunduğu bir konudur. Milletimizin en iyi şekilde insan hak ve hürriyetlerine kavuşmasını istiyoruz. Bu milleti bu kadar çok seven, bu millet için canını ortaya koyan, bu milletin refahı ve mutluluğu için her şeyi göze almış Türk milliyetçilerinin, Türk milletinin, bireysel temel hak ve hürriyetlerden en iyi şekilde yararlanmasını istemesi kadar doğal bir şey olamaz.

Tabi ki, Anayasamızda insanların devredilmez, dokunulmaz ve vazgeçilmez temel hak ve hürriyetleri en iyi şekilde nasıl yer bulacaksa, ilkelerimizi o şekilde belirledik.

Bugün çok konuşulan ve farklı anlamlar yüklenmeye çalışılan kolektif haklar, siyasi parti kurma, dernek kurma, vakıf kurma gibi örgütlenme hakkıdır; ama bugün kolektif haklar; çok kültürlülüğü, etnisiteyi, ulus-devlet yapısına uymayan konuları öne çıkarmak için kullanılmaktadır. Dolayısıyla raporumuz şunu söylüyor: 2001 yılında 57. Hükümet döneminde Anayasamıza giren insan temel hak ve hürriyetleriyle ilgili bütün konular benimsenmelidir. Çünkü 2001 yılında Anayasa'ya giren ve 2004 yılında da bazı maddeler eklenerek yapılan insan temel hak ve hürriyetleri ile ilgili değişiklikler zaten reform niteliğindedir. Hatta birçok Avrupa ülkesinde bile bu kadar geniş insan temel hak ve hürriyetleriyle ilgili maddeler yoktur. Bireysel hak ve hürriyetlerinin kullanımında sınırlamalar mümkün olduğunca istisna olmalıdır. Öte yandan temel hak ve hürriyetlerle ilgili yapılacak düzenlemede çok kültürlülüğü çağrıştıran temalara, grup haklarına, tanımı ve hukuki niteliği belli olmayan ve siyasi açıdan kötüye kullanılmaya müsait ifadelere Anayasa'da asla yer verilmemelidir. Raporumuzda bunun gerekçeleri anlatılmıştır.

En çok tartışılan konulardan birisi de vatandaşlık tanımıdır. Vatandaşlık tanımı ile ilgili Anayasasının 66. maddesindeki mevcut düzenlemenin aynen muhafaza edilmesi gerekir. Anayasanın 66 maddesine göre, "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür". Bu ifade ile antropolojik ve sosyolojik manadaki Türk tanımından ayrı olarak, hukukî manada bir tanım yapılmıştır. Antropolojik ve sosyolojik manadaki "Türk" kavramı vatandaşlık hukuku bakımından doğrudan bir anlam ifade etmemekte; yani kişilerin dil, din, ırk veya kültürel özellikleri nazara alınmadan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni kuran milletin adı ile vatandaşlık kavramı özdeş kabul edilmektedir. Ülkeye vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişiler "Türk" kabul edildiğine göre; dil, din, ırk ve kültürel kökene ilişkin ayrıcalıklar ortadan kalkmakta, belli bir dinden, kültürden etnik kökenden olan, çoğunluğa karşı korunması gereken bir azınlıktan da bahsedilmemektedir. Anayasa da vatandaşlığı tanımlayan Türk kavramı etnik bir yapıyı ifade etmez. Benzer düzenlemeler birçok ülke anayasasında da bulunmaktadır. Alman Anayasası'nı giriş metninde "Alman Halkı" ve "Almanlar" ifadesi ayrıca tanımlamaya gerek dahi görülmeksizin yer almaktadır. Alman Anayasası'ndaki "Alman" ifadesi nasıl ki Alman ırkını değil, Alman vatandaşlarını tanımlıyorsa, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 66. maddesindeki "Türk" ifadesi de, Türk vatandaşlığını tanımlamaktadır. Fransa Anayasası'nın girişi "Fransız Halkı'nın anayasal bağlılığına vurgu yapmaktadır. İspanya anayasasında İspanya halkı değildir, İspanyol halkıdır ve Şimdi onlar ırkçı olmuyor da, Türk Devleti mi ırkçılıkla suçlanıyor? Bunları iyi değerlendirmek lazım. Milli kimlik, milli devletlerde olmak durumundadır. Bu da vatandaşlar arasında ayrılık ve ötekileştirmenin olmaması, vatandaşlık hakkından herkesin eşit şekilde yararlanabilmesi içindir. Ayrıştırıcı unsurların Anayasaya girmesi ülkemizin bölünmez bütünlüğüne de ters dü-

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili yapılacak düzenlemede çok kültürlülüğü çağrıştıran temalara, grup haklarına, tanımı ve hukuki niteliği belli olmayan ve siyasi açıdan kötüye kullanılmaya müsait ifadelere Anayasa'da asla yer verilmemelidir.

şen durumlardır. Bu noktada Türk Kimliği korunmalıdır.

Yine sendikal haklarla ilgili taleplerimiz bulunmaktadır. Eğitim ve öğretim dilinin Türkçe olmasının önemi üzerinde durulmuştur. Yabancı dille eğitimden ziyade, yabancı dille öğretime önem verilmesinin gerektiği vurgulanmıştır.

Din Kültürü Eğitimi konusunda mevcut Anayasadaki düzenlemenin benimsenmesi; ancak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çoğulcu bir içeriğe kavuşturulması gerektiği vurgulanmıştır. Din eğitimi ve öğretiminin ise, ilköğretim okullarında isteğe bağlı olarak yapılması sağlanmalıdır. Önerimiz; "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi" dersinin ilköğretimde ve orta öğretimde zorunlu ders olarak kalmasıdır. Gelecek nesillerin, genel kültür düzeyinde de olsa bütün dinler hakkında asgari bilgi birikimine sahip olması sağlanmış olacaktır. İsteğe bağlı din eğitim ve öğretiminin de devletin görevleri arasında olduğu nazara alınmalıdır. Bu bağlamda, din eğitim ve öğretimi konusunda, ilk ve orta öğretimde, öğrenci velisinin isteği doğrultusunda verilmesi hususunun Anayasal temele kavuşturulması da uygun olacaktır.

Raporda, laiklik ilkesinin önemine de değindik. Laiklik ilkesi, özgürlük boyutu ile ele alınmalı, din ve devlet işlerinin ayrılığının yanı sıra din hürriyeti boyutu da anayasa ile korunmalıdır. Ayrıca devletin dinler ve inançlar karşısında tarafsızlığı da garanti altına alınmalıdır. Mülkiyet ve miras hakkı teminat altına alınmalıdır. Gerçek ve tam karşılığı ödenmeden mülkiyet hakkına müdahale edilmemelidir.

Gelelim Devlet teşkilatı konusuna. Demokratik parlamenter rejimlerde kuvvetler ayrılığı, yani yasama, yürütme ve yargının birbirinden bağımsız şekilde çalışması çok önemlidir. Yargının nasıl bağımsız hale geleceğinin formülü ortaya konmuştur. Başkanlık sisteminin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne uygun bir sistem olmadığı gerekçeleriyle ortaya konulmuştur. Cumhurbaşkanı'nın yetkilerinin, demokratik parlamenter rejimde bu kadar fazla olmaması gerektiği ve yetkilerinden arındırılması gerektiği ifade edilmiştir. Parlamenter rejimlerde olması gerektiği şekliyle Başbakanlık, Anayasada eşitler arasında birinci konumuna uygun olarak düzenlenmelidir.

Anayasa Mahkemesi'nin yapısının mutlak suretle yeniden düzenlenmesi, siyasal etkiye açık ve objektiflikten uzak yapısından kurtarılması gerektiğinin altı çizilmiş ve üyelerinin nasıl ve kimler tarafından seçileceğine ilişkin düzenlemeler yer almıştır. Hâkimler ve SavcılarYüksek Kurulu, Hâkimler Yüksek Kurulu ve Savcılar Yüksek Kurulu olarak ve birbirinden bağımsız bir şekilde ikili bir yapıda yeniden düzenlemelidir.

Demokratik rejimlerde siyasi partiler, siyasal katılımın temel ve vazgeçilmez araçlarıdır. Bu sebeple siyasal partilerin parti içi demokrasi ilkelerine uygun biçimde işleyebilmesinin Anayasal ve yasal garantileri sağlanmalıdır görüşü savunulmuştur. Seçim sistemi demokratik temsili sağlayacak şekilde yeniden ele alınmalıdır. Ülke barajı makul seviyeye indirilmeli, nispi temsil esaslı Türkiye milletvekilliği ve tercihli oy sistemi getirilmelidir. Parti kapatmaya ilişkin esaslar Venedik Kriterleri paralelinde düzenlenmeli, bir partinin bu kriterlere göre kapatılması halinde artık kapatılan herhangi bir partinin devamı niteliğindeki yeni partilere de izin verilmemelidir. Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisinin sınırlandırılması gerektiği ifade edilmiştir. TBMM açıkken, Hükümet asla ve asla Kanun Hükmünde Kararname yetkisini kullanmamalıdır. Yerel yönetimler çok önemli konudur. Çünkü ülkenin bölünmez bütünlüğüne kast edenlerin veya federatif bir yapıya doğru gitmek isteyenlerin öne sürdüğü konulardan birisi mahalli idareler yönetiminin özerkliğidir. İstenilenin idari özerklik değil siyasi özerklik olduğu gözlenmektedir. Raporda, mevcut Anayasamızda bulunan merkezi ve yerel yönetimlerle ilgili maddelerin aynen benimsenmesinin uygun olacağı gerekçeleri ile ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin yapısının mutlak suretle yeniden düzenlenmesi, siyasal etkiye açık ve objektiflikten uzak yapısından kurtarılması gerektiğinin altı çizilmiş ve üyelerinin nasıl ve kimler tarafından seçileceğine ilişkin düzenlemeler yer almıştır. Hâkimler ve SavcılarYüksek Kurulu, Hâkimler Yüksek Kurulu ve Savcılar Yüksek Kurulu olarak ve birbirinden bağımsız bir şekilde ikili bir yapıda yeniden düzenlemelidir.

Neticede bu raporda onlarca ilke söz konusudur. Umuyoruz ki, bu rapor yetkili kurum ve kuruluşlar ve siyasi partiler tarafından dikkate alınır. Çünkü bu raporda ortaya çıkan ilkeler; Türkiye Cumhuriyeti devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü için, cumhuriyetimizin kuruluş felsefesine, milli ve üniter devlet yapısına uygun olacak şekilde, konunun uzmanı akademik kadroların ve milliyetçi aydınların ve başta Türkiye Kamu-Sen olmak üzere yetmişi aşkın sivil toplum kuruluşunun görüşlerini gerekçeleriyle ifade etmektedir.

SÖYLEŞİ

Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi **Prof. Dr. İskender ÖKSÜZ** ile, Millet, Milli Kimlik, Etnisite, Milli Kültür ve Yeni Anayasa konularında bir söyleşi gerçekleştirdik.

Röportaj Sinan DEMİRTÜRK

Önce sınır çizip içindekilere millet demek, birinci dünya harbinden sonra galiplerin bizim bölgemizde giriştiği bir iştir. Tabiî sınırları milletler çizmiştir. Tabiî olmayan, milletlerin değil de başkalarının çizdiği sınırları haritaya bakarak kolayca diğerlerinden ayırabilirsiniz. Meselâ Suriye-Irak sınırı, o ülkelerin milletleri değil de millet tasarımcıları tarafından çizilmiştir. Londra'da çizilmiştir. Cetvelle çizilmiştir.

Hocam, siyaset ve düşünce dünyasını çok meşgul eden bir mesele olması bakımından, ilk sualimiz olarak, "Millet" mefhumunu ve taşıdığı anlamı tahlil etmenizi istirham edebilir miyim?

Önce soru cümlenizin başını inceleyelim: "*…siyaset ve düşünce dünyasını çok meşgul eden bir mesele olması bakımından…*". Bakın, dikkat edin, bu söylediğiniz Türkiye için doğru. "*Millet*" mefhumu, Türkiye'nin siyaset ve düşünce dünyasını çok meşgul ediyor. Fakat Batı için doğru değil. Yani bir Almanya'nın, bir ABD'nin siyaset ve düşünce dünyasını millet mefhumu pek de aman aman meşgul etmiyor. Daha doğrusu Almanları, Amerikanları ilgilendiren bir millet münakaşası yok. Ama Türkleri ilgilendiren bir millet münakaşası var.

Bir egemenliğe son verilmesi çalışmaları yürürken, onun ideolojik alt yapısını da kurmak gerekiyor. Türkiye'de Türk Milleti'nin 1071'de başlayan egemenliğine son verme hazırlıkları epey ilerlemiş durumda. İdeolojik alt yapının dayanakları aşağıdakilerden biri veya birkaçı olabilir:

a. Aslında Türk Milleti diye bir millet yoktur. Son yıllarda icat edilmiştir.

b. Hatta millet diye bir toplum birimi yoktur. Millet hayalidir.

c. Millet vardıysa da, modernitenin bir sonucudur, içinde bulunduğumuz modernite sonrası çağda millet yok olma yolundadır.

Fakat belli ki bu iddialar sadece Türk Milleti için geçerlidir. Söylediğim gibi batı milletleri için değil.

Olmayan, bundan sonra da olmaması planlanan Türk Milleti'nin dışındaki medenî batılı milletler için millet, siyasî egemenliğin ve meşruiyetin temelidir. Bazı devletler, hâlâ, "egemen = sovereign" diye prensi gösteriyorlarsa da herkes, o prensin aslında bir milleti temsil ettiğini görmektedir. Pratikte, yirmi birinci asırda, millet ege-

menliğin ve meşruiyetin en yaygın dayanağıdır.

Gerçekten bir durup düşünün. Türkiye Cumhuriyeti'nde "hâkimiyet milletin" olmasa, hepimiz, milliyeti belirsiz bir güruh halinde Türkiye Cumhuriyeti'nin sadece vatandaşı olsak, o Türkiye Cumhuriyeti denilen devletin sınırları nasıl çizilecektir? Şuradan derseniz size sorarlar, "Neden oradan da biraz beriden değil?". Önce sınırlar çizilip sonra içerde kalana "millet" demek mümkün değildir. Bu, yani önce sınır çizip içindekilere millet demek, birinci dünya harbinden sonra galiplerin bizim bölgemizde giriştiği bir iştir. Tabiî sınırları milletler çizmiştir. Tabiî olmayan, milletlerin değil de başkalarının çizdiği sınırları haritaya bakarak kolayca diğerlerinden ayırabilirsiniz. Meselâ Suriye-Irak sınırı, o ülkelerin milletleri değil de millet tasarımcıları tarafından çizilmiştir. Londra'da çizilmiştir. Cetvelle çizilmiştir. Suudî sınırı, Filistin sınırı da öyle…[1]

Milletin aslında egemenliğin ve meşruiyetin en yaygın dayanağı olduğunu söyledim. Millet daha başka birçok şeyin de dayanağıdır. Bakın bunu Princeton Üniversitesi Siyaset Bilimi hocası Mark Beissinger nasıl ifade ediyor:"*Modern dünyada, milletlerin içersinde rekabet ettiği bir milletler evreni icat etmek zorundayız. Gellner'in bize anlattığı gibi, bir milliyet yok olsa, bir başka milliyet bu boşluğu hızla doldururdu. Yüksek kültürün yaygınlaştığı bir dünyada millî olmayanı hayal bile edemeyiz. Çağdaş devlet ve ekonomi, işlevini, millet denilen kabın içinde yürütmektedir. Gellner('in dediği gibi), 'Milliyetçilik, belki her zaman tahripkâr değildir ama, yer çekimi gibi önemli ve sarıcı bir kuvvettir'[2]"*

Dünyada 10.000 civarında etnisite var. Millet sayısı ise yüzlerde. Arada iki mertebe, yani yüz kat fark var. İçinden birkaç etnisite çıkaramayacağınız millet yoktur. Şu çok meşhur sınırları yeniden çizilmiş Orta Doğu haritasının ve o haritanın makalesi "Kan Sınırları"nın müellifi Emekli Yarbay Ralph Peters etnisite bulmanın kolaylığını anlatır ve yedekte tuttuklarını sayar: "Bahailer, İsmaililer, Nakşibendiler…". Demek ki gerekirse onlara da demokratik özerklik verir, olmadı devlet kurar, sonra da millet inşa ederiz…

İçinde bulunduğumuz dönem itibariyle, " etnik ayrılıkçılığın" ön plana çıkarıldığını görüyoruz, "Etnisite" ve " Millet" meselesini bu kapsamda açıklayabilir misiniz?

Biliyorsunuz Marksizm, milletin varlığını kabul etmez. Kozmopolitlik iddiasındadır. Türkiye'de uzun süre kavga komünist fikir taarruzu ile onun karşısında direnenler arasındaydı. Bu arada, komünizme karşı olduğunu deklare eden bir başka grubun, siyasî ümmetçilerin de en az komünistler kadar milliyetçiliğe ve çağdaş millet fikrine yabancı ve karşı oldukları dikkatlerden kaçtı. Dünya görüşü aşiretin henüz aşılmadığı zaman ve coğrafyalarla sınırlı bu grup, "millet" mefhumunu kavrayamamıştır. Millet dendiğinde kavim, aşiret gibi ilkel topluluklardan birini veya ırkı anlar. Milletin kültür, dil, tarih şuuru gibi temel unsurlarını görmez. Meselâ "İslamiyet ruhumuz, Türklük bedenimizdir" veya "İçi İslam, dışı Türk; dışı içinin kölesi" gibi sloganları düşününüz. Bunlarda "Türk" ırktan, biyolojiden, etten ve kemikten ibaret değil mi? Başka bir deyişle Türk, cesettir. Millet buysa kültür bu milletin neresinde? Tarih şuuru neresinde? Çok açıktır ki onların kafasındaki millet, millet değildir. Irktır, kavimdir, bir sulp münasebetinden ibarettir. Hâlbuki din kadar milliyet de zihinle ve gönülle ilgilidir.

Bu iptidaî düşünce, soğuk harpten sonra kendisine tabiî bir müttefik buldu: Bölgede kendi millî şuuruna sahip ve hâkim güç teşkil etme ihtimali bulunan bir devlet istemeyen emperyalistler. Bütün yapılacak şey, cesetten ibaret olan "Türk"ten de vaz geçivermekti. Öyle ya, Türk et ve kemikten ibaretse bundan vazgeçmenin ne zararı vardı ki? Zaten et, kemik ve ırktan ibaret başka gruplar da vardı… Ve 24, sonra 36, sonra 40 küsur etnisiteyi ard arda saymaya başladık. Bunların hepsi et, kemik, ırktı ve aslında hiç biri millet değildi. Türk de tıpkı onlar gibi millet değildi. "Milletimiz" diye bir şey vardı ama bu herhalde Türk Milleti değildi.

Bakınız, George Friedman, etkili bir millî güce engel olmak için etnisitelerin kullanılışını nasıl anlatıyor: "*Amerika Birleşik Devletleri'nin büyük stratejisi Avrupa'daki İngiliz stratejisinden türemiştir- kuvvetler dengesinin idamesi... tıpkı Birleşik Krallık gibi Amerika Birleşik Devletleri de muhtemel bölge egemenlerini daha tomurcuk halinde iken yok*

1 Trevor Royle, "Sınırlarla oyunlar" makalesinde Arabistan'da sınırların çizilişini eğlenceli bir üslupla anlatıyor: Trevor Royle, "Games With Borders; With a Red Pencil and an Empty Map of Arabia…", Sunday Herald, 23 Şubat 2003. http://findarticles.com/p/articles/mi_qn4156/is_20030223/ai_n12580720/ Türkçesi:http://ioksuz.blogspot.com/2007/12/snr-elenceleri-sir-percy-coxun-canna.html

2 Mark Beissinger, " The State of the Nation, Ernest Gellner and the Theory of Nationalism", sayfa 170, editör:John E. Hall, Cambridge University Press (1998)

etmeye yöneldi. Irak'taki 1990-91 harbi ve Sırbistan/ Yugoslavya'daki 1999 harbi bu stratejinin örnekleridir. Bu stratejinin içinde koalisyon halinde harp etmek, Amerika'nın gücünü bir taraftan diğerine kaydırarak bölgede iktidar sahibi olma ümitleri besleyenlerin planlarını asgari güç kullanımıyla akamete uğratmak vardı. Bu ABD stratejisi global liberalizm ve insan hakları ideolojisi kılıfına sarılmıştı[3]"

Basra Körfezi'nde bu kadar çok emirlik nereden çıktı dersiniz? Bir asır önce aynı stratejiyi izleyen İngiltere İmparatorluğu'ndan tabi…

Peki, manipüle edecek etnisite bulmak kolay mı? Eğer millet şuuru zayıflatılmış bir toplulukta iseniz çok kolay. Dünyada 10 000 civarında etnisite var. Millet sayısı ise yüzlerde. Arada iki mertebe, yani yüz kat fark var. İçinden birkaç etnisite çıkaramayacağınız millet yoktur. Şu çok meşhur sınırları yeniden çizilmiş Orta Doğu haritasının ve o haritanın makalesi "Kan Sınırları"nın müellifi Emekli Yarbay Ralph Peters etnisite bulmanın kolaylığını anlatır ve yedekte tuttuklarını sayar: *"Bahailer, İsmaililer, Nakşibendiler…[4]"*. Demek ki gerekirse onlara da demokratik özerklik verir, olmadı devlet kurar, sonra da millet inşa ederiz…

Yazılarınızda ve söyleşilerinizde, dikkat çektiğiniz bir konu olarak, "Üniter Devlet" ve "Milli Devlet" arasındaki farkların neler olduğu konusunu izah edebilir misiniz?

Üniter Devlet ile Millî Devlet iki farklı kavram. Üniter, federalin tersidir. Tek merkezden yönetilen devlet demektir. Meselâ ABD, meselâ Almanya üniter olmayan, federal devletlerdir. Ama ikisi de millî devlettir. Millî olmayan, üniter de olmayan devletler olabiliyor. Fakat bunlar pek dayanıklı değil. Yugoslavya, Çekoslovakya, Belçika gibi. Bakınız siyaset bilimci Alfred Stepan, millî olmayan federasyonlar için neler söylüyor: «*Komünizm sonrası Avrupa, federalizm konusunda dikkatli olmamız gereğini gösteriyor. Komünist siyasî sisteminde sekiz Avrupalı devlet vardı. Bunlardan beşi üniter devletlerdi (Macaristan, Polonya, Romanya, Arnavutluk ve Bulgaristan). Üçü federaldi (Sovyetler Birliği, Yugoslavya ve Çekoslovakya). Mucizeler yılı 1989'dan yedi yıl sonra bu beş üniter devletten beşi de hâlâ üniter devletlerdir. Üç federal devlet 22 devlete bölünmüştür.* [5]"

Dünya'da düşünce çevrelerinin uzun yıllardır tartıştığı bir konu olarak, Küreselleşme sürecinin, Milli Kültürler ve Milli Devletler üzerinde hangi etkileri bıraktığını düşünüyorsunuz? Kanaatinizce, Ulus devletler için bir tehdit söz konusu mu?

İnsan tabiatında iki özellik insan insan olalı mevcut: Toplum halinde yaşama ve rekabet. Söz konusu toplumun ne olabileceği, fizik imkânlarla sınırlı. Dünyası birkaç kilometreye hapsolmuş insan gruplarından ancak aile, sülale, klan, kavim toplumlarının çıkmasını, bu toplumlar içinde yaşayıp rekabet etmelerini beklersiniz.

Önce atın ehlileştirilmesi ve daha sonraki teknik gelişmeler insanın menzilini arttırdıkça temel toplum birimi daha dar birimlerden millete doğru gelişmiştir. Atı erken ehlileştiren ve bozkır medeniyetine ulaşan Türkler millet birimine de erken vardı. Milletin Avrupa modernitesinden sonra doğduğunu iddia edenler, Orkun kitabelerini, Kaşgarlı Mahmud'u izah etmek zorundadırlar. Bu izahlar yapılmadan "millet modernitenin ürünüdür" iddiası havada kalır. Avrupa bize göre statik insanlar diyarıydı. Onlar millete daha geç ulaştılar. Bizden de, uzak doğudan da sonra… Fakat dikkat çekicidir, Avrupa'daki ilk millî devletler de yine bir ulaşım aracının, uzun menzilli gemilerin geliştiği ülkelerde ortaya çıktı. İngiltere'de, Hollanda'da ve diğer sahil ülkelerinde. Özetle, ne kadar çok ulaşım, iletişim varsa aşiretten veya Avrupa feodalitesinden o kadar önce çıkıp millet formuna o kadar erken ulaşıyorsunuz.

Küreselleşme, insan menzilinin dünyanın hemen her noktasında bütün dünyayı kapsayacak derecede artışıdır. Bu bilgi menziline sahip insan kendine benzeyeni, kendi dilini konuşanı ve kendine benzemeyeni, kendi dilini konuşmayanı daha erken, daha yakından ve daha rahat tanıyacaktır.

Mekanizma, Karacaoğlan'ın özetlediğinden ibarettir:

Gezdim seyran ettim Frengistan'ı
Elleri var, bizim ele benzemez,
Güzelleri türkü söyler çığrışır
Dilleri var bizim dile benzemez

Şimdi Frengistan'ı seyran etmek için Karacaoğlan gibi yollara düşmek gerekmiyor. Televizyonun uzaktan kumandasına basmak yetiyor ve dilleri bizim dile benzemeyenleri, illeri bizim ile benzemeyenleri hemen görüyorsunuz. Benzeyenleri de.

Küreselleşme, insanların millet birimi içinde işbirliği ve millet birimi içinde rekabet etmelerinin zirve noktasıdır.

3 http://www.stratfor.com/weekly/20100907_911_and_9_year_war

4 http://www.armedforcesjournal.com/2006/06/1833899

5 Alfred Stepan, "Modern multinational democracies: transcending a Gellnerian oxymoron", "The State of the Nation, Ernest Gellner and the Theory of Nationalism, editör:John E. Hall, Cambridge University Press (1998) kitabında, sayfa 227. Daha önceki alıntılarımın kaynağı da Stepan'ın bu makalesidir.

Türkiye'de bazı düşünürler, dünyada ve bizde milliyetçiliğin sonunun geldiğini ısrarla söylüyorlar. Bu hususla ilgili olarak görüşlerinizi alabilir miyim?

Düşünce ne kadar uçuksa, düşünce sahipleri de kendilerinden o derece emin oluyorlar galiba. Önce soruya soruyla karşılık vereyim… Hal böyle ise niçin AB içinde "*milliyetçilik yükseliyor*" alarmları çalmaktadır? Niçin Eurobarometer anketleri yıllar içinde yükselen bir milliyetçiliğe işaret etmektedir? Bakınız, Türk Milliyetçiliği'ne pek de sempati duyduğu söylenemeyecek TESEV'in Umut Özkırımlı'ya hazırlattığı "*Milliyetçilik ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*" adlı raporun Teşekkür Bölümü'nde Özkırımlı ne diyor, "*Türkiye ve dünyada 'yükseldiğine ' inanılan milliyetçiliğin Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini nasıl etkilediği üzerine bir araştırma yapma düşüncesi Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) Dış Politika Programı 'na ait.* [6]" Yani ne imiş? Bir taraftan bize, "haydi, artık milliyetçilik öldü, sonuna geldik, dünyanın gidişi bu" diyeceksiniz, sonra da kendi içinizde oturup, "yahu bu milliyetçilik de yükselip duruyor, haydi bir rapor hazırlatalım da bu yükselişi nasıl önleriz bir bakalım" diye karar alacaksınız. Buna bilimin yüksek ilkeleri deniyor.

Marksistlere göre 19. ve 20. asırda da millet ve milliyetçiliğin sonu gelmişti. Hızla önce proleter diktatörlüğüne, daha sonra da devletin eriyip yok olduğu komünist topluma gidiyorduk. Kesinlikle oraya gidiyorduk, bundan eminlerdi. Sonuçta bu kesin yola girenler ortadan kayboldu. Dünyada birkaç numune hâriç proleter devleti olduğunu iddia eden, komünist topluma gittiğini söyleyen kalmadı. Fakat sizin de belirttiğiniz gibi "ısrarla söylüyorlar" kısmı kaldı. Demek ki bu arkadaşlar her şartta ısrarla söyleyecek bir şey buluyorlar. Her şartta kendilerinden eminler. Yalnız, acıdır, emin oldukları şeyler değişiyor. İki şey değişmiyor: 1. Emin olanların kimlikleri ve 2. Emin olma şiddetleri. Öyle ki, elli yıldır her emin oldukları şey "kaçınılmaz", "bilimin gereği", "tarihin kesin akışı" oldu. Bir de millet ve milliyetçiliğin sonundan emindiler. Geçen yüzyılda da emindiler, şimdi de eminler.

Emin olmak son derece rahatlatıcı bir ruh hali olmalı.

Az önce, millî olmayan devlet imparatorluktur dedim. İmparatorlukların 20. asrın ilk yarısında öldüğünü sanmıştık. En geç, İkinci Dünya Harbi'nden sonra, 1950'lerde bittiler… Geriye bir tek Sovyet İmparatorluğu kalmıştı, o da asrın sonuna doğru öldü.

Şimdi uyanıyoruz. Meğer imparatorluklar ölmemiş. Suret değiştirmiş. Galiba bugün bütün mücadele o imparatorluk devletinin, bu sefer adı konmadan ve belki de bayrağı dalgalandırılmadan yeniden kuruluşudur[7]. Osmanlı'nın terminolojisi ile anlatayım: 21. asrın imparatorluklarında milleti hâkimelerin, mesela Amerikanların veya Almanların veya Fransızların veya bütün AB ortaklığındaki milletlerin devletleri millî; tabi milletlerin yani milleti mahkûmelerin devletleri de millî olmayan devlet olacaktır herhalde. Bugünkü Irak, yarınki Anadolu devleti gibi. Biz milli devlet olmayacağız, onlar olacak.

"Diktörtgen Anadolu etnik mozaiği"nde kurgulanmaya çalışılan devlet benzese benzese Dubai Havaalanı'nın transit yolcu salonuna benzer. Fakat bu çok milletli devlet hakkında şu garanti var: Bu devlet, kesinlikle bir süper gücün bölgedeki emellerine yardımcıdır. Az önce belirttiğim gibi sınırları plastiktir… Gerekirse cetvelle yeniden çizilebilir.

Tarihte, böyle, içinde millet, hatta insan bulunmayan topraklar oldu. Küçük misali Diego Garcia adasıdır. Önce İngiltere'nin, sonra ABD'nin sömürgesi olan bu adada sözde kimse yaşamıyordu. Issız adaydı. Sonra ortaya çıktı ki, üs yaparken o ada halkını oradan sürüvermişler.

Orta boy misali İsrail'dir. İsrail kurulurken Batı dünyasında Filistin için kullanılan tarif, "Vatansız bir halk için, halksız bir vatan" idi. İsterseniz bunu, "Vatansız bir millete, milletsiz bir vatan" diye de tercüme edebilirsiniz. Çok sonra Filistin'de ihmal edilen yerli bir halk olduğu keşfedildi. Ama anlaşılan onlar da Diego Garcia ahalisi gibi gözden kaçmış.

Büyük boy misal Kuzey Amerika'dır. O zamanın İngilizleri, ki daha sonranın Amerikanları'nın öncülleriydi, "wilderness"te kendilerine vatan kuruyorlardı. Yani, bakir, insansız bir kıtada. Orada önce ihmal sonra imha edilen yerli ahalinin o zamanki nüfusunun birkaç on milyon olduğu tahmin ediliyor.

Anlaşılmaktadır ki Anadolu ve onun müştemilatı, İncil'in mukaddes toprakları da şu anda bakirdir. Bir milleti barındırmamaktadır. Ancak otuz-kırk farklı etnik grup oralarda rastgele dolaşmaktadır. Tıpkı Apaçiler, Komançiler, Siyular gibi… Bakalım bu milletsiz vatanların geleceği nasıl olacak? Nasıl mamur ve medeni kılınacak.

Bakınız, 2001 yılında Oxford Üniversitesi Yayınevi'nden enteresan

6 "Milliyetçilik ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri", Umut Özkırımlı, Tesev Yayınları, Ocak 2008, İstanbul.

7 George Friedman'ın "Gelecek On Yıl" (Doubleday, 2011) kitabındaki ana tema budur. Friedman, "ABD bir imparatorluktur. Bunun tam anlamıyla farkına varmalı ve bir imparatorluk gibi davranmalıdır." tezini savunmaktadır. Friedman'a göre ABD imparatorluk gibi de davranmakla birlikte zaman Amerikan siyaset ve fikir adamları bu gerçeği görmezden geliyor.

2001 yılında Oxford Üniversitesi Yayınevi'nden enteresan bir kitap çıktı. Adı, "Devletin doğru boya getirilmesi: Sınırların değiştirilmesi politikaları. Acaba "doğru boya getirilmesi gereken" devletler hangileri? Kitapta bunlar ayrı bölümler halinde tek tek ele alınmış: Kongo/Zaire, Pakistan, eski Sovyet ülkeleri, Türkiye, Irak, Doğu Timor ve Ürdün. Kitabın editörlerinden birini daha önceki yazılarından tanıyordum, Irak Kürdistanı Anayasası'nın danışmanlarından Brendan O'Leary. Türkiye bölümünü de Ümit Cizre yazmış. Hani TESEV'in anayasa raporundaki danışman hocalarımızdan... Böyle bir kitapta hiçbir zaman Almanya'yı, ABD'yi, Fransa'yı bulamayacaksınız. Çünkü o milletler başkadır, biz başkayız. Daha doğrusu onlar millettir, biz etnik güruhlarız.

bir kitap çıktı. Adı, "*Devletin doğru boya getirilmesi: Sınırların değiştirilmesi politikaları* [8]. Konu, başlıktan da anlaşılacağı gibi bazı devletlerin kesilip biçilip "doğru" boya getirilmesi. Tabi bu doğru boya getirme için sınırların da taşınması lâzım geliyor.

Acaba "doğru boya getirilmesi gereken" devletler hangileri? Kitapta bunlar ayrı bölümler halinde tek tek ele alınmış: Kongo/Zaire, Pakistan, eski Sovyet ülkeleri, Türkiye, Irak, Doğu Timor ve Ürdün. Kitabın editörlerinden birini daha önceki yazılarından tanıyordum, Irak Kürdistanı Anayasası'nın danışmanlarından Brendan O'Leary. Türkiye bölümünü de Ümit Cizre yazmış. Hani TESEV'in anayasa raporundaki danışman hocalarımızdan...

Böyle bir kitapta hiçbir zaman Almanya'yı, ABD'yi, Fransa'yı bulamayacaksınız. Çünkü o milletler başkadır, biz başkayız. Daha doğrusu onlar millettir, biz etnik güruhlarız.

Türk Milliyetçiliği düşüncesi ve Milli Devlete sahip çıkma ideali, hatta vatanseverlik söz konusu olduğunda, bu değerlere yönelik, açık bir savaşın yürütüldüğüne şahit oluyoruz. Size göre, bazı yazar ve düşünürlerin temsil ettiği bu tavır ne anlama gelmektedir?

Az önce söylediklerimin içinde bu sorunun da cevabı var diye düşünüyorum. Ama siz bu soruda kullandığınız kelimelerle az önce anlattıklarıma iki cephe daha ilâve ettiniz. Birincisi "vatanseverlik" sözüdür.

Avrupa'da milliyetçilik, bizden ve dünyanın geri kalan her yerinden farklı gelişti. 18.-19. asırda Avrupalılar Tanrı'nın kendilerini dünyanın geri kalanını yönetmekle görevlendirildiğini kabul ediyorlardı. Bunun ayrıntısına girmeyeyim ama devasa boyuttaki köle ticaretinden Hindistan'a, Çin'e, Amerika kıtasına uzanan emperyalizm ve yerli halkları yok etme hareketlerinin dayandığı ideoloji buydu. Dindarsanız, beyaz ırkın Tanrı tarafından bu işlerle görevlendirildiğine inanırdınız. Dindar değilseniz, dünyada üstün ve aşağılık ırklar bulunduğu, üstünlerin aşağılıkları tasfiye edip onların yurtlarında hüküm sürecekleri bilimin gereğiydi. Her iki halde de batı milliyetçiliği, daha doğrusu ırkçılığı demek lâzım, ötekini aşağılık görme üzerine kurulmuştur. Şöyle de söyleyebilirim, batı milliyetçiliklerinin içinde milletleri aşan (trans-nasyonal) bir ırkçılık vardır.

Bu düşüncelerin zirvesi ve sonu ikinci dünya harbidir. Almanya'nın mağlubiyetinden sonra, ırkçılığın saçmalığı ve taşıdığı felaket potansiyeli iyice anlaşıldı. 1945'ten itibaren batıda ırkçılıkla iç içe gelişmiş "milliyetçilik" de pek sevimli bir tabir değildi artık. Fakat millet ve milliyetçilik bütün gücüyle devam etmekteydi. Batı milletlerinin içinde bulunduğu tabiî haldi milliyetçilik. Buna bir çare bulundu: Milliyetçilik yerine "vatanseverlik" denecekti. Patriotism! Patria, vatan, daha doğrusu babamızın vatanı demektir. Hani şu füzesavar füzelerin adı gibi: Patriot. ABD'de, 11 Eylül saldırısından sonra teröre karşı güvenlik amacıyla hürriyetleri kısıtlayan kanunun ismi de "Patriot Kanunu ~ Patriot Act"dır. Batılı milletlerin milliyetçilikleri iyidir ve ismi "vatanseverlik"tir. Mahkûm milletlerin milliyetçilikleri ırkçılıktır ve bir an önce silinmelidir. Özkırımlı'nın dediği gibi, "*Bu bakışa*

göre milliyetçilik akılcılıktan uzak, şiddete eğilimli, ilkel bir ideolojidir, bir tür 'aşırılıktır'. Bu tanım, sosyal bilimcilere milliyetçiliği başkalarına 'yansıtma' ve kendi milliyetçiliklerini görmezden gelme olanağı vermektedir. Milliyetçilik başkalarının malıdır, 'biz' im değil./ Çoğu zaman bu tutumu desteklemek için kendi milliyetçiliğimize farklı bir ad verme yoluna da gidilir. Genellikle bu iş için seçilen terim 'vatanseverlik' tir… Bu noktada sorulması gereken sorular şunlardır: Iraklıları 'milliyetçi', Amerikalıları 'vatansever' yapan nedir?[9]"

"Vatanseverlik" konusunda söyleyeceklerim bunlar. Sorunuzdan anlaşılıyor ki millî egemenliğin yok edilmeye çalışıldığı şu geçitte, Türkiye'de vatanseverlik kavramına dahi tahammül yoktur.

İkinci nokta, milliyetçiliğe karşı olan "bazı yazar ve düşünürler". Bence bu "düşünürler" hakkında artık biraz derin düşünmemizin zamanıdır. Düşünür entelektüel mi demek? Eğer öyleyse bizimkiler dünyadakilerden çok farklı. Çünkü entelektüellerin baş özelliklerinden biri fikir bağımsızlığıdır. İki entelektüelin, iki düşünürün aynı şeyleri düşünmesi pek mümkün değildir. Fakat bizimkilere bakıyorsunuz, sahne sanatçısı düşünüründen, ikoncan düşünüründen 'araştırmacı yazar' düşünürüne kadar hepsi tıpa tıp aynı şeyleri düşünüyor. Bir birinin kopyası gibi. Böyle geniş çevreleri birden bire aydınlatan hikmetlere "alınmış hikmet" deniyor biliyorsunuz. O zaman bu "bazı düşünür ve yazar"lara kopyanın orijinalini 1. Kimin verdiğini ve 2. Onların hangi mekanizmalarla bu orjinali kabule ikna edildiklerini araştırmamız lazım.

12 Haziran seçimleri geride kaldı, Yeni Anayasaya duyulan ihtiyaç, toplumsal kesimler tarafından dillendiriliyor. Bir düşünce adamı olarak size sormak isterim, Türkiye' nin ihtiyaç duyduğu anayasa modeli nedir?

Bizden millî olmayan bir devlet talep edilmektedir. Millî olmayan devletten tabiatıyla "Türklük" çıkarılacaktır. Sesler o kadar yüksek, o kadar birbirinin aynı ve kendinden emin ki insan tereddüde düşüyor. Acaba gerçekten dünyada devletler anayasalarından millet isimlerini çıkardılar da bizim haberimiz mi olmadı?

1982 anayasası düzinelerle değişikliğe uğradı. Ama şimdi sözü edilen değişiklik doğrudan doğruya devletin temelleriyle, meşruiyetiyle, egemenliği ile ilgili. Değiştirilmek istenen 1982 Anayasası değil, 1924 Anayasasıdır. Hatta değiştirilmek istenen, 1071' de tesis edilen egemenliktir diyebilirsiniz.

Ben size sorayım: Siz, hiç, "şu şu maddeler olmasa ne güzel Anayasamız olurdu" dediniz mi? Böyle bir ihtiyaç duydunuz mu; duyuyor musunuz? Yakınlarınızdan böyle bir teklif, bir talep, bir arzu dile getiren oldu mu? Bakın birkaç ay önce genel seçime girip çıktık. Hiçbir parti, Anayasanın şu ve şu maddelerini değiştireceğiz diye bir propaganda çalışması yapmak ihtiyacını hissetmedi. Veya böyle bir beyanda bulunmaktan kaçındı. Genel olarak, kamuoyunu hazırlayıcı nitelikte, "çok güzel bir anayasa yapacağız" gibi laflar edildi. Demek ki "toplumsal kesimler tarafından dillendirilen" bir değişiklik ihtiyacı yok. Ha, şurası doğru, BDP ve TESEV tarafından bu ihtiyaç dillendiriliyor. İmralı ve PKK tarafından dilendiriliyor. Ama her halde sizin "toplumsal kesimler"den kastınız bunlar değil… Bu "toplumsal kesimler" az önce bahsettiğimiz fikir birliği içindeki düşünür, yazar ve aydınlarla aynı olmasın sakın?

Anayasanın değiştirilemez maddeleri ve "Türklük" vurgusu anlaşılan büyük bir rahatsızlığa sebep oluyor. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

Az önce belirttiğim gibi bizden millî olmayan bir devlet talep edilmektedir. Millî olmayan devletten tabiatıyla "Türklük" çıkarılacaktır. Bu öyle bir sunulmakta, "bazı düşünür ve yazarlar" bu konuda da yukarıda bahsettiğim inanılmaz fikir birliğini öyle yüksek sesle tekrarlamaktadırlar ki… Sesler o kadar yüksek, o kadar birbirinin aynı ve kendinden emin ki insan tereddüde düşüyor. Acaba gerçekten dünyada devletler anayasalarından millet isimlerini çıkardılar da bizim haberimiz mi olmadı? Merak ettim, gidip Fransız, Alman, İspanyol, Yunan anayasalarına baktım. Yirmibirinci Yüzyıl Türkiye Enstitüsü'nün Dergisi'nde yazdım. Tekrarlayayım:

Fransız Anayasası başlangıcı: "*Fransız halkı vakarla ilan eder ki…*" (Fransa halkı değil!) Metinde "Fransa" iki defa, "Fransız" 5 defa geçiyor.

Alman Temel Kanunu başlangıcı: "*Tanrı ve insanın huzurunda… Alman Halkı, kurucu iktidarlarını kullanarak…*" (Almanya halkı değil!) Temel kanunda 45 defa "*Alman*", 17 defa "Almanya" denmektedir. Almancada metinde kelime işlemciyle bu ayrımı yapmak kolay. Alman: Deutsch. Almanya: Deutschland.

Yunan Anayasası tamamen "Elenler" için kaleme alınmış. Meselâ vatandaşların kanun önünde eşitliğini değil, *Elenlerin* kanun önünde eşitliğini öngörüyor!

İspanya Anayasası'nda "İspanyol" 20 defa geçiyor. İspanya 26 defa.

Sonuçta önceki tespitimize dönüyoruz: Onlar millet, biz değiliz. Fransa Fransızların, Almanya Almanların, fakat Türkiye hepimizin!

HABER

Türk Dayanışma Konseyi ANAYASA'DA TEMEL İLKELER ÇALIŞTAYI Düzenledi

Türkiye Kamu-Sen'in de aralarında bulunduğu Türk Dayanışma Konseyi'nin düzenlediği Anayasa'da Temel İlkeler Çalıştayı'nın komisyon raporlarının sunulduğu toplantı, 26.11.2011 tarihinde Ankara Dedeman Otel'de yapıldı.

Toplantıya Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cemil Çiçek, Türkiye Kamu-Sen ve Türk Eğitim-Sen Genel Başkanı İsmail Koncuk, Türk Dünyası Kadınları Dostluk ve Dayanışma Derneği (TÜDKAD) Genel Başkanı Dr. Şenol Bal, Anayasa Uzlaşma Komisyonu üyesi ve MHP Genel Başkan Yardımcısı Faruk Bal, Anayasa Uzlaşma Komisyonu Üyesi ve CHP İzmir Milletvekili Rıza Türmen, MHP Genel Başkan Yardımcısı Hamit Ayanoğlu, MHP Grup Başkanvekili Oktay Vural, MHP Genel Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Mustafa Erdem, MHP Erzurum Milletvekili Anayasa Komisyonu Üyesi Oktay Öztürk, MHP Kayseri Milletvekili Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu, MHP Denizli Milletvekili Emin Haluk Ayhan, MHP Tokat Milletvekili Reşat Doğru, MHP Ankara Milletvekili Prof. Dr. Özcan Yeniçeri, Eski MHP Adana Milletvekili Yılmaz Tankut, Eski Türkiye Kamu-Sen Genel Başkanı Bircan Akyıldız, Türkiye Kamu-Sen'e bağlı sendikaların genel başkanları ve genel merkez yöneticileri, öğretim üyeleri, sanatçılar ve Türk Dayanışma Konseyi üye kuruluşlarının temsilcileri katıldı. Toplantıda TBMM Başkanı Cemil Çiçek, Türkiye Kamu-Sen Genel Başkanı İsmail Koncuk, TÜDKAD Genel Başkanı Dr. Şenol Bal, Anayasa Uzlaşma Komisyonu üyesi ve MHP Genel Başkan Yardımcısı Faruk Bal ve Anayasa Uzlaşma Komisyonu üyesi ve CHP İzmir Milletvekili Rıza Türmen birer konuşma yaptı.

Türkiye Kamu-Sen Genel Başkanı İsmail Koncuk, Anayasa'nın, geniş bir katılımla hazırlanması gerektiğine dikkat çekerek şunları söyledi: "Üzerinde önemle durulması gereken husus, Anayasanın bir metne bağlı olmasından çok; toplum tarafından kabul görmüş olması gerekliliğidir. Devleti, toplumun ortak kararıyla vücuda getirilen bir

kural ve kurumlar bütünü olarak tanımlayacak olursak; devletin işleyiş esaslarını ortaya koyan Anayasaların, vatandaşlar tarafından tam kabul görmesinin, devletin varlığı ve devamı açısından ne denli anlamlı olduğu daha belirgin şekilde ortaya çıkar. Son yıllarda ülkemizde daha özgürlükçü, daha çağdaş bir Anayasaya konusunda toplumsal bir talep ortaya çıkmıştır. Ancak Anayasa'da yapılacak değişikliklerin toplumun bir kesiminin değil tamamının onayı ile katılımcı bir anlayış içinde gerçekleşmesi de bir gerekliliktir. Aksi taktirde yapılacak düzenlemelerin bir Anayasa metninden çok dayatma haline gelme tehlikesi bulunmaktadır."

"Bir anayasanın geniş bir katılım sonucu benimsenmesi ve kabul görmesi, demokratik bir yapılış biçiminin ortaya konulması gereklilik arz etmektedir. Anayasa, toplumun tüm kesimlerinin taleplerini yansıtmalı, ayrı ayrı tamamının haklarını korumalıdır" diyen Koncuk, sözlerini şöyle sürdürdü: "Türk Dayanışma Konseyi; Anayasanın başlangıcında yer alan değiştirilemez maddelerine, Atatürk İlke ve İnkılâplarına ve Evrensel İnsan Haklarına bağlı bulunan sivil Toplum Kuruluşlarınca oluşturulmuş olup, Türkiye ve Türk Dünyasını ilgilendiren her türlü milli ve insani konularda Türk ve dünya kamuoyunu bilgilendirmek, gerektiğinde milli, insani, demokratik, sivil tavırları ortaya koymak amacını gütmektedir. Milyonlarca vatandaşımızın temsilcisi konumundaki Türk Dayanışma Konseyi olarak, Anayasa değişikliği hakkında görüş bildirmeyi asli görevimiz olarak addediyoruz. Burada son şeklini alacak olan rapor, bizler için son derece önem taşıyor ancak, anayasa değişikliğinin şekilleneceği yer olan TBMM üyeleri açısından çok daha büyük önem taşımak zorundadır. Hükümetin seçim öncesinde dile getirdiği yeni Anayasa kapsamında gerçekleştirilen çalışmalarda, daha demokratik, insan haklarını ön plana çıkaran, özgürlükçü, çevreci, milli ve manevi değerlerimizi gözeten ve toplumun tüm kesimlerince kabul gören bir Anayasa hazırlanması için temel ölçütler ortaya konuldu. Ülkemizin seçkin üniversitelerinden, konularında uzman 30'un üzerinde akademisyen, memur, işçi, ev hanımı, emekli gibi sosyal kesimlerin temsilcilerinden oluşan çalışma ekibi, kurulan komisyonlar aracılığıyla Anayasa Çalıştayı'na katkıda bulundu. Çalıştay çerçevesinde 3 ayrı komisyon oluşturuldu. Her komisyonda uzmanların, hukukun değişik dallarından akademisyenlerin ve sosyal kesim temsilcilerinin yer almasına özen gösterildi. Bu Çalıştay'da emeği geçen, komisyonlarımızda değerli görüşleriyle bizlere katkıda bulunan tüm katılımcılara ve öğretim görevlilerine Türk Dayanışma Konseyi adına teşekkürü bir borç biliyorum. Anayasa değişikliğinin toplum kesimlerinin talepleri ile belirlenmesi için bu tür çalışmaları son derece faydalı ve gerekli görüyoruz. Anayasa değişiklik sürecinde, her kesimin kendisine göre farklı talepleri olacaktır. Yetkililere düşen görev, bu istekleri bir pota-

da eritmek ve herkesin kabul edebileceği bir metin ortaya koymaktır. Ancak hazırlanacak anayasada özellikle bulunmasını zorunlu gördüğümüz konular da mevcuttur. Bu hususlar raporlarda, kamuoyu ile paylaşılacak. Ancak bir Konfederasyon Genel Başkanı olarak, hazırlanacak anayasa değişiklik metninde emeklilere de sendika hakkı tanınması, kamu görevlilerine grev hakkı tanınması, toplu sözleşmeyi kısıtlayıcı düzenlemelerin kaldırılması, devletin asli ve sürekli görevlerinin yalnızca kadrolu kamu görevlileri eliyle gördürülmesinin sağlanması, herkesin kendisi ve ailesine yetecek bir ücret alma hakkına kavuşturulması, örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırılması, sosyal devlet ilkesine özel vurgu yapılması, hukuk devleti niteliğinin güçlendirilmesi, özgürlüklerin çoğaltılması ve yasakların azaltılması için gerekli düzenlemelerin yapılmasının zorunlu olduğunu düşünüyorum. 1982 anayasasının düzenlendiği tarihten bu tarafa ülke gerçeklerinde bazı değişimlerin olduğu, bu değişimlerin toplumsal gereksinimleri ortaya koyduğu bir gerçektir. Kuşkusuz ki anayasalar değişmez metinler değildir. Ancak bu toplumsal gereksinimlerin anayasal düzlemde ne ölçüde karşılanıp karşılanamayacağı konusu, çözüm açısından belirleyici rol oynayacaktır. Umudumuz, başta iktidar partisi olmak üzere tüm siyasi partilerin, toplumun tüm kesimlerinden gelecek, bu tür çalışmaları dikkate almaları ve burada ortaya konulacak ilkeler doğrultusunda bir değişiklik yapılması için mesai harcamalarıdır."

TÜDKAD Genel Başkanı Dr. Şenol Bal'da Cumhuriyetimizin temel felsefesine uygun, üniter ve milli yapımızın muhafaza edileceği, evrensel insan haklarının en iyi şekilde ifade bulduğu, demokratik parlamenter rejimin olmazsa olmazı ve insan haklarının korunmasının temel şartı olan kuvvetler ayrılığı prensibinin en sağlıklı formülasyona kavuşturulacağı Anayasa ilkelerini belirlemenin görevleri olduğu inancıyla yola çıktıklarını kaydederek, şunları söyledi: "Anayasa tartışmaları çerçevesinde, milli devlet anlayışını ve kurumsal yapıyı yıpratmak, Anayasanın birleştiricilik isteyen, Türk toplumunu milletleşme sürecinden geriye döndürme ve sosyolojik anlamda onu bir kalabalık (yığın) gibi değerlendirme anlayışı bazı çevrelerin temel hedefi haline gelmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin millete dayalı devlet modeli yerine, milletler sistemi ikame edilmek istenmektedir. Ayrılıklara vurgu yapılma arzusu ön plana çıkartılmaya çalışılmaktadır. Ve hatta her dini-etnik cemaate kendi diliyle eğitim verme ve kendine özgü hukuki sistem geliştirmenin yolu açılmak istenmektedir. Bir ülkede hâkim kültür ve milli kimlik reddedilerek farklılıkların, bütünü zenginleştireceğinden bahsedemeyiz. Tekrar ediyorum, farklılıkları kutsallaştırarak, Türk vatandaşlığını ve devletin varlığını reddederek, etnik ırkçılığa varan sapmaları teşvik ederek, silah bırakmamış terör örgütü ile müzakereye girişerek, insanları birbirine ötekileştirerek, demokratik bir anayasa yapılamaz. Türkiye Cumhuriyeti, tarihinde görülmemiş bir şekilde demokratikleşme ve özgürleşme adı altında, parçalanma süreci ile karşı karşıyadır. Anayasada ve yasalarda ülkenin ihtiyaçları ve yapılması gereken gerekli değiştirmeler değil; dıştan kumandalı bir dönüştürme planı uygulanmak istenmektedir. O halde, konuya bütüncü ve geniş bir ufuktan bakmalıyız ve sorunu

sadece hukuk tekniği ve madde değişiklikleri olarak göremeyiz, görmemeliyiz.

Anayasalar dönemlik ve mevsimlik değil; kalıcı belgelerdir. Bu bakımdan, bugüne ve yarınlara ışık tutabilmelidir. Sadece mevcut siyasi ortamın etkisinde kalarak bu fikir akımlarının güdümüne girerek anayasa yapılamaz. Anayasa düzenlemelerinde fert mi, devlet mi kısır tercihleri aşılmalıdır. Devletsiz ve milletsiz fert de; fert siz devlet ve millet de birer ütopyadır."

TBMM Başkanı Cemil Çiçek ise yaptığı konuşmada, toplumun her kesiminin bu Çalıştay'a destek vermesini beklediklerini ve böyle toplantıların Türkiye'nin her tarafında yapılması gerektiğini belirtti. Çiçek, "Kurum ve kuruluşların dile getireceği görüşler dikkat alınarak, milletimizin beklentilerine uygun bir anayasa yazılım sürecine girilecek. Ortaya taslak bir metin çıkarılacak, bu kamuoyunun tartışmasına açılacak, oralardan gelen görüşler derlenip toparlandıktan sonra, hazırlanan taslak metin TBMM'nin önüne getirilecek" diye konuştu. Çiçek, "Anayasa yapma mecburiyeti nereden kaynaklanıyor? Evvela toplumsal bir talep var. Bütün çatı kuruluşlarının, siyasi partilerin, kongrelerine seçim beyannamelerine ve genel kurul toplantılarına baktığımızda hep yeni bir anayasaya vurgusu yapılmış bunu istiyoruz denilmiştir. Bu talep var. Dünya'da hiçbir anayasa yok ki yürürlüğe girdiği ikinci günden itibaren tartışılıyor olmasın" dedi. Çiçek, "1950'den bu güne, anayasa 60 yılda 17 defa değişti. 111 maddesi değiştirildi. 30 yıl yürürlükte kaldığına göre, her 13 ila 14 ayda bir anayasa değişikliği yapma zarureti duymuşuz. Her 13 ayda bir değişiklik yapılıyorsa, orada hukuk istikrarı olmaz, çünkü anayasa en temel yasadır. Çıkarılan yasalar, ikincil mevzuat, hepsi anayasaya uygun olmak mecburiyetindedir" diye konuştu. Çiçek, ufak tefek değişikliklerle anayasadaki bütünlüğün sağlanmasında ciddi zorluklar olduğunu belirtti. Çiçek, yeni bir anlayışla günün şartlarına uygun, evrensel değerleri taşıyan, kurumlar arası dengenin yerine oturtulan bir anayasanın yapılması için, bu dönem parlamentosunun büyük bir sorumluluğunun olduğunu kaydetti. 'Yeni bir anayasa' tabirinin toplumda kabul gördüğüne dikkat çeken Çiçek, yeni anayasayı yapacak akademik tecrübenin de olduğunu söyledi. Çiçek, "Anayasanın içeriğinde neler olacak bunu siz söyleyeceksiniz. Tek tek ya da birlikte söyleyeceksiniz. Türkiye'nin her tarafından bu işe belli bir zaman ayrılması, komisyonun çalışmalarına katkı verilmesi gerekiyor ki, gerçekten 'bizim diyebileceğimiz bir anayasa' söz konusu olsun" dedi. Çiçek konuşmasına şunları kaydetti: "Peki bu anayasa ne getirecek? Yeni bir anayasa, sıfır sorunlu bir Türkiye sonucunu doğurmaz. Yapılacak bu çalışmayla, Türkiye'nin her türlü derdi sona erecek ve Türkiye daha sorunsuz bir hale gelecek, anayasalara böyle bir anlam yüklemek doğru olmaz. Yeni bir anayasa neyi çözecek neyi

kolaylaştıracaksa o kadarını yapar ondan ötesi anayasadan kaynaklanmıyor. Görmemiz gereken husus bugün karşılaştığımız sorunlar mevcut anayasadan kaynaklanıyor. Millet iradesi üzerinden yeri gelmiş yargısal ipotek konulmuş, yeri gelmiş başka şeyler olmuş. Bu meclis, Cumhurbaşkanını seçememiştir. Neden? Anayasa mahkemesi, yasama organı yetkisini gasp etmiştir. Bunu kimse gözardı edemez."

MHP Genel Başkan Yardımcısı Faruk Bal da 12 Haziran seçimlerinden önce başlayan tartışmaların yeni anayasa yapma beklentisini oluşturduğunu, TBMM Başkanı Cemil Çiçek'in girişimleriyle konuya ilişkin çalışmaların hızlanarak Uzlaşma Komisyonu kurulduğunu anımsattı.

Uzlaşma Komisyonunun ciddi çalışmalar yaptığını, anayasa yapma usulü konusunda önemli mesafeler aldığını anlatan Bal, öncelikle "bu anayasa kime yapılacak" sorusunun cevaplandırılması gerektiğini belirterek, yapılacak yeni anayasanın Türkiye Cumhuriyeti devletine, Türk milletine ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına yönelik yapılması gerektiğini söyledi.

-"Farklılıktan değil, müştereklerden hareket etmek lazım"-

Faruk Bal, "Dayatmalara karşı çıkmalıyız. Osmanlı Devletinin devlet anlayışını bozan unsurlar tekrar bu yapılacak anayasaya sokulmamalıdır. Farklılıktan değil, müştereklerden hareket etmek lazım. Bütün etnisiteler Türk milletinin zenginliğidir, bunlardan birinin ayrılacağı endişesiyle yarayı kaşıyarak, kanatmanın, kanla beslenmenin anlamı yoktur" dedi.

Türkiye'nin üniter ve milli bir devlet olduğunu ve bedelinin Kurtuluş Savaşında ödendiğini vurgulayan Bal, "Başka bedeller ödememek için bu devletin kadrini, kıymetini iyi bilerek ona göre yaşamalıyız" diye konuştu.

Son 50 yılda Türkiye'nin 2 darbe, 3 muhtıra gördüğünü anımsatan Bal, "61 Anayasası Türkiye'ye bol gelmiş, Türkiye yönetilemez hale gelmiştir. 82 Anayasası da Türkiye'ye dar gelmiş, kurum ve kuruluşlar yönetilemez olmuştur. Darbelerle yapılan, muhtıralarla güçlendirilen anayasalar Türkiye'ye yakışmamaktadır" dedi.

CHP İzmir Milletvekili Rıza Türmen de anayasa yapılmasının ulusların tarihlerinde dönüm noktaları olduğuna işaret ederek, Türk halkının yüzde 80'inin yeni anayasa talebinde bulunduklarını, siyasilerin de bu talebe karşılık vermek zorunda olduklarını kaydetti.

1982 Anayasasının demokrasiye uygun olmadığını ve bu yüzden birçok kez değiştirilerek, yamalı bohçaya döndüğünü vurgulayan Türmen, "Türk toplumuna ve çağdaş dünyanın ihtiyaçlarına cevap veren yeni bir anayasa yapmak zorundayız. Yukarıdan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya bir anayasa yapma süreci başlamıştır. Bu Türkiye tarihinde bir ilktir" diye konuştu.

Türmen, sadece anayasa yapmakla sorunların çözülmeyeceğini de belirterek, ilk önce yasalarda değişiklikler yapılması gerektiğini, anayasaya giden yolun temizlenmesi gerektiğini dile getirdi.

Açılış konuşmalarının ardından Çalıştay'da üç ayrı oturum yapıldı ve oturum başkanları komisyon raporlarını sundu. 'Anayasa'da Yöntem ve Genel Esaslar' konulu birinci oturumun başkanlığını Prof. Dr. Hasan Tunç, 'Anayasa'da Hak ve Hürriyetler' konulu ikinci oturumun başkanlığını Prof. Dr. Vahit Doğan, 'Anayasa'da Devlet Teşkilatı' konulu üçüncü oturumun başkanlığını ise Prof. Dr. Ali Akyıldız yaptı.

HABER

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ VE KAMU GÖREVLİLERİNE İLİŞKİN HÜKÜMLERDE YAPILMASINI İSTEDİĞİMİZ DEĞİŞİKLİKLER

A. GENEL OLARAK ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ

Anayasa, bir devletin temel kurumlarının işleyişini belirleyen, vatandaşlarının hak ve özgürlüklerini güvence altına alan, toplumun tüm kesimleri tarafından kabul görmüş, yazılı ya da yazısız kurallar bütünüdür.

Bu noktada üzerinde önemle durulması gereken husus, Anayasanın bir metne bağlı olmasından çok; toplum tarafından kabul görmüş olmasının zorunluluğudur. Devleti, toplumun ortak kararıyla vücuda getirilen bir kural ve kurumlar bütünü olarak tanımlayacak olursak; devletin işleyiş esaslarını ortaya koyan Anayasaların vatandaşlar tarafından tam kabul görmesinin, devletin varlığı ve devamı açısından ne denli anlamlı olduğu daha belirgin şekilde ortaya çıkacaktır.

Ülkemizde daha özgürlükçü, daha çağdaş bir Anayasaya ihtiyaç olduğu açıktır. Ancak Anayasada yapılacak değişikliklerin toplumun bir kesiminin değil tamamının onayı ile katılımcı bir anlayış içinde gerçekleşmesi de bir gerekliliktir. Aksi taktirde yapılacak düzenlemelerin bir Anayasa metninden çok bürokratik, aristokratik ya da oligarşik bir uygulama haline gelme tehlikesi bulunmaktadır.

Anayasalar her şeyden önce; devletin kuruluşlarını, örgütlenmelerini, iktidarın el değiştirmesini, bireylerin hak ve özgürlüklerini düzenleyen kurallar bütünüdür. Anayasalar bu anlamda, bir ülkedeki hukuk normlarının en üstü olarak nitelendirilmekte, milli and veya toplumsal mutabakat gibi ifadelerle; vücuda getirildiği ülkenin toplumsal ve siyasi gereksinimleri ile bütünleşmektedir.

Nasıl bir anayasa olması gerektiği konusu, nasıl bir yönetim biçimi ve bu yönetim biçiminin hangi sistemi öngördüğü hususuna da bağlıdır. Kuşkusuz ki günümüzde en geçerli ve ideal yönetim biçimi cumhuriyet olarak ifade edilmekte, bu rejim içerisinde parlamenter sistem tüm ağırlığı ile haklı olarak yerini almaktadır. Hürriyetçi demokratik rejim olarak da adlandırılabilen parlamenter sistemlerin en önemli unsurları; siyasal sistem

içerisinde yer alan siyasi karar organlarının genel oya dayanan serbest seçimlerle oluşması, serbest biçimde örgütlenen siyasi partiler arasında, eşit şartlarla yürütülen iktidar yarışması, tüm vatandaşlara temel hak ve hürriyetlerin tanınmış ve hukuki güvence altına alınmış olmasıdır.

Öncelikli olarak, bir anayasanın geniş bir katılım sonucu benimsenmesi ve kabul görmesi, demokratik bir yapılış biçiminin ortaya konulması gereklilik arz etmektedir. Bunun için, açık bir tartışma ortamında anayasa metninin olgunlaştırılması ve hayata geçirilmesi amaç edinilmelidir. Anayasa, toplumun tüm kesimlerinin taleplerini yansıtmalı, ayrı ayrı tamamının haklarını korumalıdır. Anayasa, memurların, işçilerin, çiftçilerin, tarım kesiminde çalışanların, işsizlerin, sendikaların, sendikasız çalıştırılanların, emeklilerin, dul ve yetimlerin, işverenlerin, kadınların, çocukların, engellilerin, öğrencilerin, küçük esnafın, yargının, basın çalışanlarının, gazilerin ve bu ülke için canını vermiş şehit ailelerinin hassasiyetlerini yansıtmalıdır. Bu siyasi organlara düşen asli bir görev niteliğindedir. Zira anayasa metinleri belli dönemlerin değil, uzun dönemler uygulanacak, toplumu geleceğe taşıyan, değiştirilmesi belli bir zorluğu gerektiren metinlerdir.

Toplumsal bir sözleşme niteliğindeki anayasalar; milli egemenliğin nasıl kullanılacağını açıkça ortaya koymaktadır. Bu egemenlik kullanımı parlamenter sistem bakımından tek bir organın kullanımına verilmeyecek kadar önemlidir. Parlamenter rejimler; yasama yürütme ve yargı organları arasındaki erkler ayrılığını içermekle birlikte bu kuvvetler ayrılığının işbirliği içerisinde, toplumsal ve siyasi tıkanmalara yol açmayacak şekilde gerçekleşmesini amaç edinmektedir. Parlamenter rejimlerin belirtilen özelliği gereği, anayasal metinler yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki dengeyi, frenlemeyi ve uyumu sağlayacak metinler halinde düzenlenmeli, sayısal üstünlüğe sahip olan parti ve partilerin yürütme organı yoluyla diğer organlara, tüm sisteme egemen olabilmesi tehlikesine engel olacak önlemlere yer vermelidir.

Bu doğrultuda; anayasa metinleri; hukuk devleti ilkesine açıkça vurgu yapmalıdır. Hukuk devleti ilkesi gereği yürütmenin hukuka bağlılığı ve yürütme işlemlerinin yargı denetimi altında bulunması mutlak olarak sağlanmalıdır. Aynı paralellikte; yasama faaliyetinin anayasaya uygunluğunun denetimi, anayasanın üstün hukuk normu özelliğini koruması açısından gereklik arz etmektedir. Bu amaçla özellikle kendi menfaatleri ile ilgili konularda meslek kuruluşları ve sendikalara da Anayasa Mahkemesinde iptal davası açma hakkı tanınmalıdır.

Yasama ve yürütme organlarının yargı organ ve kurumlarında temsilci bulundurmaması ve üye seçiminde yetkili olmaması, Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve HSYK üyelerinin seçiminin yasama ve yürütme organından bağımsız seçilmesi, yargı organının görevini en iyi şekilde ifası bakımından daha yerinde olacaktır.

Anayasaların toplumun bütününü ifade ettiği düşünüldüğünde;

sosyal devlet ilkesinin anayasalarda yer almasının kaçınılmaz olduğu açıktır. Sosyal barışın ve sosyal adaletin sağlanması amacıyla devletin ekonomik hayata müdahalesinin meşru olduğu çeşitli anayasalarda çeşitli şekillerde ifade edilmiştir. Sosyal devlet piyasa ekonomisinin ve sanayileşmenin getirdiği gelişmelerle birlikte sosyal sorunların arttığı gelir ve servet eşitsizliğinin arttığı toplumlarda devletin sosyal tedbirler almasını içermektir. Bu sayede milli bütünleşmede sağlanmış olacaktır. Sosyal devlet ilkesinin gerçekleşmesine yönelik hukuki yöntemler olarak ifade edilen; herkese insan haysiyetine yakışır asgari bir hayat düzeyi sağlamaya yönelik tedbirlerin alınması, vergi adaletinin sağlanması, toplumun ekonomik kaynaklarının, yeraltı ve yerüstü zenginliklerimizin ekonomik kalkınmayı sağlayacak biçimde bilimsel ve akılcı olarak, milli çıkarlarımıza uygun olarak değerlendirilmesi, sosyal hakların korunması ve geliştirilmesi, sosyal adaleti sağlanması sosyal eşitsizliklerin azaltılması, toplum içindeki ekonomik bakımdan güçsüz olanların korunması" anayasal bir ilke olarak benimsenmelidir.

Anayasalar bakımından son derece öneme haiz başka bir konu ise; birey hak ve özgürlükleri ve kolektif özgürlüklerdir. Temel haklarla ilgili genel ve özel sınırlamalar kolektif hak ve özgürlüklere ilişkin kayıtlamalar, toplantı gösteri ve yürüyüşlerine ilişkin sınırlamalar; durumun gerektirdiği düzeyde olmalı, ülkenin bölünmez bütünlüğü dışındaki kesin sınırlamalar dışında, başkaca sınırlamalar getirilecekse; sınırlama yasa ile olmalıdır. Ancak; ülkemiz bakımından özellikle sendika kurma hakkı kamu görevlilerine tanınmışken, bu hakkın nasıl kullanılacağına ilişkin Anayasal güvenceler sisteminin var olmaması, yeni anayasa öneri metninde toplu görüşmenin kanunla düzenleneceğine ilişkin bir ifadenin yer alması, anayasal bir kurum olan sendikaların, kamu çalışanları bakımından bir alt normla ifade edilmesi anlamına gelmektedir ki, evrensel hukuk normları bakımından bunun izah edilebilir bir yanı bulunmamaktadır. Kamu görevlilerinin grev ve toplu sözleşme hakkı anayasada açıkça tanımlanmalıdır.

Temel hak ve özgürlükler bağlamında; kadın erkek eşitliğini sosyal devlet ilkesini geliştirici çağın gerektirdiği düzenlemeler yapılmalıdır. Anayasalar özü itibariyle siyasi faaliyetleri taşımakta ve faaliyetin kapsam ve koşullarını düzenlemektedirler. Dernek, sendika, kooperatif, vakıf, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları gibi tüzel kişiliklere getirilen siyasi sınırlamalar demokratik katılımı ve siyasete katılım hakkını engelleyecektir. Daha geniş bir katılımın sağlandığı siyaset; demokrasinin sağlanmasında ana bir rol oynayacaktır.

Bu bağlamda sendikacılığın ILO standartlarına kavuşması amacıyla; yapılacak anayasa değişikliği içerisinde mutlaka,

1- Emeklilere De Sendika Kurma Hakkı Tanınmalı, Sendikaların Her Şartta Üyelerinin Ekonomik ve Sosyal Haklarını Geliştirebilmesi Sağlanmalıdır,

2- Sendikaların ve Konfederas-

yonların Üyeleri Adına Mahkemelere Dava Açma Hakkı Anayasa Metninde Yer Almalıdır,

3- Kamu Görevlilerine Grev Hakkı Tanınmalıdır,

4- Kamu Görevlilerinin Siyasete Katılma Hakkının Önündeki Engeller Kaldırılmalıdır,

5- Yalnızca Mali ve Sosyal Haklar Değil, Kamu Görevlilerini İlgilendiren Her Konu Toplu Sözleşmenin Kapsamına Dâhil Edilmelidir,

6- Devletin Asli Ve Sürekli Görevlerinin Yalnızca, Memurlar Ve Kadrolu Kamu Görevlileri Eliyle Gördürülmesi sağlanmalıdır.

Bununla birlikte Anayasaların kişisel hak ve özgürlükleri mümkün olan en geniş şekilde düzenlemesi esas amaç olmalıdır. Anayasalarda kişisel hak ve özgürlükler bağlamında düşünce, ifade ve inanç hürriyetinin bireylere zarar vermeden ve vatandaşlar arasında ayrımcılık yapılmadan uygulanmasını sağlayacak düzenlemelere temel teşkil edecek hükümler bulunmalıdır. Özellikle 1982 Anayasasının ikinci maddesinde "Türkiye Cumhuriyeti; insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal hukuk devletidir" şeklinde ifade edilen esaslar, anayasanın öteki maddeleri ve kanunlar hazırlanırken göz önünde bulundurulması zorunlu olan ilkeleri kapsamaktadır. Dolayısı ile yapılacak tüm düzenlemelerin bu esaslar çerçevesinde gerçekleştirilmesi gereği ortaya konulmuştur. Bu esaslar, ülkemizde hak ve özgürlüklerin kullanılma alanlarını belirlerken, devletin de vatandaşa karşı inanç, düşünce ya da tercihlerinden dolayı ayrım yapmasının önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Anayasa değişikliği bağlamında, devletimizin temel niteliklerinin korunması ve herhangi bir inanç grubunun veya sınıfın ayrıcalıklı tutulmasının önüne geçilmesi için bu ilkelerin aynen devamını zorunlu kılmaktadır.

Bu bakımdan Anayasanın değiştirilemeyen ilk üç maddesi, sadece bir rejim tanımlaması değil, Türkiye Cumhuriyeti'nin varlık tanımlamasıdır. Bu varlık tanımlaması, Türkiye Cumhuriyeti'nin asıl kurucu iktidarı olan İstiklal Harbi ve bu harbi sürdüren Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yapılmıştır. 1961 ve 1982 Anayasalarında anayasayı yapan tali kurucu iktidarlar, anayasaları baştan aşağıya değiştirirken, asıl kurucu iktidarının yaptığı düzenlemeye sadık kalmışlardır. Esasen aksi bir girişim, İstiklal Harbi'nin sonuçlarına, İstiklal Harbi sonucunda oluşan Türk devletinin ve Türk milletinin hukukuna tecavüz niteliği taşırdı. Bölücü örgütü destekleyen yabancı istihbarat servisleri, Türkiye'nin bölünmesine dair haritaları yaymaktadır. Bu ağır ortamda, Türk Ordusu her görev teslim töreninde, Türkiye Cumhuriyeti'nin milli ve üniter devlet yapısının vidasının gevşetilmesine izin verilmeyeceğinin altını çizmektedir. Türk milleti bilmektedir ki, ülkemizin birliğine ve milletimizin bütünlüğüne göz dikenler, kendi söyleyemediklerini de akademisyen unvanlı bazı kimselere söyletmektedirler. Bugün Anayasanın 66. maddesindeki Türklük tanımından rahatsız olanlar, bu değişikliği sağladıklarında emin olun ki devletin adından da rahatsızlık duyacaklar ve Türkiye Cumhuriyeti'nin adını değiştirmek isteyeceklerdir. Bu nedenle Anayasa gibi bir devlet için hayati bir hususta değişiklik yapılırken, tarihi ve siyasi gerçekler, coğrafi konum ve devletin kuruluş süreci göz ardı edilemez.

"Anayasalar; bir devletin kuruluş felsefesini, devlet yapısını tarihi gerçekleri ile birlikte özetlemektedir." dedik. Cumhuriyetimizin temel nitelikleri ve Atatürk İlkelerini içeren mevcut anayasamızın ilk üç maddesi aynen muhafaza edilmeli, anayasal normlar toplumsal ve siyasi gereksinimler dikkate alınarak ortaya konulmalıdır**.**

Sonuç olarak; anayasa değişiklikleri toplumsal ve siyasi bir gereksinimden kaynaklanmalı, anayasa değişikliği toplumun her kesiminde tartışıldıktan sonra hayata geçirilmelidir. 1982 Anayasası dönemin koşullarına göre hazırlanmış ve sistematiği belirtilen şartlarda gerçekleştirilmiş bir anayasadır. Anayasa daha çok bireye karşı devleti korumak saiki ile normlarını ortaya koymuştur. Bu yüzden birçok konuyu ayrıntılı olarak düzenleme ihtiyacını kendinde görmüştür. Bu konu tartışmalı olsa da mevcut anayasa, anayasaların bir felsefesi olması gerektiğinden hareketle başlangıç kısmında anayasanın bütününü temsil eder şekilde kendini ifade etmiş, Türk devletinin var oluş amacı ilk dört maddeyi bütünleyecek şekilde vurgulanmıştır. 1982 anayasasının düzenlendiği tarihten bu tarafa ülke gerçeklerinde bazı değişimlerin olduğu, bu değişimlerin toplumsal gereksinimleri ortaya koyduğu bir gerçektir. Kuşkusuz ki anayasalar değişmez metinler değildir. Ancak bu toplumsal gereksinimlerin anayasal düzlemde ne ölçüde karşılanıp karşılanamayacağı konusu, çözüm açısından belirleyici rol oynayacaktır.

B. ANAYASADA KAMU GÖREVLİLERİ İLE İLGİLİ HÜKÜMLERDE YAPILMASI GEREKEN DEĞİŞİKLİKLER

Emeklilere De Sendika Kurma Hakkı Tanınmalı, Sendikaların Her Şartta Üyelerinin Ekonomik ve Sosyal Haklarını Geliştirebilmesi Sağlanmalıdır

Anayasanın 51. maddesi "Çalışanlar, emekliler ve işverenler, üyelerinin ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir." şeklinde değiştirilmelidir.

Toplumsal değişimlerin, topluma rağmen değil, sosyal paydaşların talepleri doğrultusunda belirlendiği, kararların ortak bir mutabakat ile alındığı demokrasiler, kuşkusuz tüm dünyada arzu edilen yönetim şekilleridir.

Demokrasi, eski Yunanca "halk" anlamına gelen demos ve "yönetmek" anlamına gelen kratein sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuştur ve bu anlamıyla "halkın yönetimi" demektir. Demokrasi sadece "halk tarafından yönetim" olarak değil, "halk için yönetim" olarak da tanımlanmalıdır. O hâlde bu anlamda demokrasi, Abraham Lincoln'ün meşhur ifadesiyle "halkın, halk tarafından, halk için yönetimi" olarak tanımlanabilir.

19.yüzyılla birlikte sıklıkla görülmeye başlayan demokrasi rejimi, teorik anlamıyla birçok ülkede geçerli olsa da, birçok ülkede pratikte, yalnızca çoğunluğun istediği idarecilerin seçimi konusunun ötesine geçememiştir. Oysa gerçek anlamda demokrasi, toplumların yöneticilerini seçebilme özgürlüğünün yanında devletin yönetilmesinde, toplumun değişmesinde, halkın kaderinin belirlenmesinde toplumun ortak duygu ve düşünceleri doğrultusunda kararlar alınmasının sağlanmasıdır.

Demokrasinin teorideki bu önemli tanımının pratikte nasıl hayata geçirileceği, iktidarda bulunan güç sahiplerinin, toplumun ortak hassasiyetleri konusunda nasıl fikir sahibi olacağı, onları bu değişime hangi gücün yönlendireceği konusunda ise toplumun ortak bir amaç doğrultusunda bir araya gelerek, yönetim üzerinde toplumsal ve barışçıl bir güç unsuru oluşturması gündeme gelmiştir. Bu noktada ortaya çıkan sivil toplum örgütü kavramı, toplumsal bir amaç ve fayda doğrultusunda kar amacı gütmeksizin bir araya gelen insanların organize bir hareket oluşturmasıdır.

Bu nedenle günümüze uygun anlayış çerçevesinde bir demokratik sistemin sağlanması, o toplum tarafından oluşturulan sivil toplum örgütlerinin çokluğu ve etkinliği ile mümkündür. Sivil toplum örgütlerinin karar alma sürecine dahil olması, teorik demokrasi anlayışının pratikte uygulanması için bir zorunluluktur. Özellikle ekonomik uygulamalarda, sendikaların toplu görüşme ya da toplu pazarlıklar yoluyla kararlara etki etmesi ve paylaşım sorununda söz sahibi olması, önemli bir adım olmaktadır.

Avrupa başta olmak üzere, dünyanın gelişmiş ülkelerinde nüfusun hızla yaşlanması, ülkelerde hatırı sayılır bir emekli kitlesinin varlığını ortaya koymaktadır. Bugün itibarı ile ülkemiz toplam nüfusunun yaklaşık %10'luk bir kesimi emeklilerden oluşmaktadır. Halen yürürlükte olan yasal mevzuatımıza göre emeklilerin sendika kurması mümkün değildir. Yönetime katılma ve karar alma sürecine dahil olma noktasında türlü nedenlerle toplumun bazı kesimlerinin dış-

lanması, demokrasi adına kabul edilemez bir durumdur. Kaldı ki, bu kesim toplumun büyük bir çoğunluğunu oluşturuyorsa, paylaşım sorununun çözülmesi daha da zora girmektedir.

Anayasamızın 51. maddesi, yalnızca çalışan ve işverenlere sendika kurma hakkı tanımış ve emeklileri kapsam dışında bırakmıştır. Bununla birlikte sendikaların üyelerinin ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini yalnızca çalışma ilişkileri çerçevesinde korumasını öngörmektedir. Bu da sendikaların etkinliğini zayıflatırken, sendikaların çalışma ilişkileri dışında üyelerinin hak ve menfaatlerini koruma hakkını elinden almaktadır.

Birleşmiş Milletler Evrensel Beyannamesinin 23/4. maddesinde; "Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma veya sendikaya üye olma hakkı vardır." İbaresi yer almış,19.03.1954 tarihli İnsan Haklarını ve Ana hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin 11/1 maddesinde ise; "Herkes asayişi ihlal etmeyen toplantılara katılmak, sendika tesis etmek, sendikalara girmek hakkına sahiptir."Hükmüne yer verilmiştir. Belirtilen uluslar arası sözleşmelerin ortak paydası, sendikal özgürlüklerin kullanılması örgütlülüğün sağlanması noktasında hiçbir ayrıma yer vermemesidir.

Bu nedenle Anayasamızın 51. maddesi hükmünde yer alan ifadenin "Çalışanlar, emekliler ve işverenler, üyelerinin ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir." şeklinde değiştirilerek, emeklilerin de sendika kurma hakkına sahip olması ve sendikaların her alanda üyelerinin ekonomik ve sosyal haklarını geliştirmek için faaliyet yürütmeleri sağlanmalıdır.

Sendikaların ve Konfederasyonların Üyeleri Adına Mahkemelere Dava Açma Hakkı Anayasa Metninde Yer Almalıdır

Anayasanın 53. maddesine sendikaların ve konfederasyonların üyelerin hak ve menfaatlerini ilgilendiren bireysel işlemler ile genel düzenleyici işlemlere karşı üyeleri adına yargıya başvurabilmelerini sağlayacak hükmün, açıklayıcı bir biçimde düzenlenerek yeniden anayasa metnine eklenmesi gerekmektedir.

12 Eylül 2010 tarihinde gerçekleştirilen referandum sonucuna göre gerçekleştirilen Anayasa değişikliğinde, 53. maddeden "sendikaların ve konfederasyonların üyeleri adına yargıya başvurabilmelerini" sağlayan hükmün çıkarılmış olması, örgütlenme özgürlüğü getirdiği iddia edilen değişikliğin, aslında var olan hakları da geri götürdüğünün bir göstergesidir.

Sendikaların ve konfederasyonların üyelerinin hak ve menfaatlerini koruması noktasında kullanabilecekleri yasal yollardan en önemlisi kuşkusuz yargıya başvurmaktır. Bu noktada üyeleri adına yargı yoluna başvurma hakkının kaldırılması, vatandaşların en temel demokratik hakkının kısıtlanması anlamı taşımakta, evrensel hukuk ilkelerine de aykırılık teşkil etmektedir.

Bu aksaklığın giderilmesi için Anayasanın 53. maddesine sendikaların ve konfederasyonların üyelerin hak ve menfaatlerini ilgilendiren bireysel işlemler ile genel düzenleyici işlemlere karşı üyeleri adına yargıya başvurabilmelerini sağlayacak hükmün, açıklayıcı bir biçimde düzenlenerek yeniden anayasa metnine eklenmesi gerekmektedir.

Kamu Görevlilerine Grev Hakkı Tanınmalıdır

Anayasanın 54. maddesinde yer alan "Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptirler." hükmündeki "işçiler" ifadesinden sonra "memurlar ve diğer kamu görevlileri" ibaresi eklenmelidir.

Türkiye, çalışma hayatının düzenlenmesi ve sendikal özgürlüklerin istenilen seviyeye getirilmesi amacıyla ILO tarafından benimsenen 87 No.lu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması, 98 No.lu Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı ve 151 No.lu Kamu Hizmetlerinde Çalışma İlişkilerini düzenleyen sözleşmeleri kabul ederek, bu sözleşmelerin şartlarına uymayı taahhüt etmiştir. Ülkemizde kurulmuş olan memur sendikaları uluslar arası sözleşmelerin kabul edilmesiyle elde edilen bu hakkı kullanarak örgütlenmişlerdir.

Ülkemiz kamu çalışanlarının da gelişmiş ülkelerde olduğu gibi yönetime katılma, adil bir ücret alma, sendikalaşma ve grev yapabilme gibi sosyal ve demokratik argümanlarla donatılması artık bir zorunluluk halini almıştır. Bu zorunluluk hem Türkiye'nin onayladığı sözleşme ve kabul ettiği anlaşmaların hem de demokrasinin bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır.

18 Haziran 2003 tarih ve 25142 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4867 sayılı kanunla BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslar arası Sözleşme onaylanmıştır. Bu sözleşme, 21 Temmuz 2003 tarih ve 25170 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulunun 2003k/5851 sayılı kararı ile yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin 8. maddesi sendikal hakları düzenlemiş olup, 8. maddenin (d)

bendi özel olarak grev hakkını düzenlemiştir. Buna göre; kullanılma şartları her bir ülkenin yasaları ile düzenlenmiş olan bir grev hakkının tanınacağı ifade edilmiştir. Maddenin 2. bölümünde bu maddenin silahlı kuvvetler veya polis mensuplarının veya devlet ifadesinde görevli olanların bu hakları kullanmalarına hukuken öngörülen sınırlamalar koymalarını engellemeyeceği belirtilmiş olup, maddenin 3. bölümünde bu maddenin hiçbir hükmünün ILO'nun 98 sayılı sözleşmesine taraf olan devletlere o sözleşmede yer alan güvencelere aykırı düşebilecek bir tarzda bir yasa çıkarma ve uygulama imkânı verecek şekilde tasarruflarda bulunma yetkisi vermeyeceği ifade edilmiştir.

BM Ekonomik Sosyal ve Kültürel Hakları Sözleşmesinin 8. maddesi ile ILO'nun 98 sayılı sözleşmesi birlikte değerlendirildiğinde, Silahlı Kuvvetler ve polisler dışında kalan ve doğrudan devlet erki kullanmayan kamu görevlilerinin grev hakkının düzenlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

11 Aralık 1992 tarih ve 21432 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 3847 sayılı kanunla ILO'nun sendika özgürlüğüne ve örgütlenme hakkının korunmasına ilişkin 87 sayılı sözleşmesi onaylanmıştır. Bu sözleşme 25.02.1993 tarih ve 21507 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulunun 1993/3967 sayılı kararname ekinde yayınlanmıştır. Bu sözleşmenin 3. maddesinde yer alan sendikalara etkinliklerini düzenleme ve eylem programlarını oluşturma hakkı, 8. maddenin 2. fıkrasında yer alan ulusal mevzuatın sözleşmede öngörülen güvencelere zarar vermemesini ya da zarar verecek biçimde uygulanmamasını, 10. maddede çalışanların ve işverenlerin çıkarlarını savunmayı ve geliştirmeyi amaçlayan örgütleri düzenleyerek, grev hakkının dayanağını oluşturmuştur. ILO uzmanlar komitesi de 87 sayılı sözleşmeyi grev hakkının dayanaklarından biri olarak göstermiştir.

ILO'nun sendikal hak ve özgürlüklerin uygulanmaması ile ilgili şikâyetlerini inceleyen Standartların Uygulanması Konusunda Uzmanlar Komitesi ve Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi vardır. Bu komiteler tarafsız uzmanlardan oluşmuştur ve ülkelerin şikâyetlerini inceleyip, karara bağlamaktadır. Komitelerin verdiği kararlar ILO için bağlayıcı kararlardır. ILO'nun Standartların Uygulanması Konusunda Uzmanlar Komitesi ve Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi tüm ücretli çalışanlar için grev hakkını genel bir ilke olarak ortaya koyarken, bu hakkın yalnızca "temel hizmetler veya faaliyetlerde" kısıtlanabileceğini belirtmektedir. ILO komitelerine göre "temel hizmetler" olarak kastedilen, "yalnızca aksaması durumunda nüfusun tümünün veya bir bölümünün hayatını, kişisel güvenliğini veya sağlığını tehlikeye sokacak hizmet ve faaliyetlerdir."

Bir başka kararda da; "sendikalar özellikle bir hükümetin ekonomik ve toplumsal politikalarını eleştirmek amacıyla protesto grevlerine başvurabilmelidirler. Ayrıca dayanışma grevlerinin genel olarak yasaklanması istismara yol açabilir ve grev hakkının kullanılmasına ilişkin yöntemler söz konusu olduğunda, kurallara tamı tamına uyarak işin yavaşlatılması, işyerlerinin işgal edilmesi ve işbaşında oturma grevleri yapılması konularında kısıtlama getirilmesi, ancak bu eylemlerin barışçıl olmaktan çıkması durumlarda haklılık kazanır." denilmiştir.

ILO Uzmanlar Komitesi 1994 yılında yayınlanan raporunda şöyle demektedir. "Komite kamu hizmetlerinde grev hakkının yasaklanmasının yalnızca devlet adına yetki kullanan memurlarla sınırlı tutulması gerektiği görüşündedir.

ILO Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi, Türkiye hakkında yapılan bir şikayet başvurusu üzerine bu konuda şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Uzmanlar Komitesinin de belirttiği gibi, grev hakkı, çalışanların ve örgütlerinin kendi ekonomik ve toplumsal çıkarlarını korumak ve geliştirmek için sahip oldukları temel araçlardan biridir. Bu çıkarlar yalnızca daha iyi çalışma koşullarının elde edilmesi ve mesleki nitelikteki toplu istemlerin peşinden koşulması değil, fakat aynı zamanda ekonomik ve toplumsal sorunlarına ve çalışma hayatının çalışanları doğrudan ilgilendiren her türlü sorunlarına çözümler aranması ile ilgilidir. Komite sendikaların, hükümetin ekonomik ve toplumsal politikalarını eleştirmeyi amaçlayan protesto eylemlerine başvurabilme olanağına sahip olmaları gerektiğini düşünmektedir."

Kaldı ki; Danıştay 12. Dairesi, 9 Şubat 2009 tarih, 2004/4643 Esas, 2005/313 No.lu; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 21 Nisan 2009 tarihli kararları ile memurların grev yapmaları nedeniyle herhangi bir hukuki işleme tabi tutulamayacağını karara bağlamıştır.

12 Eylül 2010 tarihinde halk oylamasına sunularak gerçekleştirilen Anayasa değişikliğinde, grev hakkının kullanımı ile ilgili bazı düzenlemeler olmasına rağmen, Anayasanın 54. maddesindeki "toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptir" hükmünün korunması, grevin yalnızca işçiler için bir hak olduğunu, memurların kesinlikle grev yapamayacağını; ayrıca işçilerin de yalnızca toplu iş sözleşmesi esnasında uyuşmazlık çıkması durumunda grev hakkını

kullanabileceğini; hak grevi, dayanışma grevi gibi hakların kullanılmasının imkânsız olduğunu ortaya koymaktadır.

Asıl üzerinde durulması gereken konu; grevsiz toplu sözleşme hakkının uluslar arası sözleşmelere ve yerel ve uluslar arası yargı organlarının verdiği kararlara aykırı olmasıdır. Ortada birçok yargı kararı varken, 25 Kasım 2009'da ülkemizde milyonlarca kamu görevlisi bir günlük iş bırakma eylemi yapmış ve hukuken hiçbir yaptırıma tabi tutulamamışken, yargının bu kararlarını yok sayan bir Anayasa değişikliği, başka bir kargaşayı çağırmaktadır.

Dolayısı ile hem yargı kararlarıyla hem evrensel sözleşmeler yoluyla hem de fiili uygulamayla sabit bir hak haline gelmiş olan grev hakkının, kanunlarla yasaklanması kabul edilemez. Hukuk devletinin en büyük özelliği, kural haline gelmiş yargı kararlarının yasa haline getirilmesidir.

Yargı kararları ve uluslar arası sözleşmeler aracılığıyla kesinleşmiş bir hak haline gelen grev hakkının Anayasa değişikliğine konu edilmeyişi, mutlaka açıklanması ve en kısa zamanda düzeltilmesi gereken bir konudur. Bu noktada Anayasanın 54. maddesinde yer alan "Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptirler." hükmündeki "işçiler" ifadesinden sonra "memurlar ve diğer kamu görevlileri" ibaresi eklenmelidir.

Kamu Görevlilerinin Siyasete Katılma Hakkının Önündeki Engeller Kaldırılmalıdır

Anayasanın siyasi partilere üye olamayacakların belirlendiği 68. madde metninden "…kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri" ibaresi çıkarılmalıdır.

Demokratik bir toplumun en temel özelliklerinden biri de vatandaşlarına siyasete katılma, seçme ve seçilme özgürlüğü tanımasıdır. Ülkemizin en eğitimli kesiminden biri de hiç kuşkusuz ki kamu görevlileridir. Mesleğe alınma şartları, yapılan sınavların zorluk derecesi ve yürüttükleri hizmetler göz önüne alındığında, ülkemizin en hassas görevlerini yürüten kesimlerinden olan kamu görevlilerinin siyasete yapacakları katkı da son derece önemlidir. TBMM tarafından onaylanarak yürürlüğe konulan ILO'nun 151 Sayılı Kamu Hizmetlerinde Sendika Hakkının Korunması ve istihdam Koşullarının Saptanması Yöntemlerine ilişkin Sözleşmenin 9. maddesi**; "**Kamu görevlileri, diğer çalışanlar gibi yalnızca görevlerinin niteliğinden ve statülerinden kaynaklanan yükümlülüklerine bağlı olarak örgütlenme özgürlüğünün normal olarak uygulanması için gerekli kişisel ve siyasi haklardan yararlanacaklardır." ifadesiyle; kişisel ve siyasal haklar arasındaki bağlantıyı düzenlenmiş, kamu çalışanlarına siyaset hakkını tanımıştır.

Ancak Anayasanın 68. maddesinde "…kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri… siyasi partilere üye olamazlar." denilerek, kamu görevlilerinin siyasete katılmaları engellenmiştir. Ülke içinde bir grubun siyaseten yasaklanması, en ilkel demokrasi anlayışıyla dahi bağdaşmayan bir tutum olmakla birlikte, vatandaşlık haklarının kısıtlanması anlamı da taşımaktadır.

Bu nedenle Anayasanın 68. madde metninden ilgili ifadeler çıkarılarak, kamu görevlilerinin siyasi partilere üye olabilmeleri ve siyasete katılmaları sağlanmalıdır.

Kamu Görevlilerini İlgilendiren Her Konu Toplu Sözleşmenin Kapsamı Dâhilinde Olmalıdır

Anayasanın 128. madde metni "Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ancak, bu konulara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır." şeklinde düzenlenmelidir.

Anayasanın 53. maddesinde yapılan değişiklikle kamu görevlilerine toplu görüşme yerine toplu sözleşme hakkı getirildiği belirtilmektedir. Oysa iktidar bu hakkı kısıtlayan bir düzenleme yapmak istemiş ve toplu sözleşme ile ilgili olarak ayrıntılı ve sınırlayıcı bir çerçeve çizmiştir. Mevcut durumda

toplu görüşme; kamu görevlileri için uygulanacak katsayı ve göstergeler, aylık ve ücretler, her türlü zam ve tazminatlar, fazla çalışma ücretleri, harcırah, ikramiye, lojman tazminatı, doğum, ölüm ve aile yardımı ödenekleri, tedavi yardımı ve cenaze giderleri, yiyecek ve giyecek yardımları ile bu mahiyette etkinlik ve verimlilik artırıcı diğer yardımları kapsar.

Ancak 1982 Anayasası'nın 128. maddesinde yapılan değişiklikle kamu görevlileri için yalnızca mali ve sosyal haklara ilişkin hususların toplu sözleşmenin konusu olabileceği, bunun dışında kamu çalışanlarının tüm hak, görev ve yetkilerinin yasa ile belirleneceği öngörülmüştür.

Dolayısı ile toplu sözleşmelerde kamu sendikalarına, memurların çalışma şartları, terfileri, sicil, disiplin uygulamaları, işe alınışları, işten çıkarılmaları gibi hayati konularda pazarlık yapma hakkı tanınmamakta, toplu sözleşmenin kapsamı yalnızca mali ve sosyal haklarla sınırlı tutulmaktadır. Görüldüğü gibi bu uygulama şu andaki toplu görüşmenin kapsamını dahi daraltmaktadır. Bu durumun önüne geçilmesi için mevcut 128. madde metni "Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ancak, bu konulara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır." şeklinde düzenlenmeli ve toplu sözleşmenin kapsamı, kamu görevlilerini ilgilendiren her türlü konuyu içine alacak şekilde genişletilmelidir.

Devletin Asli Ve Sürekli Görevleri Yalnızca, Memurlar Ve Kadrolu Kamu Görevlileri Eliyle Gördürülmelidir

Anayasanın 128. madde hükmü "Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve kadrolu diğer kamu görevlileri eliyle görülür." şeklinde değiştirilmelidir.

Anayasanın 128. maddesi, "Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür." hükmüne amirdir.

Ancak son yıllarda yaygın sözleşmeli personel çalıştırılması ve taşeronlaşma nedeniyle devletin asli ve sürekli görevleri taşeron işçileri eliyle gördürülmeye başlanmıştır. Hükümetin son yaptığı açıklamaya göre kamuda üst düzey yöneticilerin de sözleşmeli hale getirileceği belirtilmektedir.

Bu açıdan bakıldığında uygulama, performansa dayalı ödeme, profesyonelliğe verilen önemin artması, kamu hizmetlerinde müşteri satıcı anlayışının yerleşmesi, rekabet ve diğer pazar ekonomisi unsurlarının getirilmesi, iş güvencesinin yok edilmesi, sendikasızlaştırma ve kamu çalışanlarının sayısının azaltılması gibi sonuçlar getirmektedir.

Özellikle esnek çalışma olarak nitelendirilen çalışma şekillerinin, iş güvencesini yok etmesi, sosyal devlet ilkesine aykırı olması, örgütlü çalışma imkânını ortadan kaldırması ve devletin devamlılığı ilkesine aykırı olması, kamu yönetimi, sendikalar ve çalışanlar adına kabul edilemez niteliktedir.

Küresel etkiler altında yürütülen bu uygulamanın çeşitli sorunları vardır:

1. **Ulusal Çıkar Sorunu:** Personel çalıştırma üzerindeki küresel etkiler, egemenlik hakkının korunması bakımından sınırlandırılması zorunlu hale gelmiş bir hacim ve etki gücüne ulaşmıştır. Bu kurumların devletin yeniden örgütlenme süreci üzerindeki kabul edilemez etkileri sınırlandırılmalı ve ortadan kaldırılmalıdır.

2. **Toplumsal Çıkar Sorunu:** Azgelişmişlik koşulları, yaygın eşitsizlik ve adaletsizlik, özel sektörün küresel sermaye karşısındaki zayıflığı açık ve katı gerçeklerdir. Bu koşullarda kamu hizmetleri alanı üzerinde değişikliğin, dünyanın genel gidişatına uyma dürtüsüyle değil, ülkemizin durumu ve gereksinmeleri odak alınarak yapının çok yönlü irdelenmesiyle yapılması gerekir.

3. **Kamu Yararı Sorunu**: Devlet hizmetleri, uzmanlık ve süreklilik gerektirir. İçte ve dışta, şu ya da bu kesimin çıkarları üzerinde etkiler yaratan bu hizmetler, anayasal ve yasal güvencelerden yoksun, esnek, şahsa, performansa ve takdire bağlanmış, kendi içinde rekabetçi personel sistemiyle yürütülemez.

4. **Emek Hakları Sorunu:** Kamu istihdamı, çalışanlar açısından görece ileri haklar sağlar. Bu rejimi özel veya sözleşmeli istihdama dönüştürmek, kazanılmış hakların kaybına ve toplumsal çatışmaların derinleşmesine yol açacaktır.

Bu nedenle asli ve sürekli kamu hizmetlerinin memurlar eliyle gördürülmesi için anayasanın 128. madde hükmünün "Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve kadrolu diğer kamu görevlileri eliyle görülür." şeklinde değiştirilmesi uygun olacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

11 Kasım 2011
28677

Sayın İsmail KONCUK
Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu Başkanı

Halen yürürlükte olan 1982 Anayasası, kabul edildiği günden itibaren siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, akademisyenler ve toplumun farklı kesimleri tarafından eleştirilmiştir. Bugüne kadar yapılan çok sayıda değişikliğe rağmen üzerindeki askeri vesayet gölgesini ve darbe anayasası imajını atamamış, halk tarafından benimsenmemiştir.

Yeni anayasa ihtiyacı özellikle 12 Haziran 2011 milletvekili genel seçimlerinden önce siyasi partilerimiz tarafından yoğun bir şekilde gündeme getirilmiştir. Toplumda oluşan yeni anayasa beklentisine karşılık vermek amacıyla Meclis Başkanlığı tarafından somut bir adım atılmış ve TBMM'de temsil edilen 4 siyasi parti grubundan üçer üyenin katılımıyla Anayasa Uzlaşma Komisyonu kurulmuştur. Benim başkanlığımdaki komisyonda AK Parti'den Ahmet İyimaya (Ankara), Mustafa Şentop (İstanbul) ve Mehmet Ali Şahin (Karabük); CHP'den Bedii Süheyl Batum (Eskişehir), Rıza Mahmut Türmen (İzmir) ve Atilla Kart (Konya); MHP'den Tunca Toskay (Antalya), Oktay Öztürk (Erzurum) ve Faruk Bal (Konya); BDP'den de Ayla Akat Ata (Batman), Altan Tan (Diyarbakır) ve Sırrı Süreyya Önder (İstanbul) yer almaktadır.

Komisyon 19 Ekim 2011 Çarşamba günü ilk toplantısını yaparak çalışmalarına başlamıştır. Amacımız 1982 Anayasasının yasakçı ve vesayetçi zihniyetinden uzak, vatandaş odaklı, özgürlükçü ve demokratik temsil esasına dayanan, hepimizin içinde kendisini bulacağı, "işte benim anayasam" diyebileceği bir anayasa yapmaktır.

Ortak aklı harekete geçirerek ve uzlaşı kanallarını açık tutarak anayasa yapım sürecini başarı ile sonuçlandırmayı hedefliyoruz. Bunu başarabilmek için de sivil toplum kuruluşlarının desteğinin ve aktif katılımının hem çok gerekli ve hem de çok önemli olduğu kanaatindeyim.

Yeni Anayasa konusundaki çalışmalar kapsamında oldukça zengin içerikli bir web sayfası (*yenianayasa.tbmm.gov.tr*) hazırladık. Web sayfasında 1876'dan bugüne anayasa metinleri; 1982 Anayasasında yapılan değişiklikler, bunların komisyon raporları ve Genel Kurul tutanakları; siyasi partiler ve sivil toplum kuruluşları tarafından hazırlanan anayasa taslakları, raporları; dünya anayasaları; basında çıkan haber ve yorumlar; anayasa ve anayasa yapım sürecine ilişkin bağlantılar ile Anayasa Uzlaşma Komisyonunun çalışmaları hakkında bilgiler yer almaktadır.

Web sayfasının en önemli özelliği vatandaşların internet üzerinden görüş bildirmelerine imkan sağlanmasıdır. Yeni anayasaya ilişkin düşünce ve önerilerinizi 31 Aralık 2011 tarihine kadar Görüşler kısmından bize iletebilirsiniz. Gelen görüşler tasnif edildikten sonra bütün komisyon üyesi milletvekillerinin bilgisine sunulacaktır.

Sizlerden beklentimiz yeni anayasa yapım sürecini aktif olarak takip edip gelişmeleri mümkün olduğunca üyelerinizle paylaşmanız, süreçte etkin rol almanız, görüş ve önerilerinizi bizlere iletmenizdir.

Toplumun bütün kesimlerince benimsenecek daha katılımcı, şeffaf ve demokratik bir anayasa dileğiyle çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Cemil ÇİÇEK
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı

İLETİŞİM :
Adres : Türkiye Büyük Millet Meclisi
Ana Bina 2. Kapı Kat: B1
Tel: + 90 312 420 53 78-80
Fax: + 90 312 420 67 24
e-posta: yenianayasa@tbmm.gov.tr